EISSN: 2231-2528 UGC APPROVED JOURNAL NO. 44925 ISSN: 2249-0302

INTERNATIONAL JOURNAL OF MANAGEMENT STUDIES

Volume - V, Issue - 3(3), July 2018

18-19

Editor-in-Chief

Dr. V.S. More
Former Dean, Dept. of Commerce, University of Pune, Pune, India
Director, SPH College of Hotel Management, Panchvati, Nashik, Maharashtra
editorresearcher@gmail.com

Managing Editor

Dr. Arif Anjum
Assistant Professor in Commerce, MGVs Arts and Commerce Colege,
Malegaon City, Dist. Nashik Maharashtra 423203
drarifanjum@gmail.com

Subscription Manager:

Mohammed Aatif (India)

Frequency:

Quarterly (January, April, July & October)

Correspondence Address:

International Journal of Management Studies,
S.N.21, P.N.24, Mirza Ghalib Road, Malegaon
Nasik, Maharashtra – 423203 (India)
Contact: 0919764558895
Email: editorijms@gmail.com
Website: www.researchersworld.com/ijms/

EDITORIAL BOARD

Dr. Balakrishnan Parasuraman,
Professor, Human Resource and Industrial Relations
Universiti Malaysia Kelantan (UMK), Malaysia
bp05@hotmail.com

Mohammed Belal Uddin
Lecturer, Dept. of Accounting & Information Systems
Comilla University, Comilla-3503, Bangladesh
belal_137@yahoo.com

Arindam Banerjee
Assistant Professor, Finance & Accounting
SP Jain Center of Management, Dubai

Prof. Nawab Ali Khan
Dean, Faculty of Commerce, Member, Executive Council Member, Court (Governing Body), Member, Finance Committee, Member, Academic Council, Aligarh Muslim University, Aligarh, India. nawabalikhan@ymail.com

Dr. Umesh Maiya,
Assistant Professor & Head, Department of Commerce & Management, Govt. First Grade College, Byndoor, India
umeshmaiya@rediffmail.com

Dr. Ashok Kumar Chandra
Senior Assistant Professor,
Department of Management, Bhilai Institute of Technology, Bhilai House, Durg (C.G.) 491001, India
ash_chandra@rediffmail.com

Dr. Patil Parashram Jakappa
Assistant Professor, B.K.College, Belguam. India

Dr. Nanu Lunavath
Associate Professor, School of Management, Aarushi Group of Institutions, Warangal – 506 313, Telangana, India nanulunavath@gmail.com

Achmad Choerudin
Lecturer, Perguruan Tinggi Adhi Unggul Bhirawa (STIE AUB and AT-AUB), Surakarta City, Central Java, Indonesia

Dr. Nasser Fegh-hi Farahmand
Department of Industrial Management,
Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran
farahmand@iaut.ac.ir

Disclaimer: The views expressed in the journal are those of author(s) and not the publisher or the Editorial Board. The readers are informed, editors or the publisher do not owe any responsibility for any damage or loss to any person for the result of any action taken on the basis of the work. © The articles/papers published in the journal are subject to copyright of the publisher. No part of the publication can be copied or reproduced without the permission of the publisher in any form.

International Journal of Management Studies
http://www.researchersworld.com/ijms/
ISSN(Print) 2249-0302 ISSN (Online)2231-2528

INDEX

1.	**Corporate Social Responsibility Compliance by the Listed Companies in Kerala** *Mrs. Suchitra A. & Dr. P. V. Basheer Ahammed* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/01 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/01	01-11
2.	**Influence of Demographic Constructs on Motivation and Job Satisfaction among Mystery Shoppers** *Anand Shankar Raja M. & Anand Raj B.* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/02 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/02	12-19
3.	**A Comparative Study of Work – Life Balance Policies and Practices in Public Sector and Private Banks** *S. Sathya Dev & Dr. S. John Mano Raj* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/03 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/03	20-27
4.	**Collective Action and Community Labour Management System among the Adis of Arunachal Pradesh** *Tabang Mibang* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/04 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/04	28-32
5.	**Innovation in Public Sector: A Study of Land Record Modernization Programme in India** *Dr. Ashish Sharma & Dr. Mir Shahid Satar* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/05 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/05	33-37
6.	**Emotional Labor within Hotel Industry – A Case Study of Hotels in Ranchi** *Dr. Praveen Srivastava & Mr. Sanjiv Kr. Srivastava* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/06 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/06	38-43
7.	**Life Micro Insurance in Assam - A Case Study** *Dilip Bania & Dr. Sankar Thappa* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/07 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/07	44-52
8.	**Embedded Water Derivatives** *Mr. Paras Mahajan & Hamendra Kumar Porwal* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/08 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/08	53-61
9.	**Bilateral Trade Performance of India – UAE in the Post -Liberalisation Era** *Dr. Thanga Prashath & Vinodkumar K* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/09 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/09	62-72
10.	**Perception of Investors towards Indian Commodity Derivative Market with Inferential Analysis in Chennai City** *Dr. P. Perusamy* DOI: 10.18843/ijms/v5i3(3)/10 DOI URL: http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/10	73-82

ional Journal of Management Studies
www.researchersworld.com/ijms/

ISSN(Print) 2249-0302 ISSN (Online)2231-2528

DOI : 10.18843/ijms/v5i3(3)/07
DOIURL :http://dx.doi.org/10.18843/ijms/v5i3(3)/07

Life Micro Insurance in Assam - A Case Study

Dilip Bania,

Research Scholar,
Department of Commerce,
University of Science & Technology,
Meghalaya, India.

Dr. Sankar Thappa,

Associate Professor & HOD,
Department of Business Administration,
University of Science & Technology,
Meghalaya, India.

ABSTRACT

Micro insurance is a tool for investment, savings and as a measure of social security to the poor. It increases the livelihood of the poor where they can eat well, have good health since they wouldn't have to save as much for emergencies. This research paper discuss about growth of micro-insurance in India as well as in Assam. The micro insurance providers are seventeen in number in India. The numbers of micro insurance agents are in growing trend both in LIC of India and in private insurers too. The study concludes that the growth rate micro (life) insurance sector is not positive through the years as started it.

Keywords: Low-Income; Micro-Insurance; Growth; Policyholder.

INTRODUCTION:

A poor people's property may be limited to a few animals or crops and modest shelter, but the destruction of any of these may be a great blow to the family's economy. Even small sums insured can ensure some protection and peace of mind for a poor person. Whether poor people want insurance, and if so, only micro insurance products are benefit able to the poor.

Insuring against the adverse situation is one of the options before the poor. Insurance can assist them to manage and diversify their risks at the adverse situation. But it is difficult to be insured in the formal market, because of high risk and affordable premium for poor. Generally credit and insurance market are non-existent for the poor in the developing countries. Therefore, insurance benefits are modified for the low income group to suit their needs and it is named as micro insurance.

Micro insurance:

The term micro insurance, as the name suggests, is insurance to protect the low income group. These groups have to pay specific amounts, as regular premiums, proportionate to the likelihood and the cost of the risk against which they are insuring their life, those of their family members and property. This concept is quite in line with regular insurance. The only exception in the targeted beneficiaries is the low income people.

Micro insurance means different things for different supervisors. In most jurisdictions, micro insurance is not considered as a separate type of insurance and just viewed as insurance available in small sums.

"Micro-insurance is the protection for the low -income population against specific dangers in exchange for regular payments of proportional premiums to the probability and costs of the involved risks". – Churchill

Micro insurance in India:

Micro insurance is a new concept In India, adopted in 2005, as per the Insurance Regulatory and Development Authority of India (IRDA) guidelines to enhance insurance coverage to people around the poverty line. Basically, micro insurance covers the people working in the informal economy and are financially excluded as compared to the rich people of the society.

The concept of micro insurance, in developing countries like India, has originated from the concept of microfinance. Microfinance institutions face high risks of default through death or physical disability of the borrower. As a result they (Microfinance institutions) began to associate with insuring bodies, both public and private.

UGC Approved (old) List of Journals

44856	International Journal of Financial Markets and Derivatives	UNIV	Social Science	Inderscience Publishers	17567149	17567130	Switzerland
44864	Information Technologies and International Development	UNIV	Multidisciplinary	U S C Annenberg School for Communication	15447529		United States
44875	Journal of Small Business and Entrepreneurship	UNIV	Social Science	Routledge	08276331	21692610	Canada
44876	Acta Technica Napocensis Electronica - Telecomunicatii (Electronics and Telecommunications)	UNIV	Science	Universitatea Tehnica Cluj-Napoca	12216542		Romania
44884	Research & Reviews: A Journal of Health Professions	UNIV	Social Science	STM Journals.	22776192		India
44889	Hepatobiliary Surgery and Nutrition	UNIV	Science	AME Publishing Company.	23043881	2304389X	Hong Kong S.A.R.
44892	Nature Energy	UNIV	Science	Nature Publishing Group		20587546	United Kingdom
44896	Tumor and Microenvironment	UNIV	Science	Wolters Kluwer - Medknow Publications	23957182		United States
44923	Chitrolekha International Magazine on Art and Design	UNIV	Arts & Humanities	Chitrolekha	22314822		India
44925	International Journal of Management Studies (IJMS)	UNIV	Social Science	Universiti Utara Malaysia	22490302	22312528	India
44929	Energy and Policy Research	UNIV	Science	Taylor & Francis Inc.	23815639		United States

Drishti: the Sight

Vol.- X, Issue - I, (May, 2021-October, 2021)

(UGC-CARE listed Journal)

A REFEREED (PEER-REVIEWED) BI-ANNUAL NATIONAL RESEARCH JOURNAL OF ENGLISH LITERATURE/ASSAMESE LITERATURE/FOLKLORE /CULTURE

Chief Editor (Hon.)

DR. DIPAK JYOTI BARUAH

Professor, Dept. of English, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidalaya

Associate Editors:

Dr. Manash Pratim Borah (Dept. of English, Central Institute of Himalayan Culture Studies, Govt.of India)
Dr. Nizara Hazarika (Dept. of English, Sonapur College, University of Gauhati)
Dr. Bhubaneswar Deka (Dept. of English, Pandu College, University of Gauhati)

Members of Advisory Body

Dr. Gayatree Battacharyya, Former Professor, Dept. of English, University of Gauhati
Dr. Dayananda Pathak, Former Principle, Pragjyotish College, Guwahati
Dr. Prabin Chandra Das, Former Head, Dept. of Folklore, University of Gauhati
Dr Dwijen Sharma, Professor, Dept.of English, North Eastern Hill University (Tura Campus)
Dr. Bibhash Choudhury, Professor, Dept. of English, Gauhati University
Dr. Kalikinkar Pattanayak, Former Associate Professor in English, Khallikote University (Odisha)

Members of Editorial Body

Dr. Soubhagya Ranjan Padhi, Dept. of Sociology and Social Anthropology, Indira Gandhi National Tribal University, Madhya Pradesh
Dr. Manash Pratim Goswami, Dept. of Media and Communication, Central University of Tamil Nadu
Dr. Rabi Narayana Samantaray, Dept. of English, Aeronautics College, Berhampur University, Odisha
Dr. Durga Prasad Dash, Dept. of English, Gunjam College, Berhampur University, Odisha
Dr. Breez Mohan Hazarika, Dept. of English, D.C.B. College, Assam
Dr. Jayanta Madhab Tamuli, Dept. of English, M.S.S. Viswavidyalaya, Assam

Address for correspondence:

Dr. Dipak Jyoti Baruah

Professor, Dept. of English, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidalaya,
Rupnagar, Guwahati-781007, Assam, India;
E-mail : info@drishtithesight.com
Our website : www.drishtithesight.com

Drishti: the Sight

Vol.- X, Issue - I, (May, 2021-October, 2021)

(UGC-CARE listed Journal)

A REFEREED (PEER-REVIEWED) BI-ANNUAL NATIONAL RESEARCH JOURNAL OF ENGLISH LITERATURE/ASSAMESE LITERATURE/FOLKLORE /CULTURE

(A NON-PROFIT VENTURE DEDICATED TO THE CAUSE OF EXCELLENCE IN RESEARCH PARTICULARLY AMONG THE YOUNG SCHOLARS OF THE NATION)

Published by :
Ms. Rupjyoti Goswami

Chief Editor (Hon.) :
Dr. Dipak Jyoti Baruah

Price : # Single: Rs. 700/-
#One Year Subscription: Rs. 1400/-

Printed at :
Printed at : Sri Ganesh Printers, Noonmati, Guwahati-781020 (Assam)

DISCLAIMER :

The responsibility of the facts, quotations made, opinions expressed or conclusions arrived at is entirely that of the authors of the articles and neither the Editor, nor the Publisher or any of the Members of the Editorial and the Advisory Bodies accepts any responsibility for them.

Drishti: the Sight
Vol.- X, Issue - I, (May, 2021-October, 2021)

CONTENTS

- Editorial # 5
- Reflection of Religious Beliefs in Kachari Origin Myths: An Ecocritical Study # 7
  Aftafizur Rahman, Dr. Pritam Priya Goswami
- Of Mothers and Stepmothers: A Contemporary Rendition of *Burhi Aair Sadhu* by Bhaskar Hazarika's *Kothanodi* # 13
  Dr. Bhupen Chutia, Ms. Murchana Das
- At the Heart of Surpanakha: Re-visioning Female Identityin *Lanka's Princess* # 18
  Dr. Anju E. A
- Why 'Maleficent' Matters: Acculturation and Re-tellings of Fairy Tales # 23
  Dr. Farddina Hussain
- Resisting Woman: Rewriting Mythology in Kavita Kane's *Menaka's Choice* # 28
  Dr. Parveen Kumari
- Exploring the Queer in The *Mahabharata*: A Study of Devdutt Pattanaik's *The Pregnant King* # 36
  Kavya Rajeev
- In-between Myth and Reality, Tradition and Modernity: A Reading of Mamang Dai's *The Legends of Pensam* # 41
  Munmi Bora
- Deconstructing Mythology and Re-writing the Body: Reading Meena Kandasamy's *Ms Militancy* # 46
  Dr. Gunja Patni, Dr. Rimika Singhvi
- Wilderness and Culture: An Ecocritical Approach to Select Mythical Works # 51
  Patrika Handique, Dr. Anurag Bhattacharrya
- Leaving a Stench: Modernity, Myths and the Female Agency in Larissa Lai's *Salt Fish Girl* # 57
  Raktima Bhuyan
- Revisiting the Gandhian Myth through the Device of Food: A Study of Raja Rao's *Kanthapura* # 62
  Rashmi Das
- Staging Gender: A Feminist Study Of Poile Sengupta's *Thus Spake Shoorpanakha, So Said Shakuni* # 66
  Sanjib Kumar Kar
- A Voice from the Fire: Contemporaneity of Draupadi in *Yajnaseni* # 72
  Dr. Sumithra Devi S.

- Rewriting Yoruba Folklore: A Postcolonial Reading of Amos Tutuola's *The Palm Wine Drinkard* # 77
  Prerana Chakravarty
- The Use of Myth in Hema Sarasvatī's *Prahrāda Caritra* # 82
  Pranjal Sharma Bashishtha
- Myth as Representation of the Past and the Present: A Study of Girish Karnad's *The Fire and the Rain* # 89
  Dr. Saugata Kumar Nath
- Studying the Female Body in Ralph Ellison's *Invisible Man:* A Posthumanist Approach # 93
  Asrin Khatun
- Taming her with a Tonsure: Reading the Symbolism of Hair in Arundhati Roy's *The Ministry of Utmost Happiness* (2017) # 99
  Damini Kashyap
- Rhetoric and the Art of Persuasion: A Study of Power Politics in Chinua Achebe's *Arrow of God* and *A Man of the People* # 103
  Dr. Lakshminath Kagyung
- Negotiating Gender, Performativity and Heterosexual hegemony: A discursive study on Ambai's select short fictions # 107
  Dr. Premila Swamy
- P(l)ained Hills: The Discourse of Frontier Binaries in Early Assamese Fiction with special reference to *Miri- Jiyori* # 112
  Rajarshi Kalita
- Reading Masculine Anxiety in Saul Bellow's *Dangling Man* # 117
  Simran Tripathi, Dr. Sucharita Sharma
- Out of Lesbian Bond, Heterosexual Bound as A Metaphorical Suicide: A Lesbo-Anomic Reading of Shobhaa De's *Snapshots* # 122
  Dipak Giri
- Demystifying Anthropocentrism: Othering and Identity in *The Vigil* by Sarah Joseph # 126
  Gayathri Varma U
- লক্ষ্মীধৰ শৰ্মাৰ ৰচনাত সংস্কাৰ-আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ ঃ এটি আলোচনা # 131
  ড° মহেশ্বৰ কলিতা

EDITORIAL

Online Transaction of Teaching-learning during Pandemic

In view of the second wave of the pandemic, it is certain that the online transaction of teaching-learning is here to stay. The learners are by this time to some extent conditioned to such a situation following their hour of bafflement caused by the first wave. Students are the main stakeholders of an educational institution and they must get respite from their anxiety over the possible academic fallouts arising out of the presence of the pandemic.

The authorities therefore must make objective planning to find ways about how best they could provide the teachers and the students with the necessary infrastructural facilities, viz. skill, trainings, internet connectivity, tools, and knowledge resources. There is spreading lockdown and the unpredictability of the situation weighs heavy upon the minds of the people in general. However, even at this juncture, in our country, most of the hinterlands reel under connectivity-crisis in terms of internet facilities. The government must therefore wake up to the situation and by taking cue of the situation explore the ways of providing equitable opportunities in online academic transactions through proper IT planning. The Universities too need to gear themselves up to create some standardized pools of knowledge-resources in view of the present circumstances. The objective should be not just to deliver functional contents to the learners but also to be confident of themselves about the resources given as being genuine, relevant, well -researched and well written. The university departments may also research and select from the available data available in the various platforms on the internet for providing them to the students in conformity with the syllabi in use (the university/College departments and libraries may come with lists of websites and links, which the students can depend upon without an iota of doubt. In this regard, policies may be adopted for mobilizing the services of the prominent universities and libraries of the world for international exchange of educational data at a greater level).

Academics need also adopt appropriate methodologies to facilitate their academic transaction. Universities and colleges may also arrange for training and orientation sessions for the faculties regarding online teaching.

Another notable concern is also that in view of suspension of physical mode of classroom learning, there is possibility of stress in the mind of the students. The institutions can also think of engaging one or two psychological counselors to reach out to those learners, who may be available in need of supports in case of stress and trauma arising out of the new familial and social environment during the pandemic. #

Focus area for November, 2021 issue

GENDER AND ITS REPRESENTATION IN LITERATURE AND POPULAR CULTURE

Gender has been an issue, inextricably related in various forms to literature and popular culture. Gender as a cultural concept cuts across the traditional notion of a 'man' or a 'woman'. It has rather encompassed all kinds of human existence. In the post modern era, gender is looked as a performance. Judith Butler opines that the subject is a product of discourse and a performative construct. Following the Derridian notion of deference, Butler postulates that the subject never achieves its completion. It is caught up in the process of constant deferral and differentiation. If the subject never achieves its completion, gender can only be an effect of discourse and not the cause of discourse. Thus gender is a crucial determinant in the production, circulation and consumption of literary and cultural discourses.

Popular culture is a contested site. On the one hand, it refers to the cultural practices of lived culture that people engage in. On the other hand, popular culture also refers to the cultural texts which are symbolic and whose function is the production of meaning through words, images or practices. Popular culture, as a fluid concept, encompasses a large number of cultural texts and practices ranging from films to newspaper articles, computer games to music, mass media like Television, Radio, the Press and the emerging social media et al.

Representation is a process of communication that depicts or describes something or someone. In the literary as well as cultural arena, language and images are the key symbolic systems through which representations are made. Representation is crucial in the creation of meanings. Thus, representations are constructed through language, images and socio-cultural practices, and possess a material as well as symbolic dimension.(Milestone& Meyer,2012:8)

Incorporating these concepts and their diverse dimensions and notions of gender and representation in literature and popular culture, **Drishti: the Sight** intends to reflect upon the theme from multidimensional perspectives and newer theoretical paradigms. Scholars are invited to contribute their original scholarly research papers on any possible topic within the focus area for the next issue of the Journal to be published in November, 2021.

Scholars are requested to submit their papers by following the norms (please read the 'Mode of Submission' portion in the Call for Papers on this website). FOR PAPER SUBMISSION, THE WINDOW WILL REMAIN OPEN FOR THE PERIOD BETWEEN JUNE, 15 AND JULY,05, 2021 ON THIS WEBSITE.

(Contributors may also submit papers on subjects other than this focus area for the forthcoming November issue. Regarding the modalities to be followed for submission, they are requested to go through the CFP published on this website).

Wilderness and Culture: An Ecocritical Approach to Select Mythical Works

Patrika Handique
Research Scholar, Department of English, Dibrugarh University
(patrikah91@gmail.com)

Dr. Anurag Bhattacharrya
Assistant Professor, Department of English, Dibrugarh University
(anuragdu2009@gmail.com)

Abstract

The growth of scientific temperament in the Eighteenth Century along with the Industrial Revolution and the succeeding World Wars consequently brought conflict between faith and science. The ground that supported the foundation of faith or religion was completely shaken. People began wiping the religious principles, tradition and customs aside to embrace materialism and consumerism. But, unbelievably, the advancements have only degraded the society physically and morally. The time has arrived to re-learn the ancient philosophies and merge them with filtered, contemporary practices to regenerate Humanity and Nature that sustains life. Modern times have witnessed people discarding the age-old philosophy, customs and myths to be irrational and non-scientific which is absolutely incorrect. It is these religious preaching, mythical tales and customary practices that have kept the societies ordered from time immemorial. Although blind belief should be avoided, yet the ancient writings carry substantial lessons and codes for life. So, this study intends to shed the irrationality and illuminate the rational and significant implications in the mythical texts Ramayana and Sita: An Illustrated Retelling of the Ramayana. *The paper would, however, attempt an ecocritical study of the specified works. As ecological concerns have called for urgent attention, ancient wisdom can assist scientific ideologies and thus, go hand in hand to unite humans to become environmentally sensitive. Moreover, this research paper shall endeavour to eliminate all the misconceptions regarding Wilderness and Culture and establish their true essence.*

Keywords: Mythology, Religion, Ecocriticism, Wilderness, Nature, Culture, Eco-ethics.

Introduction:

Glotfelty defines in the introductory note of *The Ecocriticism Reader*: "Ecocriticism is the study of the relationship between literature and the physical environment…. Ecocriticism takes an earth-centered approach to literary studies" (xviii). The critical theory of Ecocriticism believes in the co-existence between humans and non-humans and asserts that both influence each other tremendously. The theory advocates a bio-centric relationship between all the elements of nature. Mythology or myths explain the ideas of justice, good and evil, truth, origin of creation, deeper meaning of life and death, suffering, moral ethics and much more. India, too, is rich with myths and mythological works. The Vedas, The Hindu Puranas, the epics like *The*

Wilderness and Culture: An Ecocritical Approach to Select Mythical Works

Patrika Handique
Research Scholar,Department of English, Dibrugarh University
(patrikah91@gmail.com)

Dr. Anurag Bhattacharrya
Assistant Professor, Department of English, Dibrugarh University
(anuragdu2009@gmail.com)

Abstract

The growth of scientific temperament in the Eighteenth Century along with the Industrial Revolution and the succeeding World Wars consequently brought conflict between faith and science. The ground that supported the foundation of faith or religion was completely shaken. People began wiping the religious principles, tradition and customs aside to embrace materialism and consumerism. But, unbelievably, the advancements have only degraded the society physically and morally. The time has arrived to re-learn the ancient philosophies and merge them with filtered, contemporary practices to regenerate Humanity and Nature that sustains life. Modern times have witnessed people discarding the age-old philosophy, customs and myths to be irrational and non-scientific which is absolutely incorrect. It is these religious preaching, mythical tales and customary practices that have kept the societies ordered from time immemorial. Although blind belief should be avoided, yet the ancient writings carry substantial lessons and codes for life. So, this study intends to shed the irrationality and illuminate the rational and significant implications in the mythical texts Ramayana and Sita: An Illustrated Retelling of the Ramayana. *The paper would, however, attempt an ecocritical study of the specified works. As ecological concerns have called for urgent attention, ancient wisdom can assist scientific ideologies and thus, go hand in hand to unite humans to become environmentally sensitive. Moreover, this research paper shall endeavour to eliminate all the misconceptions regarding Wilderness and Culture and establish their true essence.*

Keywords: Mythology, Religion, Ecocriticism, Wilderness, Nature, Culture, Eco-ethics.

Introduction:

Glotfelty defines in the introductory note of *The Ecocriticism Reader*: "Ecocriticism is the study of the relationship between literature and the physical environment…. Ecocriticism takes an earth-centered approach to literary studies" (xviii). The critical theory of Ecocriticism believes in the co-existence between humans and non-humans and asserts that both influence each other tremendously. The theory advocates a bio-centric relationship between all the elements of nature. Mythology or myths explain the ideas of justice, good and evil, truth, origin of creation, deeper meaning of life and death, suffering, moral ethics and much more. India, too, is rich with myths and mythological works. The Vedas, The Hindu Puranas, the epics like *The*

Mahabharata and *The Ramayana* and other classical literature has made Indian literature wealthy. Replete with spiritual essence, these mythical works are also enriched with wisdom. In the process of revival from degradation of Humanity and Nature, the intelligentsia can consider a return to ancient mythological and religious texts to learn righteousness of ideologies and deeds. In the era of rapid environmental depletion, mythical literature and spiritual works of different religions can become an effective means to awaken ecological consciousness and teach eco-ethics. Modern times have gifted experimentations and retellings to the readers too. So, this study aims to bring an ancient mythological classic and a retelling to be analyzed with the specific theory of Ecocriticism.

Not only Indian mythology but other mythologies across the planet also have their own formations regarding the origin and thus, explain pre-scientific natural phenomena. Massih Zekavat writes in the abstract of his essay "Ecocriticism and Persian and Greek Myths about the Origin of Fire" that greek and Persian myths can be found to be slightly anthropocentric. The author also remarks that some people opine myth to be a device for ancient dwellers to "conquer nature" (3). Example can be cited of Prometheus from Greek mythology who gifted fire to the humans to make them unique from animals and to make the former superior over the other. The Abrahamic religion also asserted that mankind should be allowed to have "dominion over the fish and over the birds…and over all the earth…" (Krishna 21). Nevertheless, there are myths and folktales that can be analyzed to be ecologically embedded. There are figures in Persian mythology like Tishtariya, the lord of water and rain who is revered in that culture. Again, in Christian mythology too, attempt is made to explain the creation of the Earth through the inclusion of figures like Adam and Eve. So, mythology and ecocriticism can be a wide area with diverse scopes to study but this paper would restrict itself to Indian mythology, specially pertaining to Hinduism.

Objectives:

The texts which have been specifically selected for detailed analysis are *Ramayana* by Valmeeki and translated by C. Rajagopalachari and its recreation, *Sita: An Illustrated Retelling of Ramayana* by Devdutt Pattanaik. The study has the objective to examine the meaning of wilderness, its significance in ecology and environmental ethics that have been communicated in the aforementioned texts. The paper intends to delve deep into the inner implications of diverse episodes and derive the rational ideas behind the mythical fables, which is otherwise misjudged as illogical and mere fantasy.

Methodology:

The method of Content Analysis of both Primary and Secondary Sources will be applied in the study. The tools of Western views of Ecocriticism in addition to Indian Theology will be applied for a deep analysis of the selected works.

Discussion:

Reading of the mythical texts would bring the realization that these works are abundant with symbolical references. The Indian theology tries to make the people aware that we all must attempt to take care of and nourish the "forest splendor" (Prime 35). Vegetation, moon, stars, winds, sky, animals, rivers together constitute the forest splendor. It needs to be remembered that human welfare and nature welfare are integral elements and thus inseparable. Together with it, wilderness is also a very important constituent of the ecosystem. Greg Garrard, in his remarkable work, *Ecocriticism*, defines wilderness as "nature in a state uncontaminated by civilization" (66). On the other hand, Sigurd F. Olson in his book, *The Meaning of Wilderness* (2001), records that some people can even find the wilderness in tiny corners around them in the sunset, thunder, rain, a handful of berries and much more. Wilderness is that kind of genuine place that gives a sense of spiritual fulfillment and sublimity. It is that place that shield different species and habitats and extends its welcoming arms to all those who are

exhausted of the physical, moral and material pollution in the cities.

Olson conveys that wilderness experience can be considered to be a sacred experience which shall assist human beings to sense their connectedness with the primal forces of creation. This experience is considered to feelings of sublimity. Amazingly, each creation in this Universe remind the existence of a powerful force that has enabled creation and life. In the epic, *Ramayana*, the two brothers had this sublime experience on their journey into the Dandaka forest with Viswaamitra and the author describes:

> A river or a hill, a tree or a cloud- indeed any object of beauty may raise one to contemplation of the Supreme Being and silent worship of Him. In particular, sacred rivers, temples or images, which have for generations been the objects of devotion and worship, possess this power in a special degree, in virtue of the sacred thoughts they have witnessed and absorbed as garments retain perfumes. (20-21)

The majesty, resilience and enduring strength of the mountains fill the humans with awe and adoration. The analysis of Indian classical literature reflects that the Mountains were assigned equal stature as all other lives on this Earth. Himaavan was regarded as the King of mountains and such personification supports the ancient belief that life is present in mountain too. Nanditha Krishna examines in her book, *Hinduism and Nature*: "Sacred mountains and sacred sites within mountains have resulted in communities maintaining and preserving their natural resources in often- pristine conditions" (177-178).

In the *Ramayana*, the sages are observed to be embodiment of nature lovers. The concern of these ascetics for nature is clear from the delineation of Raama's sight of Gautama's ashrama. En route to Mithila, Raama noticed an untended ashrama and immediately expressed his inquisitiveness: "Whose is this ashrama with ancient trees?" (38). The image of the ancient trees symbolize the ascetics' awareness of the significance of a stable environment, for which they usually like biodiversity thrive near the hermitage. Another residential spot, Sage Bharadwaaja's aashrama is also situated in a tranquil area, surrounded by a beautiful grove.

Forest, for Dasaratha, was "wilderness infested by ferocious beasts" (73). Kaikeyi leaves no stone unturned to persuade her husband into submission to her wishes. She argues that the exile period should completely alienate Raama from the prosperous capital city. Contradicting the dreadful apprehensiveness of Dasaratha regarding the forest life, the sanguine confidence of Raama is lucid in his expression: "life in the forest will be my highest joy" (91). Seeta also shows same optimism and cheerful hopes for wilderness. Raama, Lakshmana and Sita have a firm belief that their lively bonding and the idyllic, serene environment of the forest would shortly turn the wilderness into Ayodhya. Seeta puts out her earnest hopes as follows: "I shall spend the time most happily among the birds and flowers, bathing in the rivers and doing the daily rites" (96). She also perceives that forest is horrifying and unpleasant to only those people who are total failure over controlling their senses. But, the entire experience of the wilderness would be definitely feastful to those who have lust for natural environment. Raama, too, supports Seeta. In the forest, Raama could connect with the affection of the non-human creations: "Life in the forest holds no hardship....Look, the birds, the animals and even the trees seem to sympathise with us" (110). Most importantly, it should not be falsely conceived that these expats had only utopian perspectives about wilderness. They had fears against the ferocious animals but they had the knowledge that these animals would attack only in self-defence: "Tigers, lions, bears, snakes-none of them will come near me. They will flee from us at the sight of you" (97). In the epic, Seeta was filled with awe after learning about the diverse trees, plants and climbers. Some narratives also reveal the admiringly soothing attribute of nature. Sumitra, the second wife of

Dasaratha consoles Kausalya that nature would take care of her son tenderly.

A crystal-clear delineation about the journey across the forest implicates that nature has a divine quality to refresh and rejuvenate exhaustion: "They greatly enjoyed the journey" (120). Raama's words are full of praise for the enchanting wilderness. In their soujourn, they, to the fullest extent, feasted on the beauty of vibrant colours of flowers, enjoyed the music of the birds and appreciated the art of harmonious existence of life in nature. They also, heartily, had a discourse over the unpolluted water and uncontaminated nature. Even, Sage Suteekshna finds the wilderness in the forest to be idyllic and exquisite. The Sage delineates to Raama about the diverse biological existence that forest nurtures and shelters. Thus, Wilderness play an incredible role in fostering biodiversity.

Interestingly and deeply delved into the ancient customs and traditions, one would be able to comprehend that all the important sacred items are direct products of nature. This makes it thought provoking that usage and inclusion of natural products in holy ceremonies imply the preaching of cultivating closeness with nature. Nature and wilderness is highly potent as a healing and a transforming aid for disturbed and fractured souls. Therefore, in the epic, Valmiki pens down a practice of Ramayana's society: "In those days people went of their own will or were sent to the forest as a purifying punishment for such and other heinous crimes" (141). Ernest Callenbach, in his work, *Ecology: A Pocket Guide* records: "In wilderness, ecology in action can be seen in a naked and overwhelming way. Many people have ecstatic or religious experiences in wilderness. They come away changed" (136). Moreover, it is delineated in *Ramayana* that many humans like to move from the tedious social responsibilities to the peaceful atmosphere of the forest: "Following the holy custom of my forefathers, I hope to spend the rest of my life in austerities in the forest" (52). Such an utterance accounts for the realization of an elevated spiritual experience in the serenity of the forests, due to which people travel to these auspicious places like mountains or forests to meditate.

The true significance of a cordial relationship is tried to be explained in the original epic, *Ramayana*. Seeta, at the onset of the unfortunate incident of being abducted by the disguised Ravana, addressed and requested the surrounding foliage to inform her lord, Raama. Again, the Ocean informs Raama of the former's close friendship with the Sagara race and hereby, extends its assistance to Raama in his noble mission. Even, Mynaaka mountain emerged from the Sea to allow Hanuman to have a break while crossing the Sea. Moreover, the reference about the Hill of Herbs should not be left out. Such description signifies the presence of magical antidotes in herbs which serves as the ground reality of Ayurvedic science. Not only this, the episode of Sanjeevani also throws light on the bio-diversity that space of wilderness harbor.

So, such instances of inter- dependency highlights the fact that the ecosystem sustains itself through mutual dependency. Nothing is alienable from each-other. Biotic elements require abiotic components and share a balanced relationship unconsciously.

At many turns of the retelling, *Sita: An Illustrated Retelling of the Ramayana*, domestication of or control over nature has been talked of. But, again, in the same work, sovereignty of nature is highlighted. A tale is being narrated about a conflict that happens between Brahma and Shiva. In the Puranas, it is told that Brahma tried to domesticate culture and nature. But, he was foolish to not understand that Nature could not be domesticated: "nature is his mother" and "nature is the sovereign Kali" (xiii). Then Shiva suggests Brahma the path of Tapasya, through which Shiva was sure that Brahma would be able to free himself from all urges to dominate. But, when Brahma refuses, Vishnu had to intervene and show that culture and nature can go together: "For in every cosmic cycle, Sita and Ram are always at peace in the palace and in the forest; neither is overawed by culture or intimidated by nature" (xiv). This episode makes it crystal clear that Nature can never be domesticated or dominated.

It shall always remain sovereign. It is a fact that trial for controlling nature or domination over it will always turn into fiasco.

In this retelling, it has been depicted that the Rakshasas are the ones who are guardians of nature. When they came to learn that Vishwamitra was organizing a yagna to turn the forest into fields, they uttered such sounds that it was carried in every particle of atmosphere and Sita deciphered the sounds: "We will not let sanskriti destroy prakriti" (39). So, at some points, Devdutt Pattanaik contextualizes the events which project a constant conflict between culture and nature. The author associates culture to affection and nature to wild and fearsome and thus, draws a parallelism between the two. Culture is demonstrated to be domesticating and controlling nature. But, Viswaamitra states that the forest is no one's property but he himself contradicts that humans should intervene and tame it. Nonetheless, he never disseminated the idea of exploiting nature. Vishwamitra added that no one should find pleasure in domination. Dominance is adharma and dharma refers to caring, sharing and comforting. So, it can be analysed from the debate between culture and nature that both should help each other to grow for the betterment of the world. Culture should teach humans the true meaning of humanity and show the way towards compassion for all other non-human creations. Culture should teach humans to "worship life" as conveyed in the book *Vedic Ecology: Practical Wisdom for Surviving the 21st Century* (125).

Kaikeyi sent Ram on exile to the forest because it was a terrible place for her. Sage like Jabali advised the royal inheritor to go back to the royal lifestyle as nature only tries to "grab nourishment and survive, often at the cost of others" (97). But the forest is shown to be a pleasing space through the eyes of Sita. She observed no exploitation in the forest. She understood the co-existence and empathy in nature:

> What was most exciting was to see the deer and tiger drink water next to each other on some evenings because once the tiger had eaten it was no longer a predator and the deer was no longer a prey...Flowers make themselves fragrant and offer nectar. Why? To nourish the bees or to get themselves pollinated? Or both? In nature, to get you have to give. There is no charity. There is no exploitation, neither selfishness nor selflessness. One grows by helping others grow. (115)

Besides, Ram explained that there is no villain or victim in nature as everyone survives on each other. So, the retelling, not only, presents an interesting contention between culture and nature but also advocates the essentiality of a mutual existence of both. Moreover, the analysis of the retelling conveys eco-ethical values of harmonious relationship among all creations.

Conclusion:

Thus, the entire study puts forward the different angles of perception regarding nature and wilderness through an insightful analysis of the two literary works, *Ramayana* and its retelling, *Sita: An Illustrated Retelling of the Ramayana*. Both the mythological compositions depict an idyllic representation of wilderness while emphasizing the extreme significance of it, at the same time. It is felt from a deeper peek into the works that the contemporary attitudes and approaches of the pertinent societies have an indiscernible influence on them. Vaalmeeki has ventilated and represented the simple thoughts, beliefs and perspectives of the then society and Pattanaik has inculcated the contemporary conflicts in his recreation. Nevertheless, amidst all the issues, it cannot be denied that wilderness serves as a support system in the management of a balanced ecosystem and therefore, may be, the early writers of the Vedic era have glorified the idyllic beauty of it. Those depictions should bring realization in the human minds that wilderness is fast withering and so regard for it should be restored along with the Vedic philosophies.

Works Cited :

Primary Works

Valmiki. *Ramayana*. Translated by C. Rajagopalachari, Bharatiya Bidya Bhavan, 2015.

Pattanaik, Devdutt. *Sita: An Illustrated Retelling of Ramayana*. Penguin Books, 2013.

Secondary Works

Bouvrie, Synnove des. "The definition of myth: Symbolical phenomena in ancient culture."

Accessed 10 Sept. 2020.

Callenbach, Ernest. *Ecology: A Pocket Guide*. Universities Press (India) Limited. 1998.

Cheryll, Glotfelty, and Harold Fromm, editors. *The Ecocriticism Reader: Landmarks in*

Literary Ecology. University of Georgia Press, 1996.

Doniger, Wendy. "Purana: Hindu Literature." *Britannica*.

https://www.britannica.com/topic/Purana. Accessed 15 Sept. 2020.

"Ecology and Religion: An Overview." *Encyclopedia of Religion*. Encyclopedia.com, 2020.

Accessed 24 Sept. 2020.

Desai, Falguni P. "Ecological Ethics in Vedic Metaphysics an Effectual Method to Indoctrinate Environmental Awareness." *Journal of Environmental Research And Development*, vol. 4, no. 2, 2009, pp. 636-642. Accessed 1 June 2017.

Garrard, Greg. *Ecocriticism*. 2nd ed., Routledge, 2012.

George, Sessions, editor. *Deep Ecology for the Twenty-First Century*. Shambhala Publications, 1995.

Gupta, Pankaj. "Traditional Thought of Ecological Conservation in Ancient Manuscripts." *Confluence of Knowledge*, vol. 5, no. 1, 2017, pp. 21-30. Accessed 11 Jan. 2018.

Krishna, Nanditha. *Hinduism and Nature*. Penguin Random House India, 2017.

Mark, Joshua J. "Mythology." Ancient History Encyclopedia Foundation, 31 Oct. 2018.

Accessed 12 Sept. 2020.

Olson, Sigurd F. *The Meaning of Wilderness: essential articles and speeches*, edited by David Backes. University of Minnesota Press, 2001. Accessed 23 Aprl. 2015.

Prime, Ranchor. *Vedic Ecology: Practical Wisdom for Surviving the 21st Century*.

Mandala Publishing, 2002.

Singh, Anand. *Planet, Plants & Animals: Ecological Paradigms in Buddhism*. Primus Book, 2019.

Zekavat, Massih. "Ecocriticism and Persian and Greek Myths about the Origin of Fire."

CLCWeb: Comparative Literature and Culture, vol. 16, no.4, 2014, pp. 2-8. Accessed 15 Oct. 2016.

□□

ISSN : 2347-7180

(A Bilingual Research Journal indexed in UGC-CARE List)

DOGO RANGSANG

Research Journal, Vol.: X :: Issue: XVIII :: January, 2023

দগো ৰাংছাং

গৱেষণা পত্ৰিকা, দশম বছৰ, অষ্টদশ সংখ্যা, জানুৱাৰী, ২০২৩

CHIEF EDITOR (HON.) : Dr. Upen Rabha Hakacham
EDITORS (HON.) : Dr. Lalit Chandra Rabha
: Dr. Dhaneswar Kalita

মুখ্য সম্পাদক (অবৈতনিক) : ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম
সম্পাদকদ্বয় (অবৈতনিক) : ড° ললিত চন্দ্ৰ ৰাভা
: ড° ধনেশ্বৰ কলিতা

Dogo Rangsang Research Journal (ISSN : 2347-7180)
(A Bilingual Research Journal of Social Science and Humanities indexed in UGC CARE List.), Vol. X, Issue XVIII, January, 2023

EDITORIAL BOARD :

ADVISERS :

1. Dr. Biplab Chakravarty, Retired Professor, Dept. of Bengali, Vardhaman University.
2. Dr. K. V. Subbarao, Retired Professor, Dept. of Linguistics, Delhi University.
3. Dr. Prabin Ch. Das, Retired Professor, Dept. of Folklore, Gauhati University.
4. Dr. Irshad Ali, Retired Professor, Dept. of Anthropology, Gauhati University.
5. Dr. Dipti Phukan Patgiri, Retired Prof. and HOD, Dept. of Assamese, Gauhati University.

REVIEWERS OF PAPERS :

1. Dr. Dilip Kalita, Professor & Director, ABILAC, Guwahati.
2. Dr. Dipak Kr. Roy, Professor, Department of Bengali, Raiganj University, West Bengal
3. Dr. Jyotirekha Hazarika, Associate Professor, Department of Assamese, J.B. College (Autonomous), Jorhat.
4. Dr. Prafulla Kr. Nath, Professor, Department of Assamese, Gauhati University.
5. Dr. Jagat Swargiary, Sr. Professor, Dept. of Education, Gauhati University.
6. Dr. Ratul Mahanta, Professor, Dept. of Economices, Gauhati University.
7. Dr. Sumi Kalita, Associate Professor, Department of Assamese, Bodoland University, Kokrajhar.
8. Dr. Polee Saikia, Professor & HoD, Dept. of Education, Gauhati University.
9. Dr. Dhurba Pratim Sharma, Associate Professor, Dept. of Political Science, Gauhati University.
10. Dr. Gajendra Adhikary, Professor, Centre for North-East Studies, Mahapurusha Srimanta Sankaradeva Viswavidyalaya, Nagaon.
11. Dr. Ankuran Dutta, Associate Professor & Head, Dept. of Communication and Journalism, Gauhati University.
12. Dr. Pranjal Protim Buragohain, Associate Professor & Ho.D, Dept. of Economics, Dibrugarh University.

INTERNAL REVIEWERS OF THIS ISSUE :

1. Dr. Upen Rabha Hakacham (Chief Editor)
2. Dr. Lalit Ch. Rabha (Honorary Editor)
2. Dr. Dipankar Saikia, Associate Profesor, Dept. of English, Biswanath College, Biswanath

CHIEF EDITOR (HON.) :

1. Dr. Upen Rabha Hakacham
   Professor and Former Head, Dept. of Assamese, Gauhati University.

EDITORS (HON.) :

1. Dr. Lalit Chandra Rabha, Principal, Dudhnoi College, Dudhnoi.
2. Dr. Dhaneswar Kalita, Asst. Professor, Assamese, Sharaighat College, Changsari, Kamrup (R), Assam.

Price: Rs. 400/- (Four hundred) only
Design & Layout : Kamal Krishna Sarmah

Published by Dr. Angshuman Das, Secretary, Dogo Rangsang Research Society, and **Printed at** Dream Graphics, Naokata, Tamulpur (BTR), Assam.

Dogo Rangsang Research Journal
(A Bilingual Research Journal
Indexed in UGC-CARE List)

ISSN : 2347-7180
Vol. X, Issue XVIII, January, 2023

সূচীপত্র

CONTENT

অসমীয়া বিভাগ ঃ

(১) দ্বিতীয় ভাষাৰূপে অসমীয়া ভাষাৰ শিক্ষণ প্ৰক্ৰিয়াত শিক্ষণ-কৌশল হিচাপে ভাষাৰ বিৰোধমূলক বিশ্লেষণৰ উপযোগিতা ঃ এক সমীক্ষাভিত্তিক অধ্যয়ন
● ড° দীপামণি হালৈ মহন্ত /০১

(২) 'জোনাকী'ৰ ভাষিক বিচ্যুতি ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন (লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ৰচনাৰ বিশেষ উল্লেখেৰে)
● অপু বৰা /১০

(৩) প্ৰদীপ আচাৰ্যৰ অনূদিত কবিতাৰ এটি সমীক্ষাত্মক অধ্যয়ন (হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ 'এজোপা গোলাপ' আৰু 'শৰ-সন্ধান' কবিতাৰ বিশেষ উল্লিখনসহ)
● জয়জ্যোতি ডেকা /২০

(৪) মামণি ৰয়চম গোস্বামীৰ নীলকণ্ঠী ব্ৰজ উপন্যাসত ধৰ্মীয় আধিপত্য আৰু প্ৰান্তীয়কৰণৰ চিত্ৰণ
● শিখা দেৱী নাথ /২৮

(৫) যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞা আৰু উনবিংশ শতিকাৰ অসম সম্পৰ্কীয় অধ্যয়ন
● স্বপ্নালী গগৈ /৩৩

(৬) দ্বিতীয় ভাষা শিক্ষণত হোৱা আন্তঃভাষিক আৰু অন্তঃভাষিক ভ্ৰান্তি ঃ এক অধ্যয়ন
● ডলী ডেকা /৪২

(৭) টাংচা জনগোষ্ঠীৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-পাৰ্বণ (ম'হ ম'ল উৎসৱৰ বিশেষ উল্লেখেৰে)
● ৰুণুমী সোণোৱাল /৪৮

(৮) অসমীয়া আধুনিকতাবাদী কবিতাত বিষয়ী সত্তা হিচাপে প্ৰেম
● সুদক্ষণা গগৈ /৫৯

(৯) ভাৰতীয় গণনাট্য সংঘলৈ ভূপেন হাজৰিকাৰ সাংগীতিক অবদান
● শান্তিমণি শইকীয়া /৬৯

(১০) কাৰবিসকলৰ ডেকাচাং ঃ পৰম্পৰা আৰু বিশ্বায়ন
● গীতা হাঞ্চেপী /৭৮

Dogo Rangsang Research Journal
(A Bilingual Research Journal
Indexed in UGC-CARE List)

ISSN : 2347-7180
Vol. X, Issue XVIII, January, 2[illegible]

টাংচা জনগোষ্ঠীৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-পাৰ্বণ (ম'হ ম'ল উৎসৱৰ বিশেষ উল্লেখেৰে)

● ৰুণুমী সোণোৱাল
সহকাৰী অধ্যাপিকা, নাহৰকটীয়া মহাবিদ্যালয়।
e-mail: sonowalrunumi9@gmail.com, ফোন ঃ ৯৪০১৬-৫৬৫৭৬

সংক্ষিপ্তসাৰ ঃ *ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল অতীজৰেপৰাই বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ বাবে ৰহণীয়া সামাজিক-সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক বৈচিত্ৰ্যৰ সমন্বয় ক্ষেত্ৰ। উত্তৰ-পূবৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখনক সমৃদ্ধ কৰাত টাংচা জনগোষ্ঠীৰ বৰঙণিও অন্যতম। ভাৰতবৰ্ষৰ অৰুণাচল প্ৰদেশ আৰু অসমৰ উপৰিও ভাৰতবৰ্ষৰ চুবুৰীয়া ৰাষ্ট্ৰ ম্যানমাৰলৈকে টাংচাসকলৰ বসতি বিস্তাৰ আছে। টাংচাসকল বিভিন্ন উপজাতি অথবা ফৈদ (Sub-Tribe)ত বিভক্ত। সমাজ-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত টাংচাসকলৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য আছে। বিশেষকৈ লোকসংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত জনগোষ্ঠীটোৰ এক চহকী পৰম্পৰা পৰিলক্ষিত হয়। এই পৰম্পৰা তেওঁলোকে পালন কৰা উৎসৱ-পাৰ্বণসমূহৰ মাজেদিও পৰিলক্ষিত হয়। তেওঁলোকে সামাজিক জীৱনৰ বিভিন্ন স্তৰত বেলেগ বেলেগ উৎসৱ অনুষ্ঠান আয়োজন কৰে। এই উৎসৱ-পাৰ্বণসমূহৰ বেছিভাগেই কৃষিকৰ্মৰ লগত সম্পৰ্কিত। তেওঁলোকৰ লোকসংস্কৃতিৰ স্বতন্ত্ৰ বৈশিষ্ট্য তেওঁলোকে উদ্‌যাপন কৰা উৎসৱ-পাৰ্বণসমূহতো পৰিলক্ষিত হয়। টাংচাসকলে পালন কৰা এটা প্ৰধান উৎসৱ হ'ল— 'ম'হ ম'ল' (Moh Mol) বা 'ম'ল' উৎসৱ। টাংচা জনগোষ্ঠীৰ পৰম্পৰাগত ৰীতি-নীতি, ধৰ্মীয় বিশ্বাস, সাজপাৰ, খাদ্যাভ্যাস, গীত-মাত ইত্যাদি সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপাদান ম'হ ম'ল আৰু অন্যান্য কৃষিভিত্তিক উৎসৱৰ জৰিয়তে প্ৰতিফলিত হৈছে। এই গৱেষণা পত্ৰত তেওঁলোকৰ ম'ল উৎসৱৰ লগতে অন্যান্য কৃষিভিত্তিক উৎসৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।*

বীজ শব্দ ঃ *লোকসংস্কৃতি, টাংচা, জনগোষ্ঠী, উৎসৱ-পাৰ্বণ, ম'ল, কৃষিভিত্তিক, পৰম্পৰা, ৰীতি-নীতি।*

প্ৰস্তাৱনা ঃ

প্ৰাগৈতিহাসিক কালৰেপৰা ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চললৈ বিভিন্ন জাতি জনগোষ্ঠীয় লোকৰ প্ৰব্ৰজন ঘটিছি[illegible]
এই জনগোষ্ঠীসকলৰ ভিতৰত টাংচাসকল অন্যতম। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ অৰুণাচল প্ৰদেশৰ চাংলাং জিলা টাংচাসক[illegible]
প্ৰধান বসতিস্থল। ইয়াৰ বাহিৰেও অসমৰ তিনিচুকীয়া জিলাৰ মাৰ্ঘেৰিটা মহকুমাৰ মালোপাহাৰ, খাৰাংকঙ্, জাগু[illegible]
লেখাপানী, ম'লু, টিকক পাহাৰ আদি অঞ্চলতো টাংচাসকলে গাঁও পাতি বসতি কৰি আছে। আনহাতে ভাৰতব[illegible]
চুবুৰীয়া ৰাষ্ট্ৰ ম্যানমাৰো টাংচাসকলৰ অন্যতম প্ৰধান বাসভূমি। টাংচাসকলক টাংচাং নামেৰেও জনা যায়। ম্যানমাৰ[illegible]
তেওঁলোক ৰংপাঙ্, পাংমি আৰু হেইমি অথবা হাইমি নামেৰে পৰিচিত। নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টিকোণেৰে টাংচাসকল মংগোলী[illegible]
প্ৰজাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত। লীলা গগৈয়ে 'অসমৰ লোক সংস্কৃতি' গ্ৰন্থত উত্তৰ-পূবৰ মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লোকসক[illegible]
বিষয়ে ক'বলৈ গৈ টাংচাসকলৰ কথাও উল্লেখ কৰিছে। "১

টাংচাসকল উত্তৰ-পূবৰ এটা প্ৰধান নৃগোষ্ঠী নগাসকলৰ অন্যতম শাখা। প্ৰথম অৱস্থাত তেওঁলোক নগা নামেৰে পৰিচিত আছিল। ভাৰতীয় সংবিধানত তেওঁলোক অন্যান্য নগা জনজাতিৰ (Other Naga Tribe) লগতে অনুসূচীত জনজাতিৰ অন্তভুৰ্ক্ত।[২] তেওঁলোকে ভাব-বিনিময়ৰ বাবে চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ তিব্বতবৰ্মী শাখাৰ ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। তেওঁলো কোৱা ভাষা 'নগা টাছে' (Naga Tase) নামেৰে জনা যায়।

Tase) নামেৰে জনা যায়। টাংচা উপজাতি অনুসৰি এই ভাষাৰ ভিন্ন ৰূপ দেখিবলৈ পোৱা যায় আৰু প্ৰত্যেক ভাষাৰে স্বতন্ত্ৰ ভাষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য আছে।

টাংচাসকল বিভিন্ন সৰু সৰু জনগোটত বিভক্ত। তেওঁলোকৰ প্ৰায় ৫০ টাৰো অধিক ফৈদ বা উপজাতি (Sub-Tribe) আছে। লুঙ্চাঙ্, টিখাক, হাভি, য়ুঙ্কুক, ম'ছাং, লুংৰি, ক'লিম, ম'কলুম, চাংকে, জুগ্লি, হাখুন, হাচাং, ৰনৰাং, কিমচিং, নকযা, ভাইমুং, প'নথাই, জুগলী বা য়ুগলী আদি টাংচাসকলৰ বেলেগ বেলেগ ফৈদ। স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী সময়তহে তেওঁলোক বৃহত্তৰ 'টাংচা' জনগোটৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ উক্ত নামেৰে পৰিচিতি লাভ কৰে। ১৯৫০ চনত অবিভক্ত টিৰাপ জিলাৰ ৰাজনৈতিক বিষয়া বিপিন বৰগোহাঁয়ে টাংচাসকলৰ সৰু-বৰ সকলো উপজাতিক বুজাবলৈ পোনপ্ৰথম 'টাংচা' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰে আৰু তেতিয়াৰপৰাই তেওঁলোক টাংচা নামেৰে জনসমাজত পৰিচয় লাভ কৰে।[৩] তেওঁলোকৰ সমাজ ব্যৱস্থাত প্ৰত্যেকটো ফৈদেৰে আকৌ বংশগত শ্ৰেণীবিভাজন আছে।

টাংচাসকল কেতিয়াৰপৰা আৰু ক'ৰপৰা প্ৰব্ৰজন কৰি আহি পাটকাইৰ উত্তৰ দিশৰ বিভিন্ন ঠাইত গাঁও পাতি বসবাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে সেই বিষয়ে নিশ্চিত তথ্য পোৱা নাযায়। এই ক্ষেত্ৰত জনশ্ৰুতিৰহে আশ্ৰয় ল'বলগীয়া হয়। টাংচাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত এটা জনশ্ৰুতি অনুসৰি তেওঁলোকৰ আদিম বাসস্থান মাছুই ছিংৰাপাম নামৰ এখন ঠাই। মংগোলীয়াত এই ঠাইখন এতিয়াও আছে। বেছিভাগ টাংচা ফৈদেই উক্ত জনশ্ৰুতিতো বিশ্বাস কৰে।[৪]

১২২৮ খ্ৰীষ্টাব্দত চ্যুকাফাই পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ অসমত প্ৰৱেশ কৰোঁতে পাটকাই পৰ্বতৰ আশ-পাশ অঞ্চলত বিভিন্ন নগা জনজাতিসকলক লগ পোৱাৰ প্ৰসংগ অসম বুৰঞ্জীত উল্লেখ আছে। এইনগা জনজাতিসমূহৰ মাজত টাংচাসকলো আছিল। য়ুঙ্কুক ফৈদৰ টাংচা মুৰব্বীক চ্যুকাফাই পৰাজিত কৰাৰ কথা নাৰায়ন সিঙ ৰাৱে তেওঁৰ গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে। তদুপৰি ১২০০ শতিকাতেই বিভিন্ন টাইশান, টাংচা, নক্তে আৰু টুট্চাসকলৰ বেলেগ বেলেগ ফৈদ ভাৰতবৰ্ষত প্ৰৱেশ কৰিছিল।[৫] হৰকান্ত বৰুৱাই তেওঁৰ অসম বুৰঞ্জীত চুচেনফাৰ টাংচাসকলৰ লগত সংঘৰ্ষ হোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে এনেদৰে— "১৩৬১ শকত আহোম ৰজা চুচেনফাৰ দিনত টাংচা নগাৰ লগত যুদ্ধ হৈছিল আৰু আহোম ৰজাই ৰণত জিকি দুখন নগা গাঁও দখল কৰিলে। পুনৰ ১৪১০ শকত টাংচা নগাৰ সৈতে হোৱা ৰণত নগাই ত্যাওকাংবান্‌ৰেক বৰগোহাঞিৰ মূৰ কাটিলে। তেতিয়া আহোম ৰজাই নঙ্গাৰাঙ্গ বৰগোহাঞিক পুনৰ যুদ্ধলৈ পঠালে। তেওঁ যুদ্ধত জিনি এটা টাংচা নগাৰ পৰিয়াল, এটা নেফেৰা নগাৰ পৰিয়াল আৰু এটা মৌপিয়া নগাৰ পৰিয়াল বন্দী কৰি আনিলে।"[৬]

উত্তৰ-পূবৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীসমূহৰ দৰে টাংচা প্ৰতিটো ফৈদৰে নিজা সাংস্কৃতিক বিশেষত্ব আছে। বিশেষকৈ লোকসংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰখনত তেওঁলোকৰ বাৰেবহণীয়া কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ সুকীয়া পৰিচিতি পৰিলক্ষিত হয়। লোকসংস্কৃতিৰ এটা অন্যতম উপাদান উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ মাজেদিও টাংচাসকলৰ স্বকীয় সংস্কৃতিৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। তেওঁলোকে সামাজিক জীৱনৰ বিভিন্ন উপলক্ষত; যেনে— কৃষি, ধৰ্ম, জীৱন সম্বন্ধীয় আদি বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বণ উদ্‌যাপন কৰে। বিহ কু, ম'হ ম'ল, মুই, চেজু কু, চামহই কৈ, কুকজুঙ্, খতাং, পাৰং, ৰাবান ম'ল, চামউইন ম'ল আদি টাংচাসকলে পালন কৰা কিছু উৎসৱ-অনুষ্ঠান। টাংচাসকলে লোক জীৱনৰ বিভিন্ন স্তৰত পালন কৰা বেছিভাগ উৎসৱ-পাৰ্বণেই কৃষিৰ লগত জড়িত। 'ম'হ ম'ল'— তেওঁলোকে পালন কৰা এটা প্ৰধান কৃষিভিত্তিক উৎসৱ। টাংচা বিভিন্ন ফৈদসমূহৰ মাজত ভাষিক তথা সংস্কৃতিগত পাৰ্থক্য থকা স্বত্তেও সকলো টাংচা ফৈদে একগোট হৈ এই উৎসৱ পালন কৰে। টাংচা বেলেগ বেলেগ ফৈদসমূহৰ মাজত সমন্বয় সাধনত এই উৎসৱে সহায় কৰিছে। অৰুণাচল প্ৰদেশ চৰকাৰে ম'হ ম'ল উৎসৱক টাংচাসকলৰ জাতীয় উৎসৱৰ মৰ্যাদাও প্ৰদান কৰিছে। এই গৱেষণা পত্ৰত টাংচাসকলৰ দুটামান কৃষিভিত্তিক উৎসৱৰ আলোচনা কৰি ম'হ ম'ল উৎসৱৰ বিষয়ে বিশেষভাৱে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ

বৰ্তমান সময়ত বিদ্যায়তনিক ক্ষেত্ৰখনত লোকসংস্কৃতিৰ অধ্যয়ন-গৱেষণা এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হিচাপে পৰিগণিত হৈছে। এই বিদ্যায়তনিক ক্ষেত্ৰখনত টাংচাসকলৰ লোকসংস্কৃতিৰ বিষয়ে কিছু অধ্যয়ন হৈছে যদিও

যদিও সেয়াই পয্যাপ্ত নহয়। সেয়েহে এই অধ্যয়নৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হৈছে টাংচা জনগোষ্ঠীয়ে পালন কৰা এটা প্ৰধান উৎসৱ 'ম'হ ম'ল' উৎসৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। লোক সংস্কৃতিৰ এটা প্ৰধান উপাদান উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহ এটা জাতিৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰ পৰিচায়ক। ম'হ ম'ল উৎসৱৰ যোগেদিও টাংচাসকলৰ স্বকীয় পৰম্পৰা, ৰীতি-নীতি, ধৰ্মীয় বিশ্বাস, সাজপাৰ, খ্যাদ্যাভ্যাস আদিৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। সেয়েহে উৎসৱটোত অন্তৰ্নিহিত ৰীতি-নীতি, বিশ্বাস-পৰম্পৰাৰ আলোচনাও এই অধ্যয়নৰ অন্য এটি উদ্দেশ্য। তদুপৰি বিষয়টোৰ গৱেষণামূলক আলোচনা কৰি টাংচাসকলৰ সাংস্কৃতিক সমলসমূহ সংৰক্ষণ তথা প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত কিঞ্চিৎ হ'লেও বৰঙণি যোগোৱা এই অধ্যয়নৰ অন্য এটি উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ

বিষয়টো অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰধানকৈ ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে। ইয়াৰ বাহিৰেও গৱেষণা পত্ৰখনৰ বাবে আৱশ্যকীয় সমল বিষয়টোৰ লগত সম্পৰ্কিত গৱেষণা গ্ৰন্থ, অন্যান্য গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ, ইন্টাৰনেট আদিৰপৰাও গ্ৰহণ কৰা হৈছে। গৱেষণা পত্ৰখনৰ সামগ্ৰিক আলোচনা বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভংগীৰে আগবঢ়োৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ ঃ

আমাৰ এই গৱেষণা পত্ৰত টাংচা জনগোষ্ঠীৰ লোকসংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপাদানৰ ভিতৰত কেৱল কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহকহে অধ্যয়নৰ পৰিসৰলৈ অনা হৈছে। আনহাতে কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত আকৌ 'ৱিহ কু' আৰু 'চামফাংকু' উৎসৱৰ চমু আলোচনা কৰি 'ম'হ ম'ল' উৎসৱৰ বিশেষভাৱে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা (Review of Literature) ঃ

টাংচাসকলৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ বিষয়ে সামগ্ৰিকভাৱে আলোচনা হৈছে যদিও তেওঁলোকৰ লোকসংস্কৃতি সম্পৰ্কে প্ৰণালীবদ্ধ আলোচনা পৰিলক্ষিত নহয়। তলত পূৰ্বকৃত কৰ্মৰ এটি সমীক্ষা আগবঢ়োৱা হ'ল—

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যৰ (সম্পানা) 'অসমৰ জনজাতি' (১৯৯৯) নামৰ গ্ৰন্থখনত সন্নিৱিষ্ট মহেশ্বৰ নেওগৰ 'টাংছা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিত টাংচাসকলৰ বিষয়ে এটি চমু পৰিচয় আগবঢ়াইছে।

লোকেশ্বৰ গগৈয়ে 'অসমৰ লোকসংস্কৃতি' (২০০৯) গ্ৰন্থখনিৰ প্ৰথম খণ্ডত টাংছাসকলৰ অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়া, পুৰোহিত প্ৰথা, সাজপাৰ, শিৰস্ত্ৰাণ, কেশবিন্যাস, লোকশিল্প, লোকনৃত্য, উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰিছে তেওঁৰেই 'অসমৰ লোক-সংস্কৃতি' দ্বিতীয় খণ্ডত টাংছাসকলৰ নৰমুণ্ড চিকাৰ প্ৰথা, খাদ্যাভ্যাস, ধৰ্মীয় কৰ্ম, গাঁও পৰিষদ, উৎসৱ-অনুষ্ঠান, বাঁহ শিল্প, গৃহ নিৰ্মাণ পদ্ধতিৰ বিষয়ে পৰিচয়মূলক আলোচনা আগবঢ়াইছে।

দেৱজিত বৰা (সম্পাদনা) 'উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোক সংস্কৃতি' (২০১৪) গ্ৰন্থত স্বপন কুমাৰ চুতীয়াই 'টাংছা জনগোষ্ঠীৰ লোক-সংস্কৃতি' প্ৰবন্ধটোত জনগোষ্ঠীটোৰ লোক-সংস্কৃতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছে। একেখন গ্ৰন্থতে ৰামচন্দ্ৰ চুতীয়াই 'অৰুণাচলৰ নিচি, অকা, খেৰটুকপেন, খামতি আৰু টাংচাসকলৰ চমু পৰিচয়' লেখাত টাংছাসকলৰ চমু আভাস দিছে।

জ্যোতিৰেখা গগৈ, ৰুণুমী সোণোৱাল সম্পাদিত *অসমৰ জনগোষ্ঠীয় কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-পাৰ্বণ* (২০১৫) গ্ৰন্থখনিত পাপৰি কটকীৰ 'টাংছা জনগোষ্ঠীৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ ঃ এক অৱলোকন' নামেৰে এটি প্ৰবন্ধ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। প্ৰবন্ধটিত মুখ্যং টাংচাসকলৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছে।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

পাৰুল দত্তৰ *The Tangsas* (১৯৯১) গ্ৰন্থখনিতো টাংছাসকলৰ সমাজ-সাংস্কৃতিক দিশৰ বহুখিনি তথ্য আলোচনা কৰিছে।

K.S. Singh সম্পাদিত *People of India Arunachal Pradesh* (১৯৯৫) গ্ৰন্থখনিতো টাংচাসকলৰ কেইবাটাও উপজাতিৰ বিষয়ে সামগ্ৰিকভাৱে আলোচনা আগবঢ়াইছে।

চিময় চিমাইৰ *A Profile of Tikhak Tangsa of Arunachal Pradesh* (২০০৮) নামৰ পুথিখনতো টাংচা টিখাকসকলৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

মীনাক্ষী বৰকটকী *Performing ethnicity to Resist Marginalisation The Tangsa in* Assam (২০১৫) শীৰ্ষক বিষয়ত *Vrije Universitet* পিএইচ.ডি. উপাধিৰ বাবে সম্পন্ন কৰা গৱেষণা গ্ৰন্থখনত টাংচা জনগোষ্ঠীৰ কেইবাটাও উপজাতিৰ ঐতিহাসিক পৰিচয়, পৰম্পৰা, উৎসৱ-পাৰ্বন, ধৰ্মীয় জীৱনৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি তেওঁলোকৰ জাতীয় চেতনা সম্পৰ্কে আলোচনা আগবঢ়াইছে আগবঢ়াইছে।

মূল বিষয় ঃ

লোকসংস্কৃতি ঃ

লোক সমাজ এখনৰ ভাষা, সাহিত্য, ধৰ্ম, বিশ্বাস, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান,পৰম্পৰা, আৱেগ-অনুভূতি, অভিজ্ঞতা, সাজপাৰ, খাদ্যাভ্যাস আদিৰ সমষ্টিয়েই লোকসংস্কৃতি। ব্যাপক অৰ্থত ক'বলৈ গ'লে এক নিৰ্দিষ্ট ভৌগোলিক পৰিৱেশত বসবাস কৰা কোনো এক জনসমষ্টিৰ লোক জীৱন প্ৰবাহেই লোকসংস্কৃতি। মানুহৰ ইতিহাসৰ আৰম্ভণি সময়ছোৱাতেই মানৱ সমাজত লোকসংস্কৃতিৰ সূচনা হৈছিল। লোকসংস্কৃতি পুৰুষাণুক্ৰমে এটা পুৰুষৰপৰা আন এটা পুৰুষলৈ প্ৰবাহিত হয়। লোকসংস্কৃতিৰ কঠিয়াতলী লোক সমাজো সময়ৰ অগ্ৰগতিৰ লগে লগে পৰিৱৰ্তন হয়। এই পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱ লোকসংস্কৃতিতো পৰে। পৰিৱৰ্তিত সময়ৰ প্ৰেক্ষাপটত লোকসংস্কৃতিত নতুন নতুন উপাদানৰ সংযোজন ঘটে; কেতিয়াবা আকৌ কালৰ গৰাহত কিছুমান উপাদান হেৰাই যায়।

লোসসংস্কৃতিৰ পদ্ধতিগত অধ্যয়নৰ সূচনা কৰি ১৮১২ খ্ৰীষ্টাব্দত জেকব গ্ৰীম আৰু উইলিয়াম জেকব নামৰ জাৰ্মান ভ্ৰাতৃদ্বয়ে জাৰ্মানীৰ লোক-কথাবোৰ সংগ্ৰহ আৰু সংকলন কৰি প্ৰকাশ কৰে। ইয়াৰ পিছতেই লোকসংস্কৃতিৰ অধ্যয়ন-গৱেষণা সমগ্ৰ বিশ্বলৈ সম্প্ৰসাৰিত হয়। লোকসংস্কৃতিৰ বিজ্ঞানসন্মত চৰ্চাৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে পণ্ডিতসকলে ইয়াৰ বিস্তৃত পৰিসৰক বিচাৰ বিশ্লেষণৰ সুবিধাৰ্থে শ্ৰেণীবিভাজনো কৰিছে। এই বিভাজনসমূহৰ ভিতৰত ৰিচাৰ্ড এম্ ডৰচনে লোকসংস্কৃতিক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰিছে। ৰিচাৰ্ড এম. ডৰচনে আগবঢ়োৱা শ্ৰেণীবিভাজনটোকেই নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই 'অসমৰ লোক-সংস্কৃতিৰ আভাস' গ্ৰন্থত এইদৰে উল্লেখ কৰিছে—

(ক) মৌখিক লোকবিদ্যা বা লোকসংস্কৃতি (খ) সামাজিক লোক প্ৰথা বা লোকাচাৰ
(গ) ভৌতিক সংস্কৃতি আৰু (ঘ) লোক-পৰিৱেশ্য কলা।"[৭]

এই বিভাজনৰ প্ৰত্যেকটো বিভাগৰে ভিন ভিন ভাগ আছে। লোক সমাজে পালন কৰা উৎসৱ-পাৰ্বনসমূহ সামাজিক লোক প্ৰথা বা লোকাচাৰৰ ভিতৰুৱা। লোকসংস্কৃতিৰ এক উল্লেখযোগ্য উপাদান উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহ। অনাদি কালৰেপৰা মানৱ সমাজে পৰম্পৰাগত বিশ্বাসক মূল আধাৰ হিচাপে লৈ বিভিন্ন অনুষ্ঠান পালন কৰি আহিছে। এই আচাৰ-অনুষ্ঠানসমূহকেই সহজ অৰ্থত উৎসৱ-অনুষ্ঠান আখ্যা দিয়া হয়। লোক মনৰ পৰিচয় উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহত প্ৰতিভাত হয়। কোনো এটা জাতিৰ সামূহিক জীৱন, সভ্যতা, সংস্কৃতি আৰু ধৰ্মীয় পৰম্পৰাৰ পৰিচয় উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহে প্ৰদান কৰে। তদুপৰি উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহ লোক সমাজৰ আনন্দ-বিনোদনৰ প্ৰধান উৎস। সেয়েহে সৰ্বেশ্বৰ ৰাজগুৰুৱে কৈছে—

"উৎসৱ হৈছে অৱসৰ বিনোদনৰ পদ্ধতি, আনন্দ লাভৰ বাবে বহু লোক গোট খাই কৰা কাম। গতিকে বিশেষভাৱে খোৱা-বোৱা কৰা, ৰং-তামাচা কৰা, নৃত্য-গীত কৰা, খেল-ধেমালি, কৌতুক, অভিনয় কৰা আদি ইয়াৰ অপৰিহাৰ্য অংগ।"[৮]

লোক জীৱনত পালন কৰা উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহক নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই এইদৰে শ্ৰেণীবিভাজন কৰিছে—

(ক) কৃষি সম্পৰ্কীয় বা ঋতুকালীন উৎসৱ-অনুষ্ঠান (খ) পঞ্জিকা আশ্ৰয়ী উৎসৱ-অনুষ্ঠান
(গ) জীৱন বৃত্তৰ সৈতে জৰিত উৎসৱ-অনুষ্ঠান ; অথবা সংস্কাৰমূলক উৎসৱ-অনুষ্ঠান
(ঘ) সীমিত অংশ গ্ৰহণকাৰী উৎসৱ-অনুষ্ঠান ; ইত্যাদি "[৯]

এই গৱেষণা পত্ৰত টাংচাসকলৰ কেৱল কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহকহে সামৰি লোৱা হৈছে।

টাংচাসকলৰ কৃষিভিত্তিক উৎসৱ-অনুষ্ঠান ঃ

অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ দৰে টাংচাসকলে লোকজীৱনত বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বন উদ্‌যাপন কৰি আহিছে। টাংচাসকলৰ জীৱিকাৰ প্ৰধান উৎস কৃষিকৰ্ম। পাহাৰত বসবাস কৰা টাংচাসকলে প্ৰধানকৈ ঝুম পদ্ধতিৰে খেতি কৰে। অতীজৰেপৰা খেতিবাতি কৰি জীৱন নিৰ্বাহ কৰাৰ বাবে তেওঁলোকে পালন কৰা বেছিভাগ উৎসৱ-পাৰ্বনেই কৃষিকৰ্মৰ লগত সম্পৰ্কিত। কৃষিকৰ্মৰ আৰম্ভণিৰপৰা সামৰণিলৈকে তেওঁলোকে পৰম্পৰাগতভাৱে বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বণ, ক্ৰিয়া-কৰ্ম অনুষ্ঠিত কৰি আহিছে। টাংচা উপজাতি অনুসৰি ভাষা ভিন্ন হোৱাৰ বাবে এই উৎসৱসমূহৰ নাম বেলেগ বেলেগ। শস্য সিঁচোতে অথবা চপাওঁতে পালন কৰা উৎসৱৰ নামৰ ক্ষেত্ৰতো টাংচা উপজাতিভেদে পাৰ্থক্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। কেৱল উৎসৱৰ নামৰ বিভিন্নতাই নহয়, উৎসৱত পালনীয় ৰীতি-নীতিৰ ক্ষেত্ৰতো উপজাতিভেদে নিজস্বতা পৰিলক্ষিত হয়।

টাংচাসকলৰ সংস্কৃতিত এখন নিজস্ব পৰম্পৰাগত পঞ্জিকা বা কেলেণ্ডাৰ আছে। এই কেলেণ্ডাৰৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰাখি তেওঁলোকে বছৰৰ মাহ অনুযায়ী উৎসৱৰ আয়োজন কৰে। তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত বাৰ্ষিক পঞ্জিকা বা কেলেণ্ডাৰৰ মাহ গণনাও ঝুম খেতিৰ লগত সম্পৰ্কিত। ই টাংচাসকলৰ লোকসংস্কৃতিৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। উদাহৰণস্বৰূপে, হাখুন টাংচাসকলে বছৰক 'দা' বুলি কয়। এই বছৰৰ বাৰটা মাহৰে সুকীয়া সুকীয়া নাম আছে আৰু তেওঁলোকে পালন কৰা উৎসৱসমূহো বছৰৰ ভিন্ন মাহ অনুযায়ী পালন কৰা দেখা যায়। হাখুনসকলৰ সামাজিক জীৱনত ঝুম খেতিৰ বাবে ক্ষেত্ৰ মুকলি কৰাৰপৰা শস্য চপোৱালৈকে বছৰৰ বেলেগ বেলেগ মাহত ভিন্ন উৎসৱ পালন কৰে। হাখুন টাংচাসকলৰ পৰম্পৰাগত কেলেণ্ডাৰৰ 'কুছে দা' অৰ্থাৎ ফেব্ৰুৱাৰীৰ মাহত কুছে দা উৎসৱ পাতি ঝুমখেতিৰ বাবে কৃষিক্ষেত্ৰ মুকলি কৰে। সেইদৰে জানুৱাৰী মাহত চাম্‌-বু-কু বা চাম্‌ফাকু উৎসৱ পাতি শস্য সিঁচাৰ শুভাৰম্ভণি কৰে। শস্য সিঁচা উৎসৱটোকেই মুছাংসকলে 'চাম্‌ফং ম'ল', মুকলোম টাংচাসকলে 'ম'ল', লংচাং বা লুংচাংসকলে ম'ই, কনবাং টাংচাসকলে চাম্‌পাং আদি বিভিন্ন নামেৰে পালন কৰে। তদুপৰি ৰোপন কৰা শস্য ডাঙৰ হৈ আহোঁতেও শস্যভৰাৰ মংগল কামনা কৰি ভিন্ন ৰীতি-নীতিৰে প্ৰত্যেক টাংচা উপজাতিয়েই বেলেগ বেলেগ নামেৰে অনুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰে। সেইদৰে শস্য চপোৱাৰ পিছতো তেওঁলোকে উৎসৱৰ আয়োজন কৰি আনন্দ লভে।

টাংচাসকলে পালন কৰা পৰম্পৰাগত উৎসৱ-অনুষ্ঠানসমূহৰ উদ্‌যাপনৰ দিনো গাঁও অনুসৰি বেলেগ বেলেগ। টাংচা কাউন্সিলৰ প্ৰতিখন গাঁৱতে সমাজখন শৃংখলাবদ্ধভাৱে পৰিচালনাৰ বাবে এখন 'গাঁও পৰিষদ' থাকে। এই গাঁও পৰিষদক খাপুৱা, খাপং, খাপো আদি নামেৰে জনা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ সকলো জনগোষ্ঠীৰ গাঁও পৰিষদকে প্ৰয়োজনীয় কৰ্ম সম্পাদন কৰিবলৈ Assam Frontier (Administration of Justice) Regulation of 1945 (Regulation 1 of 1945) অনুসৰি বিশেষ গুৰুত্ব আৰু ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছে।[10] টাংচা গাঁও পৰিষদেই গাঁৱত উদ্‌যাপিত উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ দিন নিৰ্ধাৰণ কৰে। সেয়েহে টাংচা প্ৰতিখন গাঁৱতে পালন কৰা উৎসৱসমূহৰ দিন ভিন্ন হোৱা দেখা যায়। আনহাতে কেইবাটাও টাংচা উপজাতিয়ে খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁলোকৰ সমাজ জীৱনত ব্যাপক পৰিবৰ্তনৰ সূচনা হয়। এই পৰিবৰ্তন তেওঁলোকৰ লোকসংস্কৃতিতো পৰিলক্ষিত হয়। খ্ৰীষ্টান ধৰ্মই তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতিলৈ পৰিবৰ্তন অনাৰ ফলস্বৰূপে কিছু উৎসৱ-অনুষ্ঠান হেৰাই যোৱাৰো উপক্ৰম হৈছে। সেয়েহে সকলো টাংচা উপজাতি বা ফৈদে একগোট হৈ দুটা উৎসৱ পুনৰ নামেৰে পালন কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। এই উৎসৱ দুটা হ'ল— শস্য সিঁচাৰ আৰম্ভণিতে পালন কৰা 'ম'ই ম'ল' উৎসৱ আৰু সামৰণিত পালন কৰা 'কিহ কু' উৎসৱ'।[11] অসমত বসবাস কৰা টাংচাসকলে প্ৰতিবছৰে পাঁচ জানুৱাৰীত কিহ কু নামেৰে খেতি চপোৱাৰ আনন্দোৎসৱ পালন কৰে। আনহাতে অৰুণাচলত বসবাস কৰা টাংচাসকলে এপ্ৰিল মাহত ম'ই ম'ল উৎসৱ পালন কৰি শস্য সিঁচাৰ শুভাৰম্ভণি কৰে। তেওঁলোকৰ দুটামান কৃষিভিত্তিক লোকউৎসৱ এনেধৰণৰ—

কিহ কু উৎসৱ ঃ

'কিহ কু' টাংচা জনজাতিৰ এটা প্ৰধান বাৰ্ষিক উৎসৱ। টাংচা প্ৰতিঘৰতে এই উৎসৱৰ আয়োজন কৰা হয় যদিও প্ৰতিবছৰে পাঁচ জানুৱাৰীত 'কিহ কু' ৰাজহুৱাকৈ উদ্‌যাপন কৰে। কিহ কু উৎসৱো এটা কৃষিভিত্তিক উৎসৱ। বছৰটোৰ কৃষি

র্ম সামৰি ভঁৰালত শস্য জমা ৰখাৰ পাছত খেতি চপোৱাৰ আনন্দত তেওঁলোকে এই উৎসৱৰ আয়োজন কৰে। এটা সময়ত 'ৱিহু কু' উদ্যাপনৰ নিৰ্দিষ্ট তাৰিখ নাছিল। সাধাৰণতে জাৰকালি খেতি চপোৱাৰ পাছত ডিচেম্বৰ মাহৰ শেষৰ সপ্তাহত 'কু' উৎসৱৰ আয়োজন কৰা হৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়তহে ৰাজহুৱাকৈ পালনৰ উদ্দেশ্যে পাঁচ জানুৱাৰীৰ দিনটো এই উৎসৱৰ বাবে ধাৰ্য্য কৰা হয়। সকলো টাংচা উপজাতিয়ে ৰাজহুৱাকৈ পতা ৱিহু কু উৎসৱত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ উপৰিও প্ৰত্যেকে নিজা গাঁৱত ভিন্ন নামেৰে এই উৎসৱ পাতে। টাংচা ভাষাত 'ৱি' শব্দৰ অৰ্থ আইতা আৰু 'কুহ' মানে সমবেত হোৱা। তদুপৰি 'কু' শব্দই টাংচা ভাষাত উৎসৱ-পাৰ্বণক বুজায়। 'ৱিহু কু' উৎসৱক তেওঁলোকে 'কু' বুলিও কয়।

মাতৃৰূপী ধৰিত্ৰীক পূজা কৰা তথা তেওঁক সন্মান জনোৱাৰ উদ্দেশ্যে 'ৱিহু কু' উৎসৱ টাংচাসকলে পালন কৰে। টাংচাসকল মূলতঃ প্ৰকৃতি পূজক। পৃথিৱী মাতৃক দেৱীৰূপত অৰ্থাৎ ভগৱান হিচাপে 'ৱিহু কু' উৎসৱৰ জৰিয়তে তেওঁলোকে আৰাধনা কৰে। টাংচাসকলৰ বহু সংখ্যকে খ্ৰীষ্টান, বৌদ্ধ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছে যদিও এই উৎসৱৰ যোগেদি তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। আনহাতে এই উৎসৱৰ জৰিয়তে সম্পত্তিৰ অধিষ্ঠাতা হিচাপেও 'ৱিহু'ক পূজা পাতল কৰা হয়। 'ৱি' শব্দই টাংচা ভাষাত লখিমী আইকো বুজায় আৰু 'হু' শব্দৰ অৰ্থ প্ৰাৰ্থনা বা উৎসৱ। এই দৃষ্টিভংগীৰ ফালৰপৰা 'ৱিহু কু' লখিমীক আদৰণি জনোৱা উৎসৱ। তেওঁক পূজা-সেৱা কৰি ভৱিষ্যতৰ দিনত অধিক সা-সম্পত্তিৰ কামনা কৰা হয়। সেয়েহে 'ৱি'ক হিন্দুসকলৰ লক্ষ্মী অথবা লখিমী আইৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি।

টাংচাসকলে উৎসৱ উপলক্ষে কেইবাদিনো আগৰেপৰা যা-যোগাৰ আৰম্ভ কৰে। বিশেষকৈ চাউলৰপৰা তৈয়াৰী মদ এই উৎসৱত অপৰিহাৰ্য্য অংগ। সেইবাবে উৎসৱলৈ কেইদিনমান বাকী থাকোঁতেই প্ৰতিঘৰতে মদ প্ৰস্তুত কৰা হয়। লগতে নৃত্য গীতৰ আখৰাও আৰম্ভ কৰে। উৎসৱৰ প্ৰথম দিনটোক তেওঁলোকে 'ন্যাপ টপ্' বুলি কয়। 'ন্যাপ টপ্' মানে অসমীয়া ভাষাত কৌপাত অৰ্থাৎ উৎসৱৰ বাবে লাগতিয়াল কৌপাত ;পাহাৰৰ জংঘলৰ পৰা তেওঁলোকে এই দিনটোতে সংগ্ৰহ কৰে। কৌপাতৰ লগতে টঙালো আনে। উৎসৱৰ দ্বিতীয় দিনা পৰম্পৰাগত ৰীতি-নীতি অনুসৰি ধৰ্মীয় কাৰ্য্য সম্পন্ন কৰা হয়। অসমীয়া ভাষাত কুকুৰা ফুল বুলি কোৱা এবিধ ফুলেৰে সজাই তোলা পূজা কৰা স্থানত গাহৰি আৰু কুকুৰা বলি দিয়া হয়। পূজা কৰিবৰ বাবে বাঁহৰ সৰু সৰু খুটা আৰু কৌপাত ব্যৱহাৰ কৰি এখন চাং সাজে। এই চাঙতে তেওঁলোকে কুকুৰা বলি দিয়ে আৰু বাঁহৰ চুঙাত ৱিহুৰ উদ্দেশ্যে চাউলেৰে মদ অৰ্পন কৰে। 'ৰিম-ৰিম' নামৰ প্ৰাৰ্থনা গাই পৃথিৱী মাতৃক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰাৰ লগতে পৰিয়ালটোৰ অধিক সা-সম্পত্তি তথা উন্নতি কামনা কৰা হয়। কুকুৰা ফুল ব্যৱহাৰ কৰাৰ আঁৰত জনগোষ্ঠীটোৰ পৰম্পৰাগত লোকবিশ্বাস নিহিত আছে। কুকুৰা ফুলত অসংখ্য সৰু সৰু গুটি থাকে। সেয়েহে এই ফুলবিধ ব্যৱহাৰ কৰিলে ফুলবিধৰ দৰেই অধিক শস্য লাভ কৰিব বুলি তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰে। বলি সম্পন্ন হোৱাৰ পাছত পুৰোহিতে ভৱিষ্যতে খেতি-বাতি, স্বাস্থ্য আদি কেনে হ'ব, সেয়া নিৰ্ণয় কৰিবলৈ কুকুৰা ঠেঙেৰে মঙল চায়।

চাক-বু-কু বা চামফাংকু ঃ

হাখুন টাংচাসকলে জানুৱাৰী মাহত পালন কৰা শস্য সিঁচাৰ পৰ্বটোৰ নাম চাক-বু-কু বা চামফাংকু। হাখুনসকলৰ পৰম্পৰাগত কেলেণ্ডাৰত জানুৱাৰী মাহৰ নাম 'হিভুন দা'। 'ভুন' মানে সিঁচা; অৰ্থাৎ জানুৱাৰী মাহত চাক-বু-কুৰ আয়োজন কৰি কণী ধানৰ বীজ সিঁচাৰ লগতে অন্যান্য শস্যৰো ৰোপন কৰা কাৰ্য্যৰ শুভাৰম্ভ কৰে। হাখুন সমাজত প্ৰচলিত ৰীতি অনুসৰি শস্য সিঁচাৰ আৰম্ভণিৰ দিনা গাহৰি বলি দিয়ে। এখন পাতত বলি দিয়া গাহৰিটোৰ তেজ সানে। ইয়াৰ পিছত ধানৰ টোপোলাটোৰ সৈতে পথাৰলৈ যায়। পথাৰলৈ যাওঁতে লগত মাংস-ভাতো ৰান্ধি নিয়ে। সকলোৱে নিজৰ নিজৰ পথাৰত তেজ সানি নিয়া বীজবোৰ সিঁচে। শস্য সিঁচাৰ সামৰণিৰ পিছত পথাৰতে সকলোৱে লগত লৈ যোৱা মাংস-ভাত গ্ৰহণ কৰে। উৎসৱৰ নিৰ্দিষ্ট ৰীতি-নীতি সমাপণ কৰি পথাৰতে নৃত্য-গীত গাই তেওঁলোকে আনন্দ উপভোগ কৰে। এই উৎসৱৰ সৈতে হাখুনসকলে 'জুনম ব' নামৰ এবিধ বিশেষ গীত গায়। খেতি-বাতিৰ উপৰিও গাঁৱত যিকোনো কাম আৰম্ভ কৰিবলৈ জুনম ব' গীত তেওঁলোকে পৰিৱেশন কৰে। শস্যৰ বীজত তেজ সনা, পথাৰত নৃত্য-গীত পৰিৱেশন কৰা লোকাচাৰৰ মাজেদি তেওঁলোকৰ লোকসংস্কৃতিৰ উৰ্বৰা বিশ্বাসৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে।

ম'হ ম'ল ঃ

টাংচা জনজাতিয়ে পালন কৰা এটা প্ৰধান বাৰ্ষিক উৎসৱ 'ম'হ ম'ল'। ম'হ ম'ল এটা কৃষিভিত্তিক উৎসৱ। টাং কোনো কোনো উপজাতিয়ে এই উৎসৱক 'ম'হ' আৰু অন্য কিছুমানে 'ম'ল' বুলি কয়। ম'ল উৎসৱ কৃষিকৰ্মৰ আৰম্ভণিত উদ্‌যাপন কৰা এটা উৎসৱ। বছৰটোৰ কৃষিকৰ্ম সামৰি নতুন এটা কৃষিবৰ্ষৰ বাবে ম'হ বা ম'ল উৎসৱৰ জৰিয়তে টাং লোকসকল সাজু হয়। তদুপৰি টাংচা জনগোষ্ঠীৰ পৰম্পৰাগত কেলেণ্ডাৰ আছে যদিও কোন তাৰিখৰপৰা নতুন বছৰ আৰম্ হ'য় সেয়া স্পষ্ট নহয়। সেয়েহে ম'ল উৎসৱ উদ্‌যাপনৰ সময়ৰ পৰাই টাংচা নতুন বছৰৰ আৰম্ভণি হিচাপে গণনা কৰা হয়।

টাংচা সমাজত ম'হ ম'ল উৎসৱ প্ৰধানকৈ দুটা পৰ্য্যায়ত অনুষ্ঠিত কৰা দেখা যায়— এটা গাঁও অনুসৰি অৰু আনটো সকলো টাংচা উপজাতি মিলিত হৈ। টাংচা জনগোষ্ঠীৰ প্ৰতিটো উপজাতিয়ে গাঁও অনুসৰি মাৰ্চ-এপ্ৰিল-মে অথবা জুলাই মাহৰ বেলেগ বেলেগ তাৰিখত ম'ল উৎসৱ আয়োজন কৰি আহিছে। অন্য উৎসৱৰ দৰে ম'ল উৎসৱৰ ক্ষেত্ৰতো গাঁও পৰিষদে দিন বাৰ ঠিক কৰাৰ হেতু প্ৰত্যেক টাংচা গাঁৱতে ম'ল উৎসৱৰ দিন সুকীয়া সুকীয়া হোৱা দেখা যায়। সেইদৰে টাংচা বিভিন্ন ফৈদসমূহৰ ভাষা ভিন্ন হোৱাৰ বাবে উৎসৱটোৰ নামকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো তাৰতম্য আছে। হাখুন টাংচাসকলে শস্য সিঁচাৰ আৰম্ভণিৰ পৰ্বটোক 'চামফাং কু', মুছাংসকলে 'চাম্‌ফং ম'ল', মুকলোম টাংচাসকলে 'ম'ল', লঙ্‌চাঙ্ বা লুঙ্‌চাঙ্‌সকলে ম'হ, ৰনৰাং টাংচাসকলে চামপঙ্ বোলে। উৎসৱটোৰ ৰীতি-নীতিসমূহো ফৈদ অনুসৰি কম-বেছি হোৱা দেখা যায়। সেইবাবে অসম আৰু অৰুণাচলত বসবাস কৰা সকলো টাংচা ফৈদে একগোট হৈ ঐমৈহতীয়াভাৱে এপ্ৰিল মাহৰ ২৫ তাৰিখে ম'হ ম'ল উৎসৱৰ বাবে ধাৰ্য্য কৰি লয়। বৰ্তমান চৰকাৰীভাৱেও ২৫ এপ্ৰিল তাৰিখটো ম'হ ম'ল উৎসৱৰ বাবে নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি জাতীয় উৎসৱৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হৈছে।"[১২] ৰাজহুৱাকৈ আড়ম্বৰপূৰ্ণভাৱে আয়োজন কৰা ম'হ ম'ল উৎসৱ এদিনীয়া বা দুদিনীয়াকৈ পালন কৰাৰ বিপৰীতে টাংচা গাঁওসমূহত পাঁচৰপৰা সাতদিনলৈকে উদ্‌যাপন কৰা দেখা যায়।

ম'হ ম'ল উৎসৱৰ আয়োজন নিৰ্দ্ধাৰিত তাৰিখৰ কেইদিনমান আগৰপৰাই আৰম্ভ হয়। বিশেষকৈ উৎসৱৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় চাউলেৰে তৈয়াৰী মদ আগতীয়াকৈ প্ৰস্তুত কৰে। এই মদক টাংচাসকলে 'জু' বা 'খাম' বুলি কয়। ম'হ ম'ল যিহেতু কৃষিকৰ্মৰ আৰম্ভণিৰ উৎসৱ; সেয়েহে পথাৰত শস্যৰ বীজ সিঁচা অথবা ৰোৱাৰ শুভাৰম্ভণি এই উৎসৱৰ জৰিয়তে টাংচাসকলে সম্পন্ন কৰে। অৱশ্যে কিছুমান টাংচা ফৈদে প্ৰথম শস্য ঘৰলৈ আনোঁতেও ম'ল উৎসৱৰ আয়োজন কৰে। ৰাজহুৱাকৈ উদ্‌যাপিত ম'ল উৎসৱত অধিক শস্য লাভৰ কামনাৰে 'ৰ'ম ৰ'ম' নামৰ মন্ত্ৰ গাই 'টাংগাজা চামজা' বা 'থাংগাজা চামজা' (Tangaja Chamja orThungja Chamja) দেৱীক প্ৰাৰ্থনা কৰে। টাংগাজা চামজা হ'ল তেওঁলোকৰ ধন-সম্পত্তিৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী। দেৱীৰ সন্তুষ্টিৰ অৰ্থে বাঁহৰ চুঙাত পৰম্পৰাগত পানীয় (মদ) আৰু জীৱ-জন্তু বলি দিয়া লোকাচাৰ ম'ল উৎসৱৰ অপৰিহাৰ্য্য অংগ। শস্য বৃদ্ধিৰ লগতে ঘৰ তথা পৰিয়ালৰ সুখ, শান্তি, সমৃদ্ধি আৰু অহিং সা-সম্পত্তিৰ কামনা ম'হ ম'ল উৎসৱৰ অন্য এটি উদ্দেশ্য। টাংচাসকলে 'ম'হ ম'ল' উৎসৱত তেওঁলোকৰ স্বৰ্গগামী উপৰিপুৰুষক শ্ৰদ্ধা তৰ্পণ কৰে। চলিত বছৰটোত মৃত্যু হোৱা তেওঁলোকৰ আত্মীয়ক তেওঁলোকে মদ-মাংস-ভাত আদি খাদ্য সামগ্ৰী অৰ্পণ কৰি বিদায় দিয়ে। এই ৰীতি সম্পন্ন নোহোৱালৈকে মৃতকৰ আত্মা ঘৰৰ ভিতৰতে থাকে বুলি বিশ্বাস কৰে। তদুপৰি এনে আত্মা ঘৰত থাকিলে সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰে বুলি লোকসমাজত বিশ্বাস প্ৰচলিত। সেয়েহে পৰিয়ালৰ সদস্যসকলে মৃতকৰ আত্মাক বিদায় দি তেওঁৰ চিৰশান্তি কামনা কৰে। বিভিন্ন টাংচা ফৈদ নিজা পৰম্পৰাগত সাজপাৰেৰে ম'হ ম'ল উৎসৱত সমবেত হয়। সাংস্কৃতিক শোভাযাত্ৰা ৰাজহুৱাভাৱে আয়োজিত ম'ল উৎসৱৰ বিশেষ আকৰ্ষণ। সকলোৱে পৰম্পৰাগত লোক-নৃত্য চাপ'ল' নাচত অংশগ্ৰহণ কৰে। উৎসৱ উপলক্ষে মুকলি সভাও আয়োজন কৰা হয়। সাংস্কৃতিক কাৰ্য্যসূচীত চাপ'ল' নাচৰ উপৰিও টাংচাসকলৰ অন্যান্য লোক-নৃত্য, বাদ্য পৰিৱেশন কৰে। এইদৰে সকলোৱে উৎসৱত ভাগ লৈ টাংচা নৱবৰ্ষক আদৰণি জনায়।

টাংচাসকলৰ নিজা গাঁৱত উদ্‌যাপিত ম'হ ম'ল উৎসৱৰ ৰীতি-নীতিসমূহ উপজাতি অনুসৰি বেলেগ হোৱা দেখা যায়। টাংচাসকলৰ এটা প্ৰধান উপজাতি লঙ্‌চাঙ্ বা লুঙ্‌চাঙ (Longchang or Lungchang) সকলে এই উৎসৱ

পাঁচদিনীয়াকৈ উদ্‌যাপন কৰে। ম'হ লঙ্‌চাঙ্‌সকলৰ প্ৰধান উৎসৱ। লঙ্‌চাঙ বসতিপ্ৰধান গাঁৱসমূহত মে' মাহৰ বেলেগ বেলেগ তাৰিখত তেওঁলোকে ম'হ উৎসৱৰ আয়োজন কৰে যাতে এখন গাঁৱৰ লোকে আন এখন গাঁৱৰ উৎসৱত অংশগ্ৰহণ কৰিব পাৰে। ঘৰৰ প্ৰত্যেকজন সদস্য এই উৎসৱত উপস্থিত থকাতো বাধ্যতামূলক। ঝুম খেতিৰ শস্য কণীধান, মাহ, সৰিয়হ আদি চপাই ম'হ উৎসৱ পালন কৰি শালি বা পানী খেতিৰ বাবে তেওঁলোক সাজু হয়। তদুপৰি তেওঁলোকে উক্ত উৎসৱৰ জৰিয়তে নৱবৰ্ষক আদৰণি জনায়। ইয়াৰ বাহিৰেও পৰলোকগামী আত্মাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন লঙ্‌চাঙ্‌সকলৰ ম'হ উৎসৱৰ অন্য এটি তাৎপৰ্য্য। বিগত বৰ্ষটোত পৰিয়ালৰ কোনো সদস্যৰ মৃত্যু হ'লে ম'হ উৎসৱতে নিৰ্দিষ্ট ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি পালন কৰি তেওঁক বিদায় জনায়। মৃতকৰ আত্মাৰপৰাও পৰিয়ালটোৱে আশীৰ্বাদ তথা শুভকামনা বিচাৰে।

লঙ্‌চাঙ্‌সকলৰ ম'হ উৎসৱত তেওঁলোকৰ প্ৰধান উপাস্য দেৱী 'থাংগাজা চামজা'। তেওঁ হিন্দুৰ লক্ষ্মী দেৱীৰ সমধৰ্মী এগৰাকী দেৱী। অধিক শস্যবৃদ্ধি, জীৱ-জন্তু লাভ, সুস্বাস্থ্য, পৰিয়াল তথা জ্ঞাতি-কুটুম্বৰ লগতে সকলোৰে মংগল কামনা কৰি থাংগাজা দেৱীক প্ৰাৰ্থনা জনায়। তদুপৰি লঙ্‌চাঙ্‌সকলৰ লোকবিশ্বাসৰ পৰোপকাৰী আৰু অনিষ্টকাৰী দুয়োধৰণৰ শক্তিকো এই উৎসৱত উপাসনা কৰে। শুভ শক্তিৰ অধিকাৰী দেৱতাৰপৰা পৰিয়ালৰ সুখ-শান্তি বিচৰাৰ বিপৰীতে অপশক্তিৰ ছাঁয়াৰপৰা পৰিয়ালৰ কুশল কামনা কৰা হয়। লঙ্‌চাঙ্‌সকলে বিশ্বাস কৰে যে সঠিকভাৱে ম'হ উৎসৱ পালন নকৰিলে গাঁৱত থাংগাজা চামজা দেৱীৰ উপৰিও অন্যান্য দেৱ-দেৱতাৰো কুপ্ৰভাৱ পৰে। দেৱ-দেৱতাৰ কুপ্ৰভাৱত গাঁৱত বানপানী, মাৰি-মৰক, দুৰ্ভিক্ষ, ভূমিকম্প, দুৰ্ঘটনা আদি হ'ব পাৰে। সেয়েহে সকলো দেৱ-দেৱতাৰ সন্তুষ্টিৰ অৰ্থে বছেৰেকীয়া ম'হ উৎসৱ উদ্‌যাপন কৰাতো লঙ্‌চাঙ্‌সকলে তেওঁলোকৰ সামাজিক জীৱনৰ প্ৰয়োজনীয় কৰ্তব্য হিচাপে বিবেচনা কৰে।

ম'হ উৎসৱৰ বাবে গাঁৱবাসীয়ে দুসপ্তাহমান আগৰপৰাই প্ৰস্তুতিপৰ্ব আৰম্ভ কৰে। মহিলা আৰু যুৱতীসকলে উৎসৱত পৰিধান কৰিবলৈ তাঁতশালত পৰম্পৰাগত সাজপাৰ বৈ কাটি লয়। সাজপাৰৰ লগতে অয়-অলংকাৰো তৈয়াৰ কৰে। গাঁৱৰ ডেকা ল'ৰা বিলাকেও উৎসৱত পৰিৱেশনৰ বাবে সাজ-সজ্জা আৰু 'মাউন আচেন' (Maun Achen) নামৰ এবিধ নিৰ্দিষ্ট বাদ্য সাজু কৰে। সেইদৰে চাউলৰ পৰা পৰম্পৰাগত পানীয় (মদ) প্ৰস্তুত কৰিবলৈও গাঁৱৰ মহিলাসকলে যাৱতীয় যা-যোগাৰ আৰম্ভ কৰে।

লঙ্‌চাঙ্‌সকলে পালন কৰা ম'হ উৎসৱৰ প্ৰথম দিনটো 'ন্যাপজাক ছা' (Nyapjak Sha)। উৎসৱৰ প্ৰথম দিনা গাঁৱৰ পুৰুষসকলে 'ন্যাপজাক' (অসমীয়াত কৌপাত) নামৰ এবিধ পাত সংগ্ৰহ কৰিবলৈ হাবিলৈ যায়। উৎসৱৰ বিভিন্ন ৰীতি-নীতিৰ লগতে গৃহ দেৱতাক মদ অৰ্পণ কৰোঁতে ন্যাপজাক পাত ব্যৱহাৰ কৰে। নিজ ঘৰৰ বাবে প্ৰত্যেকেই নিজাববীয়াকৈ পাত আনে। কেনেবাকৈ ঘৰৰ লোক পাত আনিবলৈ যাব নোৱাৰিলে নিজা বংশৰ মানুহেহে পাত আনি দিয়াৰ নিয়ম। "[১৩] অন্য বংশৰ মানুহে আনি দিব নোৱাৰে।

উৎসৱৰ দ্বিতীয় দিনটো 'ৰ'ম ৰ'ম ছা' (Rom Rom Sha)। ৰ'ম ৰ'ম ছাৰ ৰীতি-নীতি ঘৰ আৰু ঝুমতলী দুয়ো ঠাইতে সম্পন্ন কৰা হয়। গাঁওবাসী ৰাতিপুৱাৰপৰাই উৎসৱ উপলক্ষে ব্যস্ত হৈ পৰে। পুৰোহিতে মন্ত্ৰ পাঠ কৰি বাঁহৰ এডাল চেঁচুৰে ৰাতিপুৱাই এটা গাহৰি বলি দিয়ে। বলি দিয়া গাহৰিটোৰ বুকু ভেদ কৰি তাৰ কলিজা আৰু তেজ এটা পাত্ৰত সংগ্ৰহ কৰা হয়। এই তেজ ঐশ্বৰ্য্য-বিভূতিৰ অধিকাৰী দেৱীক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ পথাৰৰ শস্যৰ পাতৰ ওপৰত ছটিওৱা হয়। ইয়াৰ পিছত পুৰোহিতে মংগল চাই গাঁৱবাসীৰ এটা বছৰৰ ভৱিষ্যত গণনা কৰে। ৰ'ম ৰ'ম ছাত পৰম্পৰাগত প্ৰথা অনুসৰি গাহৰি বলি দিয়া প্ৰথাক 'ৱাক ৰ'ম' (Wak Rom) বুলি কোৱা হয়। উৎসৱৰ বাবে গাহৰিৰ মাংস ৰান্ধি এটা অংশ ৰ'ম ৰ'ম আৰু হাম ৰ'ম (গৃহ দেৱতা) উপাসনাৰ বাবে আছুতীয়াকৈ ৰখা হয়।

লঙ্‌চাঙ্‌সকলে ৱাক ৰ'ম ৰীতিৰ পিছত 'কামখান' (Kamkhan) নামৰ আন এটি ৰীতি ৰ'ম ৰ'ম ছাৰ দিনাই পালন কৰে। এই পৰ্ব অনুসৰি এখন তামৰ কাঁহী দাৰে ঘঁহি ঘঁহি তাম ধাতুৰ কিছুমান কণিকা বাহিৰ কৰে। তামৰ ক্ষুদ্ৰ কণিকাসমূহ ন্যাপজাক পাতত বান্ধি ৰ'ম ৰ'ম ৰীতি সমাপন কৰা ঠাইলৈ লৈ যায়।

ম'হ উৎসৱৰ ৰ'ম ৰ'ম পূজাৰ বাবে ন্যাপজাক পাতেৰে কেইবাটাও টোপোলা তৈয়াৰ কৰা হয়। লঙ্চাঙ্‌ ভাষাত টোপোলাবোৰক 'ন্যাপ বে' (Nyap Bey) বুলি কোৱা হয়। 'থাংজাক চামজা' (Thungjak Chamja) নামৰ প্ৰথমটো টোপোলা পথাৰৰ

অধিপতি দেৱ-দেৱীক উৰ্চগা কৰিবলৈ কণীধান, কচু আদি ব্যৱহাৰ কৰি বন্ধা হয়। পথাৰত ব্যৱহৃত প্ৰধান সঁজুলিৰ প্ৰতীকস্বৰূ বাঁহেৰে নিৰ্মিত এটি সামগ্ৰীও এটা টোপোলাত বান্ধে। উক্ত টোপোলাটোৰ নাম 'হকৈখাকিং' (Hehoikhaking)। নিজেৰ ভাত, ভজা কণী, আদা, নিমখ আদি খাদ্য সামগ্ৰীৰে 'দাংবে' (Dungbey) নামৰ আন এটা টোপোলাও থাকে। তদুপৰি ৰাক ৰীতিৰ তামৰ কণিকাবোৰেৰে 'কাম্‌ন্যাপ' (Kamnyap) নামৰ টোপোলাটো তৈয়াৰ কৰা হয়। এই আটাইকেইটা টোপোলাত মদ ছটিওৱাৰ নিয়ম। আনহাতে প্ৰত্যেকটো টোপোলাতে থাংগাজা চামজা দেৱীক অৰ্পণ কৰিবলৈ মাংসৰ টুকুৰা বান্ধে।

সকলোবোৰ সামগ্ৰী যুগুতাই লোৱাৰ পিছত তেওঁলোকে খেতি পথাৰলৈ গৈ বাঁহৰ সৰু সৰু খুটি আৰু কলপাতেৰে এখন চাং সাজে। এই চাংখনৰ নাম 'মানৰ'ঙ্ ছাং' (Manrong Sung)। গাঁওবাসী, পৰিয়াল তথা জ্ঞাতি-কুটুম্বৰ মংগল কামনা কৰি পথাৰতো পুনৰ এটা কুকুৰা বলি দিয়াৰ নিয়ম। পুৰোহিতে কুকুৰাটোৰ ঠেঙেৰে মঙলো চায়। নতুন বছৰটোত খেতি কেনে হ'ব, বৰষুণৰ পৰিমান, গাঁৱত হ'বলগীয়া বেমাৰ-আজাৰ, প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ, আকাল আদিৰ বিষয়ে ভৱিষ্যৎ গণনা কৰে। ৰ'ম ৰ'মৰ ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি সম্পন্ন কৰিবলৈ মানৰ'ঙ্ ছাঙত ঘৰৰপৰা বান্ধি নিয়া টোপোলাবোৰ আঁৰি থয়। লঙ্‌চাঙ্‌সকলে মানৰ'ঙ্ ছাঙত সমাপন কৰা ধৰ্মীয় কাৰ্য্য কেতিয়াবা ব্যক্তিগতভাৱে আৰু কেতিয়াবা সমূহ গাঁৱবাসীয়ে মিলি পথাৰৰ এডোখৰ নিৰ্দিষ্ট ঠাইত সমাপন কৰে। সুখ, শান্তি, সমৃদ্ধিৰ লগতে গোটেই বছৰটোৰ কৃষিকৰ্ম ভাল হ'বৰ নিমিত্তে সকলোৱে প্ৰাৰ্থনা জনায়। পূজা-সেৱাৰ পিছত সকলোৱে একেলগে মদ-ভাত খাই নৃত্য কৰে শেষত বন্দুকৰ কেইজাঁইমান গুলী ফুটাই আনন্দেৰে নতুন বছৰৰ আদৰণি জনাই আটায়ে ঘৰলৈ উভতি আহে।

ৰ'ম ৰ'ম ছাৰ দিনা পথাৰৰ উপৰিও গাঁৱৰ প্ৰত্যেক ঘৰতে পূজা-অৰ্চনা কৰি থাংগাজা চামজা দেৱীক আদৰণি জনায় পথাৰৰপৰা গাঁৱলৈ আহিও সকলোৱে নৃত্য-গীতত অংশগ্ৰহণ কৰে। ঘৰৰ মুৰব্বীজনে গৃহ দেৱতা হাম-ৰ'মক উপাসনা কৰে। এই ৰীতি তেওঁলোকে বসবাস কৰা চাংঘৰত অনুষ্ঠিত হয়। হাম-ৰ'ম দেৱতাকো পূজা কৰিবলৈ ভাত, গাহৰি মাংস ক'লা নিমখ, আদা আদি সামগ্ৰীৰ সৈতে ন্যাপজাক পাতেৰে পুনৰ টোপোলা কিছুমান বান্ধি প্ৰত্যেকটোতে বিশুদ্ধ মদ ছটিয়ায়। ঘৰৰ প্ৰৱেশ আৰু প্ৰস্থান পথ, জুইশালি, পইচা থোৱা বাকচ, গহনা-গাঁথৰি, জীৱ-জন্তুৰ গঁড়ালকে ধৰি সকলো মূল্যবান সামগ্ৰীতে এই টোপোলাবোৰ আঁৰি থোৱা হয়। ইয়াৰ পিছত থাংগাজা চামজা দেৱীক আৰাধনা কৰা নিৰ্দিষ্ট প্ৰাৰ্থনাৰে তেওঁক উৎসৱত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ আদৰণি জনোৱা হয়। আনহাতে বিগত বৰ্ষটোত জ্ঞাতে-অজ্ঞাতে কৰা পাপ কৰ্মৰ বাবে তেওঁৰপৰা ক্ষমাও বিচাৰে। নিজৰ ঘৰত নীতি-নিয়ম সমাপন কৰি গাঁৱবাসী এইবাৰ গাঁৱৰ মুখিয়াল লুঙ্‌ৱাঙৰ ঘৰত মিলিত হয়। তেওঁৰ ঘৰতো মানৰুঙ্‌ছাঙ্ সাজি পুনৰ এটা কুকুৰা বলি দি তাৰ ঠেঙেৰে মঙল চায়। ইয়াতো গাঁৱৰ অপশক্তি দূৰ কৰিবলৈ বন্দুক ফুটায়। লগে লগে দা, লাঠি, মিট আদি অস্ত্ৰৰ সহায়ত দুষ্টশক্তি নাশ কৰাৰ প্ৰতীক হিচাপে মানৰুঙ্‌ছাঙ্ ভাঙি পেলোৱা হয়। ইয়াৰ পিছত পুৰুষ-মহিলা আটায়ে ঘূৰি ঘূৰি ছাছাই (Sasai) নামৰ নৃত্য কৰে। নৃত্যৰ তালে তালে গাঁৱৰ ডেকাসকলে বাদ্য বজাই গীত গায়। লুঙ্‌ৱাঙৰ নেতৃত্বত নৃত্যৰ দলটোৱে গাঁৱৰ ঘৰে ঘৰে নৃত্য-গীত গায় প্ৰত্যেক গৃহস্থই সাধ্যানুসৰি মদ, মাছ, মাংসৰে আপ্যায়ন কৰিবলৈ যত্ন কৰে। ম'হ উৎসৱৰ সময়ত লঙ্‌চাঙসকলে অন্য গাঁৱৰপৰাও আলহী-অতিথি নিমন্ত্ৰণ কৰে। সমগ্ৰ গাঁৱবাসীয়ে মিলি আমন্ত্ৰিত লোকসকলৰ সেৱা-শুশ্ৰূষাত আগ-ভাগ লয়। অন্য গাঁৱৰ লোকসকলেও নৃত্য-গীতত অংশগ্ৰহণ কৰে। ম'হ উৎসৱৰ তৃতীয় দিন 'ভাৱন ভাং' (Vaon Vang) ৰ দিনা নিমন্ত্ৰিত আলহীসকলক গাঁৱৰপৰা বিদায় জনায়। তৃতীয় দিনাও গাঁৱত পূৰ্ণোদ্যমে নৃত্য-গীত অব্যাহত থাকে।

ম'হ উৎসৱৰ চতুৰ্থ দিন 'ম'হচাম ছা' (Mohcham Sha)। লঙ্‌চাঙ্‌সকলৰ লোকবিশ্বাসত এই দিনটো তেওঁলোকৰ ক্ষমতা আৰু ইচ্ছা শক্তি পুনৰ লাভ কৰাৰ দিন। তেওঁলোকৰ উপাস্য দেৱতা 'ৰাং-ফ্ৰাহ' (Rang-Frah)আৰু থাংগাজা চামজা দেৱীৰ কৃপাত তেওঁলোকে উৎসৱৰ চৰম আনন্দ লাভ কৰে। নাচি-বাগি এই দিনটোতো তেওঁলোকে যথেষ্ট পৰিমাণৰ মদ,মাছ, মাংস খায়।

'নং ৱাল ছা' (Nong-Baat-Sha) উৎসৱৰ পঞ্চম দিন। নৃত্য-গীত-বাদ্যৰে তেওঁলোকে উৎসৱৰ সামৰণি মাৰে। উৎসৱত ব্যৱহৃত সকলো বাদ্যযন্ত্ৰ, গহনা-গাঁথৰি, সাজ-পাৰ সংগ্ৰহ কৰি এজন বিশেষ ব্যক্তিৰ অধীনত ৰাখে। তেওঁ বস্তুবোৰ চোৰা-চিতা কৰে। এই ব্যক্তিজন বসবাস কৰা ঘৰটোৰ 'নং-ৱাল-হাম' নামৰ এটা বিশেষ নামো আছে।

(ঙ) টাংচা বিভিন্ন ফৈদসমূহৰ মাজত ঐক্য-সম্প্ৰীতিৰ সৃষ্টি কৰাত ম'হ ম'ল উৎসৱৰ উল্লেখযোগ্য ভূমিকা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। কাৰণ বিভিন্ন টাংচা উপজাতিসমূহে একগোট হৈ পালন কৰা বাজহুৱা ম'হ ম'ল উৎসৱত পৰম্পৰে পৰস্পৰক লগ পোৱাৰ এটা সুযোগ লাভ কৰে। আনহাতে গাঁও অনুসৰি পালন কৰা উৎসৱতো অন্য গাঁৱৰপৰা আলহী-অতিথি নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হয়।

(চ) টাংচা নৱ প্ৰজন্মক নিজস্ব কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ জ্ঞান প্ৰদানতো উৎসৱটোৰ ভূমিকা আছে। উৎসৱত পৰিৱেশিত গীত-মাতসমূহে জনগোষ্ঠীটোৰ উঠি অহা চামক নিজস্ব সাংস্কৃতিক সমলসমূহ আয়ত্ব কৰাত সহায় কৰিছে।

জাতীয় উৎসৱসমূহ একোটা জাতি-জনগোষ্ঠীৰ জাতীয় সত্তা। টাংচা সকলৰ ম'হ ম'ল উৎসৱো জনগোষ্ঠীটোৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক জীৱনৰ পৰিচায়ক এটি জাতীয় অনুষ্ঠান। উৎসৱটিৰ লগত তেওঁলোকৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপাদান অভিন্নভাৱে জড়িত হৈ আছে। এই গীত-নৃত্যসমূহৰ বিষয়েও বিজ্ঞানসন্মত গৱেষণাৰ যথেষ্ট থল আছে। বৰ্তমান পৰিৱৰ্তিত পৰিস্থিতিৰ প্ৰেক্ষাপটত ম'হ ম'ল উৎসৱতো কিছু পৰিৱৰ্তন আহিছে যদিও এনেধৰণৰ অধ্যয়নে তেওঁলোকৰ লোকসংস্কৃতিৰ সমলসমূহ পোহৰলৈ অনাত অলপ হ'লেও অৰিহণা যোগাব বুলি আশা কৰা হৈছে।••

অন্ত্যটীকা :

১। লীলা গগৈ, *অসমৰ সংস্কৃতি*, পৃ.১০১
২। https://www.academia.edu>ahom and Tangsa
৩। Surendra Nath Barua : Tribes of Indo-Burma Border, 2013, p.3
৪। https://www.jstor.org>stable
৫। Narayan Singh Rao, *Tribal Culture, Faith, History and Literature,2006,* p.36
৬। সূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা (সম্পাদনা), *হৰকান্ত বৰুৱা সদৰামিনৰ অসম বুৰঞ্জী*, ১৯৬২, পৃ.২১
৭। নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা, *অসমীয়া লোক-সংস্কৃতিৰ আভাস*, ২০১০, পৃ.৫০
৮। সৰ্বেশ্বৰ ৰাজগুৰু, *ইতিহাসৰ পাত মেলি*, ১৯৯০, পৃ.১৬৮
৯। নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা, *আধুনিক সমাজত লোকসংস্কৃতি*, লীলা গগৈ স্মাৰক বক্তৃতা, ২০০০, পৃ.৫০
১০। S. Dutta Choudhury (Ed.), *Gazetter of India Arunachal Pradesh Tirap District*, 2008, p.183
১১। Meenaxi Barkakati-Ruscheweyh,*Performing Ethnicity to Resist Marginalisation The Tangsa in Assam*, 2015, p.79
১২। https://changlang.nic.in
১৩। টাংচাসকলৰ সমাজ ব্যৱস্থাত প্ৰত্যেক উপজাতিৰে কেইবাটাও বংশ থাকে। সমাজ পৰিচালনাৰ ক্ষেত্ৰত বংশ পৰম্পৰাৰ শ্ৰেণীবিভাজন টাংচা সমাজৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য।

অতিৰিক্ত গ্ৰন্থপঞ্জী :

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

ক) গগৈ, লোকেশ্বৰ : *অসমৰ লোকসংস্কৃতি (১)*, কান্তিকাল প্ৰকাশ, এম. জি. কে., নগাঁও, প্ৰথম প্ৰকাশ, ফেব্ৰুৱাৰী, ২০০১
(খ) গগৈ, লোকেশ্বৰ : *অসমৰ লোকসংস্কৃতি (২)*, কান্তিকাল প্ৰকাশ, এম.জি.কে. নগাঁও, প্ৰথম প্ৰকাশ, ফেব্ৰুৱাৰী,২০১১
(গ) বৰা, দেৱজিৎ (সম্পা.) : *উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ জনগোষ্ঠীয় লোক-সংস্কৃতি* এম্ আৰ. পাব্লিকেশ্যন,পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১, তৃতীয়প্ৰকাশ, ২০১
(ঘ) ভট্টাচাৰ্য্য, প্ৰমোদ চন্দ্ৰ : *অসমৰ জনজাতি*, কিৰণ প্ৰকাশন, ধেমাজি, তৃতীয় সংস্কৰণ,২০০৮

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

1. Dutta, Parul : *The tangsas (Namchik & Tirap Valleys)*, Govt. of Arunachal Pradesh, 1st Published, 1991
2. Singh, K. S. (General Ed.) : *People of India Arunachal Pradesh,* Vol. xiv Anthropological Survey of India (ASI), Seagull Books, Culcutta-1995

সমল ব্যক্তি :

১। ডেহন হাখুন, গাঁওবুঢ়া (পুৰুষ, বয়স-৫৫)মালোগাঁও, লিডু; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
২। ফুলিম হাখুন (পুৰুষ, বয়স-৭০) মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৩। ৰঙ্কহি হাখুন (পুৰুষ, বয়স-৪৫)মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৪। শাইখুঙ্ হাখুন (পুৰুষ, বয়স-৪৫)মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৫। জানুয়া হাখুন (মহিলা, বয়স-৩৫)মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৬। ন্যামলিক হাখুন (মহিলা, বয়স-২৮)মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৪। কুমলিঙ্ হাখুন, (মহিলা, বয়স-২৫)মালোগাঁও, লিডু ; মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া
৫। সাধন গগৈ,প্ৰধান শিক্ষক, মালোগাঁও প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, (পুৰুষ, বয়স-৫২) লিডু, মাঘেৰিটা, জিলা- তিনিচুকীয়া

ISSN : 2347-7180

(A Bilingual Research Journal indexed in UGC-CARE List)

DOGO RANGSANG

Research Journal, Vol.: X :: Issue: XIX :: April, 2023

দগো ৰাংছাং

গৱেষণা পত্ৰিকা, দশম বছৰ, ঊনবিংশ সংখ্যা, এপ্ৰিল, ২০২৩

CHIEF EDITOR (HON.) : Dr. Upen Rabha Hakacham
EDITORS (HON.) : Dr. Lalit Chandra Rabha
: Dr. Dhaneswar Kalita

মুখ্য সম্পাদক (অবৈতনিক) : ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম
সম্পাদকদ্বয় (অবৈতনিক) : ড° ললিত চন্দ্ৰ ৰাভা
: ড° ধনেশ্বৰ কলিতা

A Peer Reviewed Bilingual Research Journal
(Indexed in UGC-CARE List)

ISSN 2347-7180

DOGO RANGSANG RESEARCH JOURNAL
দগো ৰাংছাং গৱেষণা পত্ৰিকা

Vol. X, Issue. XIX
দশম বছৰ, ঊনবিংশ সংখ্যা
April, 2023
এপ্ৰিল, ২০২৩

Chief Editor (Hon.) : Dr. Upen Rabha Hakacham
Editors (Hon.) : Dr. Lalit Chandra Rabha
Dr. Dhaneswar Kalita

মুখ্য সম্পাদক (অবৈতনিক) : ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম
সম্পাদকদ্বয় (অবৈতনিক) : ড° ললিত চন্দ্ৰ ৰাভা
ড° ধনেশ্বৰ কলিতা

Dogo Rangsang Research Society
Reg. No. KAM-M/263/L/ 595 of 2015-16
দগো ৰাংছাং গৱেষণা সমিতি

Dogo Rangsang Research Journal
(A Bilingual Research Journal
Indexed in UGC-CARE List)

ISSN : 2347-7180

Vol. X, Issue XIX, April, 2023

সূচীপত্ৰ

CONTENT

অসমীয়া বিভাগ ঃ

(১) নিম্নবৰ্গ অধ্যয়নৰ প্ৰেক্ষাপটত অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতাৰ *জহুনাৰ ঝিটাছ* উপন্যাসৰ পুৰুষ চৰিত্ৰ
● উৎপল মেচ/০১

(২) অসমীয়া সাহিত্যত কৈবৰ্ত সমাজৰ চিত্ৰ ঃ এটি বিশ্লেষণ
● বৰষা ৰাণী বৈশ্য ● ড° মহেশ্বৰ কলিতা /০৯

(৩) 'সাহিত্য ডট্ অৰ্গ' (Xahitya.Org) আলোচনীত শিশু-সাহিত্যৰ সমল (সাধুকথা, কবিতাৰ আধাৰত)
● কৰবী দত্ত /১৮

(৪) বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ 'প্ৰতিপদ' উপন্যাসত মাৰ্ক্সবাদৰ প্ৰসংগ
● বৰ্ণালী বৰা /৩০

(৫) তুৰুংসকলৰ বিবাহ পদ্ধতি ঃ এক চমু অৱলোকন
● ড° ৰশ্মি বুঢ়াগোহাঁই /৪২

(৬) য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাস *বিষকন্যাৰ দেশত* প্ৰকাশিত সামাজিক চিত্ৰ ঃ এটি আলোচনা
● পৰিণীতা বড়ি /৪৮

(৭) ঠেঙ্গাল কছাৰী জনগোষ্ঠীৰ লোক-পৰিৱেশ্য কলাৰ পৰিচয় ঃ এটি ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন
● ড° বৰ্ণালী শইকীয়া /৫৫

(৮) 'অন্তৰীপ' উপন্যাসত লিংগ বৈষম্যৰ চিত্ৰ ঃ এটি অধ্যয়ন
● ড° মীনাক্ষী তামুলী /৬৬

(৯) অনুৰাধা শৰ্মা পূজাৰীৰ চুটিগল্পত নিম্নবৰ্গীয় সমাজৰ প্ৰতিফলন ঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন
● পূৰবী শইকীয়া /৭২

(১০) যোগেন্দ্ৰনাৰায়ণ ভূঞাৰ গুণাভিৰাম বৰুৱা গ্ৰন্থত প্ৰতিফলিত উনবিংশ শতিকাৰ অসমৰ সামাজিক ইতিহাস
● স্বপ্নালী গগৈ ● ড° স্বাতী কিৰণ /৮৩

(১১) মৃদুল শৰ্মাৰ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসত পুৰাকথাৰ পুনৰনিৰ্মাণ
● ড° জ্যোতিৰেখা গগৈ /৯৪

Dogo Rangsang Research Journal
(A Bilingual Research Journal
Indexed in UGC-CARE List)

ISSN : 2347-7180
Vol. X, Issue XIX, April, 2023

মৃদুল শৰ্মাৰ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসত পুৰাকথাৰ পুনৰনিৰ্মাণ

● ড° জ্যোতিৰেখা গঁগৈ
সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, নাহৰকটীয়া মহাবিদ্যালয়।
e-mail: jyotirekhagogoi19@gmail.com, ফোন : ৬০০১৪-০৭৪৭৫

সংক্ষিপ্তসাৰ : ইংৰাজী Reconstruction শব্দৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে অসমীয়াত প্ৰয়োগ হৈছে পুনৰনিৰ্মাণ, পুনঃসৃজন, পুনৰসৃষ্টি আদি শব্দবোৰ। প্ৰতিষ্ঠিত বিষয়বস্তু আৰু ধ্যানধাৰণাক নতুন নতুন দৃষ্টিভংগীৰে বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰাই পুনৰনিৰ্মাণ। ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ দৰে সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনতো পুনৰনিৰ্মাণৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। সাম্প্ৰতিক সময়ত সাহিত্য ক্ষেত্ৰখনত পুনৰনিৰ্মাণ পদ্ধতি এক সুকীয়া আৰু নতুন জনপ্ৰিয় শৈলী হিচাপে পৰিগণিত হৈছে। কোনোৱে নতুনকৈ গা কৰি উঠা এই ধাৰাক নতুন বটলত পুৰণি মদ আখ্যাৰে লঘু মন্তব্যৰে ইয়াক নতুনত্ব হীন বুলি হেয় কৰিব বিচাৰে যদিও প্ৰকৃতাৰ্থত এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই সাহিত্যৰ জগতখনত এক নতুন আৰু অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে বুলিহে ক'ব পাৰি। ইয়াক লঘু আৰু উপেক্ষা কৰাৰ যুক্তিযুক্ততা বিচাৰি পোৱা নাযায়। বৰঞ্চ ক'ব পাৰি এই শ্ৰেণী সাহিত্যই পৰৱৰ্তী সময়ত অধিক জনপ্ৰিয় হৈ উঠাৰ সম্ভাৱনাহে অধিক। মহাকাব্য দুখনৰ উপৰিও বিবিধ পুৰাণ, লোককথা আদিৰ বিষয়বস্তু আৰু চৰিত্ৰক ন ন দৃষ্টিভংগীৰে কৰা ৰূপদান অসমীয়া কবিতা, গল্প, নাটক, উপন্যাস, গীত আদিত ইতিমধ্যে সমাদৃত। অসমীয়া সাহিত্যত ভিন্নজন সাহিত্যিকে এনেধৰণৰ কৌশল প্ৰয়োগ কৰি সাহিত্য চৰ্চা অব্যাহত ৰাখিছে। ত্ৰৈলোক্য ভট্টাচাৰ্যৰ 'উত্তৰাকাণ্ড'ক এই ধাৰাৰ প্ৰথম উপন্যাস বুলি ক'ব পাৰি। পৰৱৰ্তী সময়ত ক্ৰমে চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, মাণিক শইকীয়া, খগেশ্বৰ ভূএগ, ৰত্না দত্ত, ড° মালিনী, জয়শ্ৰী গোস্বামী মহন্ত, প্ৰবীণ চন্দ্ৰ দাস, ৰীতেন বৰকটকী, মুনিন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, মৃদুল শৰ্মা, পল্লৱী ডেকা বৰুৱাকে ধৰি ভালেকেইজন ঔপন্যাসিকে পুনৰ নিৰ্মাণ শৈলী প্ৰয়োগেৰে উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। সংখ্যাৰ লেখত অসমীয়া উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰখনত এনে নিৰ্মাণ শৈলী তাকৰীয়া হ'লেও মৃদুল শৰ্মাৰ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' পুনৰনিৰ্মাণ শৈলীয়ে ৰচিত এখন আগশাৰীৰ উপন্যাস। প্ৰচলিত সাধুটিক উপন্যাসখনত কেনেদৰে পুনৰনিৰ্মাণ কৰিছে সেই নৱতম সংযোজনসমূহ উদ্দীপ্ত কৰাই আলোচনাৰ মূল প্ৰয়াস।

বীজ শব্দ : পুৰাকথা, পুনৰনিৰ্মাণ, তেজীমলা, মাহীমাক, উপন্যাস, লোককথা।

০.০০ অৱতৰণিকা :

০.০১ বিষয়ৰ পৰিচয় :

পুৰাকথাক ইংৰাজীত Myth বুলি কোৱা হয়। গ্ৰীক ভাষাৰ 'Mythos' শব্দই Myth শব্দৰ উৎপত্তিৰ মূল। গ্ৰীক ভাষাত Myth শব্দই স্বয়ং সম্পূৰ্ণ ৰূপে গ্ৰহণ কৰিব পৰা কথনক নিৰ্দেশ কৰে। ইংৰাজী Myth শব্দৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে অসমীয়াত পুৰাকথা, পুৰাণকথা, পুৰাবৃত্ত, অতিকথা, পুৰাগাঁথা, পুৰাণকাহিনী, পুৰাকল্প আদি বিভিন্ন শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা

হয়। মানুহৰ বিশ্বাস আৰু সংস্কাৰৰ আধাৰত সৃষ্ট এনে এটা কাল্পনিক কাহিনীয়েই পুৰাকথা (Myth)। 'পুৰাকল্প বা পুৰাগাঁথা বুলিলে সাধাৰণতে অতিমানবীয় চৰিত্ৰৰ পৰম্পৰাগত কাহিনীকে বুজায়।'[1] পৰম্পৰাগত লোক-কাহিনীবোৰৰ কোনো যুক্তিসংগত ভিত্তি নাই যদিও এইবোৰ অস্বীকৃতো নহয়। সত্যতাৰ ক্ষেত্ৰতো সন্দেহৰ অৱকাশৰ মাজতো স্বীকাৰ্য যে এনে ভিত্তিহীন পুৰাকথাত উল্লেখিত ধ্যান-ধাৰণাক লোকজীৱনৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিবলৈও নোৱাৰি। অতীতৰে পৰা পৰম্পৰাগতভাৱে কঢ়িয়াই লৈ অনা সাংস্কৃতিক ধাৰণা, বিশ্বাস-অবিশ্বাস, অলৌকিক তথা আশ্চৰ্যৰ চিন্তা-চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ জনসাধাৰণৰ জীৱন-চৰ্যাৰ আনুষংগিক ৰূপে পুৰাকথাসমূহৰ সৃষ্টি হৈ আহিছে। সেয়েহে পুৰাকথাত উল্লেখিত কাহিনীবোৰে বহুযুগ ধৰি মানৱ মনত শিপাই আছে। অথচ 'পুৰাণকল্পবোৰক ইতিহাসৰ উপাদান বুলিও লোৱা নাযায় আৰু লোকশিক্ষাও ইয়াৰ উদ্দেশ্য নহয়। পৰম্পৰাগতভাৱেই পুৰাণকল্পবোৰ পুৰুষানুক্ৰমে বিস্তাৰিত হয়।'[2]

নগেন শইকীয়াই পুৰাকথাৰ প্ৰসংগত কৈছে এনেদৰে— 'মিথ সৃষ্টি হয় কোনো অবিশ্বাস্য বিষয়ত বিশ্বাস স্থাপনৰ দ্বাৰে সৃষ্ট বিষয়ৰ পৰা।'[3] বহুযুগ ধৰি মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ অহা কিছুমান জনশ্ৰুতিয়ে যেতিয়া লিখিত ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰে তেতিয়াই এই লোককথা সমূহ বিশ্বাসযোগ্য ঐতিহাসিক সত্যলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। এনেধৰণৰ বিশ্বাসযোগ্যতাৰ ভিত্তিত নিৰ্মাণ হোৱা জনশ্ৰুতিবোৰেই মিথ্। বিশ্বাসৰ আধাৰত গঢ় লিয়া কিছুমান কাহিনী স্বাভাৱিকভাৱে কিম্বদন্তিলৈ পৰিবৰ্তিত হৈছে। 'মিথ্' নিৰ্ভৰ বেদ-উপনিষদ, পুৰাণ, মহাকাব্য আদিত সন্নিবিষ্ট প্ৰতিটো কাহিনী আৰু চৰিত্ৰই জনমানসক বিশেষভাৱে প্ৰভাৱিত কৰিছে। পুৰণি সাধুকথা, লোককথা, লোকবিশ্বাস আদিও মিথ্ বা পুৰাকথাৰে ভিতৰুৱা। মানৱ জীৱনক প্ৰভাৱিত কৰা পুৰাকথাবোৰে সাহিত্যতো এক নিৰ্দিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি লৈছে। পুৰাকথাৰ ভেটিত নিৰ্মাণ-বিনিৰ্মাণ শৈলীয়ে নতুন সাঁচ লোৱা কাহিনীবোৰেই আধুনিক সাহিত্যৰ এক অন্যতম প্ৰায়োগিক তত্ত্ব আৰু নব্য দৃষ্টিভংগীৰ সৰ্বাধুনিক পঠন কৌশল। 'ডিকন্‌ষ্ট্ৰাকশ্যন হৈছে পাঠৰ এক অধ্যয়ন পদ্ধতি আৰু জটিল বিশ্লেষণৰ যোগেদি কৰা অনুসন্ধান পদ্ধতি।'[4]

জনসাধাৰণৰ মাজত ইতিমধ্যে আত্মস্থ হৈ থকা প্ৰাচীন কাহিনী, ঘটনা প্ৰবাহ অথবা চৰিত্ৰ সমূহৰ প্ৰচলিত আৰু প্ৰতিষ্ঠিত অৰ্থক নতুন দৃষ্টিভংগীৰে পুনৰ মূল্যায়ন কৰি এইবোৰত নিহিত হৈ থকা অৰ্থক সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিভাগবোৰৰ জৰিয়তে নতুনত্ব দিবলৈ বিচৰা হয়। ফলশ্ৰুতিত প্ৰতিষ্ঠিত কাহিনী, চৰিত্ৰ বা তাৰ ভিতৰত নিহিত হৈ থকা মূল্যবোধৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটে। সৃষ্টিশীল সাহিত্যিকসকলে সতৰ্কতাৰে তেওঁলোকৰ সাহিত্যকৰ্মত নতুন ব্যাখ্যা, ব্যঞ্জনা, তাৎপৰ্যৰে এই নতুন শৈলীৰ সৃষ্টিৰাজিক উজ্জীৱিত কৰি তোলাৰ প্ৰয়াস কৰে। এনে কৰিবলৈ যাওঁতে কেতিয়াবা হয়তো পূৰ্বে প্ৰতিষ্ঠিত অৰ্থৰ পৰিৱৰ্তে এটা নতুন বা বিপৰীত অৰ্থই প্ৰাধান্য লাভ কৰে। Myth বা Legend ৰ প্ৰয়োগ আৰু তাৰ পুনৰনিৰ্মাণ বা পুনৰকথনো এনে কৌশলৰে লক্ষণ। পূৰ্বপ্ৰস্তুত কাহিনীৰ আধাৰত নতুনকৈ কাহিনী বা ঘটনাৰ নিৰ্মাণ হোৱা হেতুকে এই কাৰ্যক পুনৰনিৰ্মাণ বোলা হয়। সাহিত্যৰ এই প্ৰসঙ্গত Jeremy Hawthorn এ Reconstruction সম্পৰ্কে কৈছে এনেদৰে-"The attempt to re-build or expand the accepted canon of literary works, normally by seeking to reduce or remove ethnocentric, sexist or presenlist bias or by countering such bias with oppositional bias."[5] পূৰ্বপ্ৰস্তুত কোনো কাহিনীক যুগৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত নকৈ চোৱাৰ প্ৰয়াস আৰু প্ৰৱণতাৰ ভিত্তিত সাহিত্যত পুনৰনিৰ্মাণ শৈলী সূচনা হয়। সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিভাগৰ ভিতৰত কবিতা, গল্প, উপন্যাসত এই শৈলীৰ প্ৰয়োগ সৰহকৈ দেখা যায়। বাস্তৱ জীৱনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি পুৰণি কাহিনী, চৰিত্ৰ, পৰিৱেশ-পৰিস্থিতিক নতুন সামাজিক-সাংস্কৃতিক পৰিৱেশৰ উপযোগীকৈ সৃষ্টি কৰা হয়। সেইবাবেই এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্য প্ৰাচীন হৈও নতুন আৰু প্ৰাচীনতাৰ মাজেৰেই আধুনিকতাৰ উপলব্ধি প্ৰকাশক। সেইফালৰ পৰা পুনৰনিৰ্মাণক সাহিত্য সমালোচনাৰ এক নতুন শৈলী বুলিও ক'ব পাৰি। নিশ্চিতভাৱে এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ প্ৰাসঙ্গিকতাক নুই কৰিব নোৱাৰি। গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাই অসমীয়া সাহিত্যত পুৰাকথাৰ ব্যৱহাৰ তিনিধৰণৰ বুলি উল্লেখ কৰিছে— পুনৰকথন, পুনৰবিন্যাস আৰু পৰোক্ষ সূক্ষ্ম ক্ৰিয়া-কলাপৰ প্ৰভাৱ।[6] পুনৰকথনত পুৰাকথাৰ মূল কাহিনী একে ৰাখি কেৱল নিজৰ ভাষাৰে তাৰ পুনৰকথন কৰে। ড° মালিনীৰ উপন্যাসসমূহক ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। পুৰাকথাৰ

কাহিনীটো আধুনিক ভাবধাৰাৰ সহায়ত পুনৰ্বিন্যাস কৰা হয়। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াৰ মহাৰথী, বন্দনা দত্তৰ দ্বিতীয়া, মৃদুল শৰ্মাৰ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু আদি উপন্যাসসমূহ এই শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্গত। শেষৰটোত পুৰাকথাৰ সম্পূৰ্ণ আধাৰ লৈ, বৰ্ণিত কিছু ৰূপৰ উল্লেখেৰে মূলৰ ইংগিত আৰু তাৎপৰ্য্য বহন কৰে। চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ তেজীমলা কবিতাৰ কথা ইয়াত উল্লেখ কৰিব পাৰি।

অসমীয়া লোকজীৱনত বহু পঠিত আৰু সমাদৃত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'তেজীমলা' সাধুৰ তেজীমলা চৰিত্ৰ অতি পৰিচিত। এই চৰিত্ৰটি লৈ অসমীয়া সাহিত্যত ঔপন্যাসিক, গল্পকাৰ, কবি, গীতিকাৰ ভিন্নজনে পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলীৰে নব্য ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। উল্লেখনীয় যে 'তেজীমলা' চৰিত্ৰটি বন্দনা দত্তই 'দ্বিতীয়া' আৰু মৃদুল শৰ্মাই 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসত ন ৰূপত উপস্থাপিত কৰিছে। আলোচনাৰ বাবে মৃদুল শৰ্মাৰ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসখন নিৰ্বাচন কৰি লোৱা হৈছে। সৰ্বজনৰ অন্তৰত সৰ্বকালৰ বাবে গভীৰভাৱে ৰেখাপাত কৰা 'তেজীমলা' সাধুৰে উপন্যাসৰ ৰূপ লৈছে 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'। সাধুটিৰ অন্তৰালত নিহিত হৈ থকা আভ্যন্তৰীণ দিশসমূহ ঔপন্যাসিকে নিজস্ব দৃষ্টিভংগীৰে সূক্ষ্মভাৱে নিৰীক্ষণ কৰিছে। উপন্যাসখনৰ নন দৃষ্টিকোণৰ ওপৰত কৰা আলোকপাতেই হ'ব আলোচনাৰ মূল বিষয়।

০.০২ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ

সাম্প্ৰতিক সময়ত অসমীয়া সাহিত্যত পুৰাকথা তথা কিংবদন্তিক আধাৰ হিচাপে লৈ পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰা কবিতা, গল্প, নাটক, উপন্যাস যথেষ্ট। গীত আৰু প্ৰবন্ধতো পুৰাকথা আৰু কিংবদন্তিৰ বিষয়বস্তুসমূহ নন ৰূপত উপস্থাপিত হৈছে। সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশত পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলীয়ে বিশেষ সমাদৰ লাভ কৰাৰ লগতে এই বিষয়সমূহৰ আলোচনা-সমালোচনাৰ সময় সমাগত। পুৰাকথাৰ ভেটিত ৰচিত 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসত লোক সমাজৰ চকুৰ দৃষ্টিত বিবেচিত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটিক সাধুটোৰ মাজত থকা অস্বাভাৱিক আৰু অলৌকিকতাৰ পৰা উলিয়াই কেনেকৈ আধুনিক ৰূপত কিদৰে উপস্থাপন কৰিছে তাক বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰি চোৱাই এই আলোচনাৰ উদ্দেশ্য।

০.০৩ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ ঃ

অধ্যয়নৰ ব্যাপ্তিয়ে অধ্যয়নৰ পৰিসৰ। বেজবৰুৱাৰ 'বুঢ়ী আই সাধু'ৰ অন্তৰ্গত 'তেজীমলা' সাধুটিৰ আধাৰত ৰচিত মৃদুল শৰ্মাৰ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'ত পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলীৰে উপস্থাপন কৰা নব্য দৃষ্টিভংগীসমূহৰ বিচাৰ বিশ্লেষণ অধ্যয়নৰ পৰিসৰৰ অন্তৰ্গত।

০.০৪ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি আৰু উৎস ঃ

আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে বিশ্লেষণাত্মক, বৰ্ণনাত্মক আৰু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে তুলনাত্মক পদ্ধতিৰে সহায় লোৱা হৈছে। বিষয়বস্তু দৰ্শনিক পদ্ধতি অৱলম্বন কৰি উপস্থাপন কৰা হৈছে। মুখ্য আৰু গৌণ দুয়োটা উৎসৰ পৰা তথ্য আহৰণ কৰা হৈছে।

০.০৫ পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা ঃ

আলোচনা পত্ৰখন যুগুত কৰোতে পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত হৰেকৃষ্ণ ডেকা, অপূৰ্ব শৰ্মা, আৰু হীৰেন গোহাঁইৰ উপন্যাসখনৰ পাতনিত আগবঢ়োৱা মন্তব্য তিনিটা উল্লেখযোগ্য। ইয়াৰ উপৰিও জাহ্নবী দেৱী ৰচিত 'উপন্যাস অধ্যয়ন' গ্ৰন্থত সন্নিবিষ্ট হৈ থকা 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসত নাৰী ভাবনা শীৰ্ষক প্ৰবন্ধৰ কাম চপা হৈছে। অৰবিন্দ ৰাজখোৱা সম্পাদিত 'আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পৌৰাণিক আখ্যান আৰু পুৰাকথাৰ প্ৰভাৱ' গ্ৰন্থখন পূৰ্বকৃত অধ্যয়ন সমীক্ষা হিচাপে পোৱা গৈছে। জয়ন্ত দত্ত আৰু গীতাশ্ৰী শইকীয়াৰ সম্পাদিত 'একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাস' গ্ৰন্থতো জাহ্নবী দেৱীৰ প্ৰচলিত সাধুৰ নতুন পাঠ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' নামে আন এটি প্ৰবন্ধ পোৱা গৈছে। আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে এই কেইখন গ্ৰন্থৰ বাদে অন্য কোনো পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ খতিয়ান পোৱা নগ'ল।

১.০০ ঔপন্যাসিকৰ পৰিচয় ঃ

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ এগৰাকী প্ৰতিভাবান তথা প্ৰতিষ্ঠিত ঔপন্যাসিক হৈছে মৃদুল শৰ্মা। ডিব্ৰুগড় হনুমানবক্স সুৰজমল কানৈ মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ জ্যেষ্ঠ অধ্যাপক মৃদুল শৰ্মাৰ পিতৃ লক্ষীমপুৰৰ ভেকেলী গাঁৱৰ প্ৰয়াত

মকনাথ শৰ্মা আৰু মাতৃ নিৰু শৰ্মা। উত্তৰ লক্ষীমপুৰ মহাবিদ্যালয়ৰ স্নাতক মৃদুল শৰ্মাই ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। সংখ্যাৰ ফালেৰে বৰ বেছি উপন্যাস ৰচনা নকৰিলেও 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' সৃষ্টিৰে অসমীয়া সাহিত্যত পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলী বা চৰ্চাকাৰীসকলৰ ভিতৰৰ এজন হিচাপে মৃদুল শৰ্মাৰ নাম উল্লেখযোগ্য। তেওঁ 'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসখনৰ বাবে ২০১০-১১ বৰ্ষৰ শ্ৰেষ্ঠ-শীৰ্ষ প্ৰকাশকে আগবঢ়োৱা শ্ৰেষ্ঠ-শীৰ্ষ উপন্যাস সন্মান লাভ কৰিছিল। তেখেতৰ আন উপন্যাসসমূহ হ'ল পোৰা পিটনি, খুন্তকথা, নিজৰাৰ ঢৌ, পানীফেমলি আৰু গাঁড়। তেওঁৰ ৰচিত গ্ৰন্থসমূহ হ'ল নাটক নিৰ্বাচন, বুদ্ধিৰ সাগৰ বীৰবল, কবিতা আৰু গদ্যঃ সম্পৰ্ক-সূত্ৰ সন্ধান, কবিতাৰ পাঠ আৰু নিৰ্মাণ ঃ বাটচ'ৰাৰ পৰা মণিকূটলৈ, ৰাজপথৰ পৰা আলঠীলৈ, আধুনিক অসমীয়া কাব্য পৰিক্ৰমা। মানুহ বিচাৰি, শংখ নিনাদ, বং, বিপ্ৰান্ত ভগৱান, মুদ্ৰং দেহি, বজাই ভাল দেখে যাক, ভগৱান আছিল, লোকমোকলিৰ বেলি, দুই বুদ্ধিয়ক, ব্যাধি, গজপুৰীয়াৰ উপাখ্যান আৰু ধুতৰাষ্ট্ৰ ৰচনাৰে নাট্য সাহিত্যৰ ভঁৰাল সমৃদ্ধিশালী কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও কুইজ বিচিত্ৰা, কাকৈয়ানৰ নিৰ্বাচিত গ্ৰন্থ, চিত্ৰ বৈভৱ, পুতলা নাচৰ ইতিকথা ঃ অৱলোকন-পুনৰ অৱলোকন নামৰ কেইখনমান গ্ৰন্থ তেখেতে সম্পাদনা কৰিছে। বিভিন্ন গ্ৰন্থ, আলোচনীত তেখেতৰ কবিতা, গল্প, প্ৰবন্ধ আদি সিঁচৰতি হৈ আছে।

২.০০ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু উপন্যাসৰ মূল আধাৰ ঃ

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ লোককথাৰ সংগ্ৰহ 'বুঢ়ী আইৰ সাধু' সংকলনৰ অন্তৰ্গত 'তেজীমলা' সাধুটোৱেই উপন্যাসখনৰ মূল আধাৰ। সাধুৰ কল্প কাহিনীৰ পৰা বিৰত থাকি নিজা দৃষ্টিভংগী, ৰচনা শৈলী আৰু প্ৰকাশভংগীৰে ঔপন্যাসিকে বিষয়বস্তু পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰাত উপন্যাসৰ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰসমূহে নতুন ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে। সাধুটিত মাহীমাক গৰাকীৰ কপট, কাঠচিতীয়া, ঈৰ্ষাপৰায়ণ আৰু স্বাৰ্থপৰতাত অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা কাৰকসমূহ বিচাৰি উপন্যাসখনত মাহীমাকক সাধুটোৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। আনহাতে উপন্যাসখনত মাহীমাকতকৈ দেউতাক ভোগেশ্বৰকহে বেছি দোষী সজোৱা হৈছে। মাহীমাকৰ মনৰ ভ্ৰমবিলাকৰ মূল হৈছে দেউতাক ভোগেশ্বৰৰ চাৰিত্ৰিক স্খলন আৰু ইয়াত সহযোগ কৰিছে বতাহী, শাওঁনীৰ দৰে নাৰী চৰিত্ৰই।

৩.০০ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু উপন্যাসত পুৰাকথাৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ ঃ

'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু' উপন্যাসখনৰ আৰম্ভণিতে পুৰাকথাৰ পুনৰ্নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত হীৰেন গোহাঁইয়ে মন্তব্য কৰিছে এনেদৰে— '...কাহিনীটো পুৰণি সাধু এটাৰ নাৰীবাদী সূত্ৰৰে পুনৰ্লিখন।'' 'তেজীমলা' সাধুটিত উল্লেখিত মাহীমাক গৰাকী কাঠচিতীয়া, ঈৰ্ষাপৰায়ণ, হত্যাকাৰী ইত্যাদি চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য সম্পন্ন। মাহীমাকৰ এই চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ প্ৰতিচ্ছবিয়ে সমাজত মাহীমাকৰ প্ৰতি এক বদ্ধমূল ধাৰণাৰ সৃষ্টি কৰিছে। সেয়া যুগে যুগে সৰ্বজন বিদিত। ঔপন্যাসিক মৃদুল শৰ্মাই ইয়াৰ বিপৰীতে সকলো মাহীমাক যে একে নহয় সেইটো প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ যে যুক্তিৰ আধাৰত পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলীৰে চৰিত্ৰটি বিচাৰ কৰিছে। মাহীমাকৰ আভ্যন্তৰীণ দিশৰ উন্মোচন কৰি পৰম্পৰাগত দৃষ্টিৰ বিপৰীতে নতুন দৃষ্টিৰে চৰিত্ৰটি পুনৰ্নিৰ্মাণ কৰিছে। সাধুত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰত যিবোৰ দোষ আৰোপ কৰা হৈছিল সেই আৰেষ্টনীৰ পৰা ফালৰি কাটি আনি সুনিত্ৰাৰূপী মাহীমাকক অৰ্ন্তদৃষ্টিৰে উপন্যাসত বিচাৰ কৰিছে। কাহিনীৰ পুনৰ্নিৰ্মাণেৰে মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোত নিহিত হৈ থকা আভ্যন্তৰীণ দিশসমূহৰ অতি সূক্ষ্ম নিৰীক্ষণ কৰি পুৰণি সাধুটো তেওঁ নৰূপত সজাই তুলিছে। পুনৰ্নিৰ্মাণ শৈলীৰে ন-ৰূপ দিয়া নতুন দিশসমূহত আলোকপাত কৰাই এই আলোচনাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য।

৩.০১ কাহিনীৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ ঃ

প্ৰচলিত 'তেজীমলা' সাধুটিত কপট, কাঠচিতীয়া, ঈৰ্ষাপৰায়ণ আৰু স্বাৰ্থপৰ মাহীমাকগৰাকীয়ে দেউতাকৰ অনুপস্থিতিত সতিনীৰ জীয়েক তেজীমলাক ঢেঁকীয়ে খুন্দি মাৰি পেলাইছে। ইয়াৰ পিছত তেজীমলা ক্ৰমে লাও হৈ, জবা হৈ গজা, ফুল হৈ ফুলা, শালিকী হৈ দেউতাকৰ হাতত পৰি চোৰা খোৱা, শালিকাটি ঘৰলৈ অনা, ঘৰত দেউতাকে মাহীমাকক তেজীমলাৰ কথা সোধা, মোমায়েকৰ ঘৰত আছে বুলি মাহীমাকে মিছা মতা, মাহীমাকক কৰ্থনা, গালি-গালাজ, দেউতাকৰ পানী গামোচাত তেজীমলাৰ পুনৰ জীৱন লাভ আৰু মাহীমাকক মৰিয়াই-খতিয়াই ঘৰৰ পৰা উলিয়াই দিয়াতে সাধুটিৰ সমাপ্তি ঘটিছে।

হৰেকৃষ্ণ ডেকাই *'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'*ক এখন ৰূপকধর্মী উপন্যাস বুলি অভিহিত কৰিছে। তেখেতৰ ভাষাত 'যি অতি পৰিচিত আৰু জনপ্রিয় সাধুকথাৰ জুমুধিটো লৈ এই উপন্যাসখন সৃষ্টি কৰা হৈছে, সেই সাধুকথাতেই অৱশ্যে ৰূপকতাৰ উপাদান আছে।'[৮] সাম্প্রতিক সময়ত পৰিৱৰ্তনকামী সমাজখনৰ বেহৰূপ দেখি নিজৰ কন্যাৰ নিৰাপত্তাৰ দিশটোৰ প্ৰতি সন্দিহান হৈ গাভৰু জীয়েকক উদ্দেশ্য কৰি ৰূপকধর্মীতাৰে তেজীমলাৰ সাধুটো বৰ্ণনা কৰিছে। পাশ্চাত্য দেশসমূহৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ অনুৰূপে ভাৰতীয় সমাজখনতো সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ পৰা হেতুকে নতুন প্ৰজন্মৰ সামাজিক ধ্যান-ধাৰণা সলনি হৈছে। সেয়েহে তেওঁলোকৰ মাজত বিবাহ, সতীত্ব, যৌন জীৱনৰ বাধাৰ কাৰকবোৰৰ কোনো প্ৰাসংগিকতা নাইকিয়া হৈ পৰিছে। অনুকৰণৰ মাত্ৰাধিক্যত নিজৰ অস্তিত্ব বিপন্ন হোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে। এনে অৱস্থাত স্বাভাৱিকতে গ্ৰহণ কৰা আৰু নকৰাৰ ক্ষেত্ৰত দুই ধৰণৰ মতামতে গা কৰি উঠিছে। যাৰ ফলত ই কেতিয়াও সমাধান নোহোৱা এক সমস্যা হৈ পৰিছে। এগৰাকী গাভৰু কন্যাৰ মাতৃয়ে সমাজৰ এনে ব্যৱস্থাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত শংকিত হৈ জীয়েকৰ ভৱিষ্যত জীৱনৰ নিৰাপত্তাৰ খাতিৰতে তেজীমলাৰ মাকৰ কাহিনীটো ৰূপকৰ আৰ্হিত উপস্থাপন কৰিছে। আধুনিক জীৱনৰ গাত আউজি নিজৰ সপোন পুৰাবলৈ বিদেশত চাকৰি কৰিবলৈ যাবলৈ ওলোৱা জীয়ৰীৰ জীৱন যৌৱনৰ নিৰাপত্তাৰ অভাৱ অনুভৱ কৰি সাধু কোৱাৰ চলেৰে সকীয়নি ৰূপত উপদেশ দিছে। অৱশ্যে সেই মাতৃ গৰাকীৰ অতীত জীৱনৰ অন্য এক কাহিনী লুকাই আছে আৰু যি কাহিনীৰ দোহাই দি জীয়েকক শিকনি দিবলৈ অক্ষম। সেয়েহে জীয়েকৰ সন্মুখত সাধুৰ অৱতাৰণা কৰিব লগা হৈছে।

বেজবৰুৱাৰ সাধুটোত উল্লেখিত মাহীমাকৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যক কেন্দ্ৰ কৰি সমাজ জীৱনত গঢ় লৈ উঠা বস্তুমুখী ধাৰণাৰ বিপৰীতে উপন্যাসখনত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটিত অংকন কৰা হৈছে নাৰীসুলভ কমনীয়তা আৰু সৰলতা। মাহীমাক গৰাকীও এগৰাকী নাৰী। তেৱোঁ কাৰোবাৰ পত্নী, ভগ্নী, জী, বোৱাৰী অথবা আন কোনো সম্পৰ্কিত হ'ব পাৰে। সমাজত মাহীমাকৰ তথাকথিত প্ৰতিচ্ছবিৰ পৰিৱৰ্তে ঔপন্যাসিকে সহানুভূতিৰে চৰিত্ৰটি বিশ্লেষণ কৰি তেওঁৰ কাম-কাজ আৰু ব্যক্তিত্বক নৱৰূপ দিছে। "এক সাউদৰ দুজনী ঘৈণীয়েক আছিল। বৰজনীৰ এজনী মাথোন ছোৱালী আছিল, তাইৰ নাম তেজীমলা। সৰুজনীৰ কোনো ল'ৰা-ছোৱালী নাছিল। তেজীমলাৰ মাক তেজীমলাৰ কেঁচুৱা কালতে মৰিল, সেইদেখি মাহীয়েকে তুলি-তালি ডাঙৰ দীঘল কৰিছিল।"[৯] —তদানীন্তন সমাজ ব্যৱস্থাৰ কথনভংগীৰে আৰম্ভ হোৱা সাধুটোৰ বিপৰীতে এগৰাকী কম বয়সীয়া বিধৱা নাৰীয়ে গাভৰু জীয়েকৰ লগত হোৱা কথোপকথনৰ মাজেৰে উপন্যাসখনৰ কাহিনী আৰম্ভ হৈছে— " এতিয়া আৰু পৃথিৱীৰ কোনো বিষয়েই মোক স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰে। হয়, মই পৃথিৱীৰ অংশ বা এটা বিষয়; তথাপি প্ৰেম-ভালপোৱা, ঈৰ্ষা-হিংসা, ঘৃণা-দ্বেষ এইবোৰৰ একোৱেই এতিয়া মোক ক্ৰিয়া কৰিব নোৱাৰে। ...আচলতে, এই যে তোমাক মই সাধু ক'বলৈ লৈছোঁ বা তুমিও সাধু শুনাৰ আগ্ৰহ দেখুৱাইছা, তাৰ অন্তৰ্নিহিত বস্তুটো কি জানা? জগতখনক জানিবলৈ মানুহে অনুভৱ কৰা ব্যগ্ৰতা।"[১০] সাধুৰ মাহীমাক আৰু উপন্যাসত চিত্ৰিত সুমিত্ৰাৰূপী মাহীমাকৰ মাজত তফাৎ অসংখ্য দেখা যায়। দুয়োটা কাহিনী পঢ়াৰ অন্তত সাধু আৰু উপন্যাস মাজত এখন বিপৰীত ছবি দৃষ্টিগোচৰ হয়।

পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাত এগৰাকী নাৰীৰ দুখ-বেদনাৰ উমান ল'বলৈ অথবা সমভাগী হ'বলৈ কাৰো আহৰি নথকা কথাটো তেজীমলাৰ মাহীমাকৰ ক্ষেত্ৰতো ব্যতিক্ৰম নাছিল। সেয়েহে হয়তো স্বামীৰ অৱহেলিত হৈ তাইৰ ঈৰ্ষাই চৰম সীমা অতিক্ৰমি তেজীমলাক মাৰি পেলাবলৈও কুণ্ঠিত হোৱা নাছিল। পুনৰনিৰ্মাণ কাহিনীটোত ঔপন্যাসিক মৃদুল শৰ্মাই অন্তৰ্দৃষ্টিৰে সুমিত্ৰাৰূপী মাহীমাক গৰাকীৰ গভীৰ মনোবেদনা উপলব্ধি কৰিছে। সতিয়া মাকৰ সন্তানৰ ওপৰত কৰা অপৰাধবোধৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছে। মাহীমাকৰ অন্তৰত উমি উমি জ্বলি থকা জুইকুৰা, অস্বাভাৱিক আচৰণৰ কাৰকসমূহ অনুসন্ধান কৰি ইয়াৰ মূলতে যে পুৰুষৰ চাৰিত্ৰিক স্খলনৰ অৱস্থা এটাহে দায়ী সেই কথা উপন্যাসৰ পুনৰনিৰ্মাণ কাহিনীৰে বুজাই দিছে।

তেজীমলাৰ দেউতাক ভোগেশ্বৰৰ জীৱন ধাৰা মসৃণ নহয়। তেওঁৰ উচ্ছৃংখল যৌন জীৱনৰ মাত্ৰাধিক্যই সুমিত্ৰাৰ জীৱন অস্থিৰ কৰি তোলাৰ লগতে মানসিক বিভ্ৰান্তিত পেলাইছে। সুমিত্ৰাৰ এনে অৱস্থাত ৰতাহী আৰু শাওনী চৰিত্ৰ

দুটাই সাৰ-পানী যোগাই দুগুণ কৰিছিল। ভোগেশ্বৰৰ যৌন উচ্ছৃংখলাত সুমিত্ৰাৰ তিক্ত হৃদয়ে বিয়াৰ প্ৰথম নিশাৰ পৰাই বিশ্বাসঘাতক স্বামীৰ পৰা নিজকে দূৰত্বত ৰাখিছিল। সুমিত্ৰাই তেজীমলাক লালন-পালন কৰি ডাঙৰ কৰাটোৱেই জীৱনৰ উদ্দেশ্য কৰি লৈছিল। বিয়াৰ প্ৰথম নিশাৰ পৰাই স্বামীৰ পৰা দূৰত্বত থকাত সতি-সন্ততি নোহোৱাত ৰতাহী আৰু শাওনীয়ে সুমিত্ৰাক বন্ধ্যা সজাবলৈও এৰা নাই। আনকি সম্পৰ্কীয় ককায়েক মনবৰৰ লগত জীয়ৰী অৱস্থাৰ পৰাই দৈহিক সম্পৰ্ক ৰাখি অপকৰ্ম কৰাৰ বাবেহে বন্ধ্যা হোৱা বুলি অপপ্ৰচাৰ চলাইছিল। সান্দহ খোৱা বালি তল যোৱাৰ ভয়ত দুয়োজনীয়ে আজলী সুমিত্ৰাকে আক্ৰমণৰ লক্ষ্য কৰি লৈছে। ক্ষন্তেকৰ বাবে অনুশোচনাত দগ্ধ হৈ ভোগেশ্বৰে অপকৰ্মৰ পৰা আঁতৰি থাকিব বিচাৰিলেও প্ৰাপ্যৰ লোভত ৰতাহী আৰু শাওনীয়ে উপযাচি বেহি কাষ চাপি গৈ নিজক উজাৰি দিছে। ভোগেশ্বৰৰ ছত্ৰছায়াত ডাঙৰ-দীঘল হোৱা মাউৰা ল'ৰা পানীমল আৰু তেজীমলাৰ যৌৱন কালত গঢ় লৈ উঠা প্ৰেমৰ মধুৰ সম্পৰ্কত কলুষতা সানি শাওনীয়ে ৰহন লগাকৈ সমাজত ৰতিছে। শাওনীৰ কু-ৰতনাত সুমিত্ৰাৰ কোমল হৃদয় ভাগি থান-বান হৈ পৰিছে। কি কৰো কি নকৰো ভাবি উৰাদিহ নাপাই কেনেবাকৈ এই কু-ৰতনাবিলাক তেজীমলাৰ কাণত পৰে বুলি মাহীমাক চিন্তিত হৈছে আৰু জোৰ কৰি তেজীমলাক মোমায়েকৰ ঘৰলৈ পঠিয়াই দিছে। তেজীমলাৰ অনুপস্থিতিত শাওনীয়ে মাক আৰু তেজীমলাৰ মাজত বিৰোধ আনিবৰ বাবে পুনৰ ষড়যন্ত্ৰৰে অনেক অপপ্ৰচাৰ চলাইছে। পৰিশেষত অপপ্ৰচাৰৰ তীক্ষ্ণ ধাৰত তিষ্ঠিব নোৱাৰি হৃদয়ৰ যন্ত্ৰণাত ছটফটাই থকা সুমিত্ৰা অপ্ৰকৃতিস্থ হৈ তেজীমলাৰ ব্যৱহাৰ্য সামগ্ৰী হাতনি পেৰা-পেটাৰী ভাঙি-ছিঙি দলিয়াই পেলাইছে। ভ্ৰমবশতঃ তেজীমলাক মাৰি নৈত উটুৱাই দিয়া বুলি ভাবি কল্পিত দোষ নিজৰ গাত জাপি লৈছে। মণ্ডলাৰ জৰিয়তে মাকৰ অসুখৰ কথা জানিব পাৰি ঘৰলৈ আহি তেজীমলাই অসুখীয়া মাকক পাৰেমানে সান্ত্বনা দিবলৈ চাইছে। সমস্ত কল্পিত দোষ নিজৰ গাত জাপি লোৱাত মাহীমাক কাঠৰ মূঢ়াৰ দৰে মূক হৈ পৰিছে। তেজীমলা আৰু পানীমলৰ বিয়াৰ পাছত তেওঁলোকে ন-ভাঙনিত সজা পামঘৰটোলৈ শাহুৱেকক লৈ যোৱাৰ কিছুদিনৰ পিছতে ভোগেশ্বৰো তালৈ যোৱাত পুৰণি ভেটিত মণ্ডলা বৈ গৈছে। পাঠকক মোহাচ্ছন্ন কৰি বাস্তৱসন্মতৰূপত ঔপন্যাসিকে কাহিনীটো পুনৰনিৰ্মাণ কৰাত মূল সাধুটি কোনোবাখিনিত চেপাখাই সোমাই পৰিল।

৩.০২ চৰিত্ৰৰ পুনৰনিৰ্মাণ ঃ

প্ৰচলিত সাধুটিত মূল চৰিত্ৰ তেজীমলাকে ধৰি দেউতাক সাউদ, মাহীমাক, মাগনী বুঢ়ী, গৰখীয়া ল'ৰা আৰু নাৱৰীয়া সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে যদিও তেজীমলাৰ বাদে আন চৰিত্ৰসমূহৰ নামকৰণ কৰা নাই। কিন্তু পুনৰনিৰ্মাণৰ কাহিনীটোত সাধুটোত নথকা ভালেমান চৰিত্ৰৰ সংযোজন ঘটাই তেওঁলোকৰ কাৰ্যকলাপ বাস্তৱসন্মত ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। তেজীমলা, দেউতাক ভোগেশ্বৰ, মাক সাদৰী, মাহীমাক সুমিত্ৰা, চুবুৰীয়া ৰতাহী, শাওনী, ভোগেশ্বৰৰ হৰিভকত মনবৰ আদি চৰিত্ৰসমূহে উপন্যাসখনত মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। প্ৰেমিক পানীমল, শাওনীৰ স্বামী ঠগিৰাম, পুতেক ৰগীৰাম, ৰতাহীৰ গিৰিয়েক তোলন, ৰতাহীৰ বাপেক, বান্দী-আলধৰা-মণ্ডলা, ৰাতিয়া, সুভদ্ৰা, পমী, অহল্যা, তৰবৰী, পানীৰাম আদি চৰিত্ৰসমূহ আনুসংগিকৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। চৰিত্ৰসমূহৰ সৰু-বৰ কৰ্মসমূহক শৰ্মাই অতি সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্মকৈ বৰ্ণনা কৰিছে। চৰিত্ৰসমূহৰ সম্পৰ্কত অপূৰ্ব শৰ্মাৰ মত এনেধৰণৰ— "চৰিত্ৰসমূহৰ চিত্ৰণ আৰু বিকাশৰ মাজেদি উপন্যাসৰ কাহিনীৰ গাঁথনি মোটামুটিভাৱে সবল। পুনৰ্বিবৃত কাহিনীৰ প্ৰথমৰ বৃহত্তৰ অংশটোত অৱশ্যে গুৰুত্ব পাইছে তেজীমলাৰ মাহীমাকতকৈও দেউতাকৰ চৰিত্ৰইহে; কিন্তু পিছৰ অংশত মাহীমাক চৰিত্ৰৰ জটিল মনস্তাত্ত্বিক চিত্ৰণ সফল আৰু প্ৰশংসাযোগ্য।"[১১]

প্ৰচলিত সাধু অনুসৰি তেজীমলাৰ কেঁচুৱা অৱস্থাত মাকৰ মৃত্যু হৈছে অৰ্থাৎ সাউদৰ বৰজনী ঘৈণী ঢুকাইছে আৰু সৰু ঘৈণী নিঃসন্তান। ইয়াৰ বাদে বৰজনীৰ কথা সাধুটোৰ আন ঠাইত উল্লেখ নাই। কিন্তু উপন্যাসখনত ঔপন্যাসিকে তেজীমলাৰ মাকক সাদৰী নামেৰে নামকৰণ কৰি চৰিত্ৰটিৰ সৃষ্টিৰে পুনৰনিৰ্মাণত নতুন ৰূপ দিছে। নামটোৰ লগত সংগতি থকা সাদৰী চৰিত্ৰটি অতি নম্ৰ, ভদ্ৰ আৰু মৰমীয়াল ৰূপত অংকন কৰিছে। অতীজৰে পৰা প্ৰচলিত আমাৰ সমাজত সংস্কাৰী নাৰীৰ যি ধাৰণা 'পতি পৰম গুৰু' তেনে আদৰ্শত বিশ্বাসী সাদৰীয়ে পতিয়ে ভাত খাই এমুঠি কাঁহীৰ

দাঁতিত এৰি থৈ নাহিলে তাই লযোগে থাকে। স্বামীৰ চৰিত্ৰৰ অধঃপতন দেখিও স্বামীৰ ভৰি ধুৱাই দীঘল চুলিৰে মচি দি দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰা সাদৰীক পতিব্ৰতা ৰূপে দেখুৱাইছে। মানসিক আঘাতৰ চৰম আতিশয্যত হোৱা সাদৰীৰ করুণ মৃত্যুয়ে শতিকাজোৰা সংস্কাৰত পোত খাই থকা নাৰীৰ সহানুভূতিৰ ছবিখনহে উদ্‌ভাই দেখুৱাইছে।

সাধুটিত "মাহীয়েকে হ'লে পেটে পেটে তেজীমলাক সমূলি দেখিব নোৱাৰিছিল। কেৱল গিৰীয়েকৰ ভয়তহে তাই তেজীমলাক প্ৰতিপাল কৰি ডাঙৰ-দীঘল কৰিবলগীয়াত পৰিছিল। ...এই কেইমাহৰ ভিতৰতে মই মোৰ চকুৰ কুটি, দাঁতৰ-শালটো গুচাব পাৰিম। তাইক ঠেকেচি ঠেকেচি মোৰ মনৰ হেঁপাহ পলুৱাম। ...অকল ঠেকেচিয়েই নোৱাৰি, সেইদৰে এৰিলে বাপেকে আহি সেই কথা কেনেবাকৈ বুজি পালে, এখন হাই-উৰুমিৰহে বাহ হ'ব। এই আপদৰ একেবাৰে জইন মাৰিম।"[১২]

উপন্যাসখনত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটি মূল সাধুটোৰ বিপৰীত ৰূপত দেখুৱাইছে। সাধুটিত মাহীমাকগৰাকী ঈৰ্ষাৰিত হৈ দেউতাকৰ অনুপস্থিতিত অতি নিদাৰুণভাৱে তেজীমলাক মাৰি পেলোৱাৰ বিপৰীতে উপন্যাসখনত তেজীমলাৰ প্ৰতি মাহীমাক সুমিত্ৰাৰ অপাৰ মৰম, তাইৰ অবিহনে তেওঁৰ জীৱন অসাৰ। " তই এখন্তেকলৈও মোৰ চকুৰ আঁৰ হ'লে মোৰ কিবা শুদা শুদা লাগি থকা বুকুখন তোক কেনেকৈ দেখুৱাম মই? ...তয়ে মোৰ চকুৰ মাণিক, গলৰ সাতসৰী। ...আনৰ কথা শুনিহে মই তোক আওমৰণে মাৰিলো। পিছে আই অ' তোক মই বৰ ভাল পাওঁ অ'-বৰ ভাল পাওঁ।"[১৩] উপন্যাসখনত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটিত দেখুওৱা অপ্ৰকৃতিষ্ঠ অৱস্থাৰ কাৰণ হিচাপে পুৰুষৰ নিৰ্মমতাকে দোষাৰোপ কৰিছে। মাহীমাকৰ ভ্ৰমবশতঃ অস্বাভাৱিক আচৰণত ভোগেশ্বৰকে দায়ী কৰি পুনৰনিৰ্মাণ কাহিনীটোত প্ৰতিপন্ন কৰিছে। নৱবিবাহিতা পত্নীক বিয়াৰ প্ৰথম নিশাই এৰি ৰতাহীৰ লগত শয্যাশায়ী হ'বলৈ যোৱা বিশ্বাসঘাতক স্বামী ভোগেশ্বৰৰ পৰা সুমিত্ৰাই নিজক আঁতৰাই ৰাখিছিল। সুমিত্ৰাই পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ এখনৰ পঙ্কিলতাৰ পৰা পানী কেঁচুৱা তেজীমলাক আঁতৰাই ৰাখি ডাঙৰ-দীঘল কৰাটোৱেই জীৱনৰ ব্ৰতৰূপে লৈছিল। তেনে এগৰাকী শুভচিন্তক মাহীমাকৰ ওপৰত মিছা অপবাদ দিয়া, তেজীমলা চৰিত্ৰত মিছা কলুষতা জাপি দিয়া ৰতাহী আৰু শাওনীৰ কথাত কোমল অন্তৰৰ সুমিত্ৰাৰ হৃদয় খান-খান হৈছে। স্বামী আৰু সমাজৰ পৰা পোৱা অন্যায়-অবিচাৰ, ৰতাহী-শাওনীৰ কুৎসা ৰচনা, কপটতা, সিহঁতৰ ঘৃণনীয় কাৰ্যবোৰে সুমিত্ৰাক মানসিক ভাৱে ভাৱসাম্যহীন কৰি তুলিছিল। সুমিত্ৰাৰ মানসিক ভাৱসাম্যহীনতা আৰু অস্থিৰতাক ঔপন্যাসিক মৃদুল শৰ্মাই সাধু সুলভ কথনভঙ্গীৰে বৰ্ণনা কৰিছে যদিও পাঠকৰ দৃষ্টিত ই জীৱন্ত আৰু বিশ্বাসযোগ্য হৈ উঠিছে।

উপন্যাসখনত তেজীমলাৰ দেউতাক ভোগেশ্বৰৰ যৌন উচ্ছৃঙ্খল জীৱন কাহিনী অতি স্পষ্ট। তেওঁ অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বচ্ছল। সেই কাৰণতেই হয়তো গাভৰুৰ সৈতে যৌন সম্বন্ধ গঢ়ি তোলাতো তেওঁৰ বাবে সাধাৰণ কথা। ভোগেশ্বৰে বিবাহৰ পূৰ্বেই ৰতাহীৰ মাক-দেউতাকক ধন আৰু ক্ষমতাৰ বলেৰে বশ কৰি ৰতাহীৰ লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্কে কেইবাবাৰো গৰ্ভপাত কৰাইছে। প্ৰথমা পত্নী সাদৰী প্ৰসূতি গৃহত থাকোতে বেৰখনৰ সিপাৰে ৰতাহীৰ লগত অনৈতিক কাৰ্যকলাপ, মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তত সাদৰীয়ে কেঁচুৱা তেজীমলাক ৰতাহীৰ হাতত গতোৱা, ৰতাহীৰ গা খলাচ কৰিবলৈ শাওনীৰ আসুৰিক দৰৱৰ প্ৰয়োগ, শাওনীৰ লগত অনৈতিক সম্পৰ্ক, দ্বিতীয়া পত্নীৰূপে সুমিত্ৰাক ঘৰ সোমোৱা দিনা নৱবিবাহিতা পত্নীক এৰি ৰতাহীৰ ঈৰ্ষা পূৰণ কৰিবলৈ সেইনিশা তাইৰ লগত কটোৱাৰ দৰে আৰু অনেক বিশৃঙ্খল ঘটনা ভোগেশ্বৰে সংঘটিত কৰিছে। পুনৰনিৰ্মাণ শৈলীত ভোগেশ্বৰক এটি কামুক চৰিত্ৰৰ ৰূপতহে অংকন কৰিছে। অৱশ্যে উপন্যাসখনৰ শেষৰফালে ভোগেশ্বৰৰ অসহায় মানসিকতাৰ বৰ্ণনা অতি সূক্ষ্ম আৰু বাস্তৱসন্মত।

উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ গতিত উল্লেখনীয় ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা দুটি চৰিত্ৰ ৰতাহী আৰু শাওনী। চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ ফালৰ পৰা দুয়োটা চৰিত্ৰৰ মাজত তিলমানো পাৰ্থক্য নাই। সময়ত ভোগেশ্বৰে নিজকে সিহঁতৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যদিও দুয়োজনীয়ে নিজৰ ব্যক্তিস্বাৰ্থ পূৰাবলৈ পদে পদে তেজীমলাৰ মাহীমাকক আক্ৰমণৰ লক্ষ্য কৰি লোৱা কাৰ্যক নাৰীয়ে নাৰীৰ শত্ৰু কথাষাৰ মনলৈ আহে। ভোগেশ্বৰৰ প্ৰথমা পত্নী সৰলমনা সাদৰীয়ে স্বামী আৰু ৰতাহীৰ অবৈধ সম্পৰ্কৰ কথা জানিছিল বাবেই মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তত তেজীমলাক চোৱা-চিতাৰ দায়িত্ব ৰতাহীকে দি

যায়। তেজীমলাক লালন-পালন কৰাৰ সুবিধাতে ভোগেশ্বৰৰ লগতো ৰতাহীয়ে সম্পৰ্ক ৰজাই ৰাখে। আনহাতে শাওনীয়ে তেজীমলাৰ লগত পুতেকৰ বিয়া কথা ভাবি বগীৰামক কিবা পিতাপি দিয়াৰ আশাত ভোগেশ্বৰৰ লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্ক ৰাখিছে। ইয়াৰ উপৰিও বগীৰামৰ পিতৃ যে ভোগেশ্বৰ সেইকথা শাওনীয়ে জনা নাছিল। পিতৃ হোৱাৰ অক্ষমতাক ঢাকিবৰ বাবে ঠগিৰামে পত্নী শাওনীক পৰ-পুৰুষৰ সংগ লৈ হ'লেও এটি সন্তান জন্ম দি পিতৃত্বৰ অধিকাৰী হোৱাৰ বাসনা পূৰ কৰিবলৈ বাৰে বাৰে অনুৰোধ কৰিছিল। নৈৰ পাৰলৈ মুখ বান্ধি অহা কোনোবা অচিনাকি পুৰুষৰ বলেৰে শাওনীৰ লগত স্থাপন কৰা সম্পৰ্কৰ পৰাই বগীৰামৰ জন্ম। এই মুখ বান্ধি অহা পুৰুষজন যে ভোগেশ্বৰ সেইকথাও প্ৰসংগক্ৰমে জানিব পৰা গৈছে। শাওনীৰ এই পুতৌজনক অতীতে এগৰাকী সম্বলহীনা আৰু অসহায় নাৰীৰ জীৱনৰ করুণতা ফুটাই তুলিছে।

হৰিভকত মনবৰ চৰিত্ৰৰ ভূমিকা উপন্যাসখনত উল্লেখনীয়। মনবৰে ভোগেশ্বৰ আৰু তেজীমলাৰ কথা চিন্তা কৰি সমন্ধীয় ভনীয়েক সুমিত্ৰাক হৰিভকতলৈ বিয়া কৰাই অনাত আগ-ভাগ লৈছে।

পুনৰনিৰ্মাণ কাহিনীটোৱে সফলতা লাভ কৰাত উপন্যাসখনত উল্লেখিত আন চৰিত্ৰসমূহৰো অৱদান যথেষ্ট।

৩.০৩ সামাজিক পৰিস্থিতি ঃ

প্ৰচলিত লোক সাধুটোক ঔপন্যাসিকে সচেতন ভাৱে আধুনিক ৰূপ দি *'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'* উপন্যাসখন ৰচনা কৰিছে। মূল সাধুটোৰ লগত যোগসূত্ৰ ৰাখি বিষয়বস্তু বিশ্বাসযোগ্য আৰু বাস্তৱসন্মত কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্যে সাধুটোত থকা অলৌকিকতাক স্বাভাৱিক আৰু সাধাৰণভাৱে উপস্থাপন কৰিছে। যেনে- সুমিত্ৰাৰ মনৰ ভ্ৰম, নৈত পদুম হৈ ফুলি থকা, তেজীমলাৰ হাতনি পেৰা দলিয়াই পেলোৱা আদি বৰ্ণনাবোৰ। ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত সাধুটিৰ লগত সংগতি ৰাখি চৰিত্ৰসমূহৰ মুখত গ্ৰাম্য সমাজৰ প্ৰচলিত ভাষাটোৱে প্ৰয়োগ কৰিছে। অসমীয়া সমাজ জীৱনত ব্যৱহৃত জতুৱা ঠাঁচ, ফকৰা যোজনা, গালি-শপনি, ব্যঞ্জনা ধৰ্মী বাক্যৰ প্ৰয়োগ কৰি সাধু আৰু উপন্যাসত বৰ্ণিত সমাজখনৰ সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰিছে। উপন্যাসখনত সমাজৰ দুখন ভিন্ন ছবিৰে মানৱ জীৱনৰ কেতবোৰ বাস্তৱ দিশ উন্মোচিত হৈছে। এখনে আধুনিক সমাজ জীৱনৰ মানৱীয় আবেগ-অনুভূতি আৰু প্ৰমূল্য সহিতে আধুনিক জীৱন শৈলীৰ প্ৰকাশ আৰু আনখনত সাধুটোৰ আশ্ৰয়ত গ্ৰাম্য সমাজৰ ধ্যান-ধাৰণা, সেইখন সমাজৰ প্ৰচলিত ভাষাৰ ব্যৱহাৰেৰে এখন সুন্দৰ গ্ৰাম্য সমাজৰ চিত্ৰ অংকন কৰিছে। পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজব্যৱস্থাত নাৰীৰ সামাজিক স্থিতিৰ কথা উপন্যাসত বৰ্ণিত হৈছে এনেদৰে— "আপোনালোক পুৰুষ মানুহ; পৃথিৱী এৰিও পাও দিব পাৰে। মই পুঠি মাছ হৈ ছট্‌ফট কৰিনো মৰোঁ কি সাহসত। ...যত দোষ-অপবাধ, আটাইখিনি তিৰীৰহে। মুনিহ ধোৱা তুলসীৰ পাত। আপোনালোকেই চলাইছে নহয় জগৎ সংসাৰখন। আমিনো কোন, গুৰৰ বেলিকা লগ দিয়া মানুহহে।"[১৪] পুৰাকথা, লোককথাবোৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট সময় সীমাৰ মাজত প্ৰতিষ্ঠিত আৰু আবদ্ধ নহয়। জ্ঞাত বা অজ্ঞাতসাৰেই হওক মৃদুল শৰ্মাই সাধুটিৰ উপন্যাস ৰূপ দিওতে মাজে মাজে তেখেত কালবিশেষত নিবদ্ধ হৈ পৰিছে। কাহিনী আৰু চৰিত্ৰক বাস্তৱসন্মতৰূপত চিত্ৰিত কৰিবলৈ যাওঁতে পঞ্চদশ-ষষ্ঠ শতাব্দীৰ কিছুমান সম্বন্ধবাচক শব্দ পুনৰনিৰ্মাণ কাহিনীটোত সোমাই পৰিছে। ভোগেশ্বৰৰ হৰিভকত মনবৰ। হৰিভকত বৈষ্ণৱ যুগত গঢ় লৈ উঠা এক সম্বন্ধ। গতিকে *'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'* পঞ্চদশ-ষষ্ঠ শতাব্দীতকৈ আগৰ নহয়। আনহাতে এটা গুপ্ত কেলেংকাৰি ঢাকিবৰ বাবে ইয়াত জড়িত চৰিত্ৰটি 'ডাক্তৰ'ৰ ওচৰলৈ গৈছে।[১৫] ডাক্তৰ ওলাল কুৰি শতিকাতহে। ইয়াৰ আগলৈকে মানুহৰ বেমাৰ-আজাৰ হ'লে বেজ, ওজা, কবিৰাজৰ ওচৰলৈ যোৱাৰ নিয়ম। প্ৰায় কুৰি শতিকাৰ মাজভাগৰ পৰাহে গাঁও তথা সৰ্বসাধাৰণ লোক ডাক্তৰৰ কাষ চাপিছে। ইয়াৰ উপৰিও গৰখীয়া ল'ৰা দুটাই পানী খাবলৈ বিচৰাত গিলাছৰ পৰিবৰ্তে এটালোটা আৰু দুটা বাটিত পানী দিয়া কথাই উপন্যাসখন বিংশ শতাব্দীৰ মাজভাগৰ বুলিয়ে প্ৰতিপন্ন কৰে।

৪.০০ উপসংহাৰ ঃ

ঔপন্যাসিক মৃদুল শৰ্মাই পুৰণি জনশ্ৰুতি এটাৰ পূৰ্বাপৰ ৰূপক পৰিবৰ্তনৰ মাজেৰে লিখি উলিয়াইছে তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাকে ধৰি আন বহুজনে অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ লোকসমাজৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা তেজীমলাৰ

সাধু, তুলা-তেজাৰ সাধু, চম্পাৱতীৰ সাধু, চিলনী জীয়েকৰ সাধু আদি সাধুসমূহত চহা জীৱনৰ সহজ-সৰল লোকমন ৰূপেই স্পষ্ট। কোনো বৈজ্ঞানিক ভিত্তিনথকা 'দহৰ জ্ঞান একৰ বাণী' বুলি অভিহিত কৰা লোককথা সমূহৰ কিছু কথাই সাধাৰণীকৰণৰ পৰ্যায়ত উপনীত হয়। লোক সমাজে মাউৰী ছোৱালী তেজীমলাৰ প্ৰতি সমবেদনা আৰু সহানুভূতি প্ৰদান কৰাৰ বিপৰীতে মাহীমাকৰ নিষ্ঠুৰতাক অমানৱীয় শোষণ-নিপীড়িতৰ প্ৰতীক হিচাপে যুগ যুগ ধৰি গ্ৰহণ কৰি আহিছে। সাধুটিত উল্লেখিত মাহীমাক গৰাকীক উদাহৰণস্বৰূপে লৈ সকলো মাহীমাকক নিষ্ঠুৰ বুলি ভাবি সমাজত বেয়া বুলি প্ৰতিষ্ঠা কৰাটো যুক্তিসংগত নহয়। এনে ধাৰণাই মাহীমাকৰ নিৰ্ভেজাল মৰমকো সন্দেহেৰে চাবলৈ শিকাইছে। তেজীমলাৰ মাহীমাকৰ প্ৰতি থকা পূৰ্বধাৰণাক মৃদুল শৰ্মাই পুনৰ সহানুভূতিৰে বিবেচনা কৰি নবা দৃষ্টিভংগীৰে দেউতাক ভোগেশ্বৰকহে দোষী সাব্যস্ত কৰিছে। নব্য প্ৰচেষ্টাৰে মাহীমাক আৰু সতিনী জীৰ মাজৰ সুহৃদ সম্পৰ্কৰ চিত্ৰায়ণত ঔপন্যাসিক সফল হৈছে। অৰ্থ আৰু ক্ষমতাৰে ভোগেশ্বৰে বতাহীৰ মাক-দেউতাকক বশ কৰি বতাহীৰ কেঁচুৱাৰে গৰ্ভ নষ্ট কৰা কাৰ্যই হ'ল নাৰী নিৰ্যাতনৰ চৰম নিদৰ্শনৰ ছবি। পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাত বহু যুগৰে পৰা প্ৰচলিত পুৰুষৰ অবাধ স্বাধীনতা আৰু নাৰীৰ ব্যক্তিসত্তাক হেয়জ্ঞান কৰা চিত্ৰণে উপন্যাসখনত নাৰীবাদী ভাবনাক জাগ্ৰত কৰিছে। পুৰুষৰ শোষণৰ উপৰিও বতাহী, শাওনীয়ে মিছা অপবাদেৰে থকা-সৰকা কৰি সুমিত্ৰাৰ ব্যক্তিসত্বাক বিধ্বস্ত কৰি পেলোৱা কাৰ্যই নাৰীয়েই নাৰীৰ শত্ৰু সেই কথাষাৰো প্ৰতিপন্ন কৰিছে। শতিকাজোৰা এলান্ধুকলীয়া সংস্কাৰৰ অদৃশ্য শিকলিৰে বান্ধ খাই থকা নাৰীসকলৰ মুক্তিৰ বাবে শিক্ষাৰ নিতান্তই আৱশ্যক। শিক্ষাৰ অবিহনে সমাজৰ কৌটিকলীয়া বন্ধনৰ পৰা মুক্ত হোৱাটো অসম্ভৱ। সেয়েহে চাকৰি কৰিবলৈ বিদেশলৈ যাবলৈ ওলোৱা নাৰীগৰাকীয়ে শিক্ষাৰ দ্বাৰাই সমাজৰ এলান্ধুকলীয়া বন্ধনৰ পৰা মুক্ত হ'বলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। নাৰীগৰাকীৰ হাবিয়াসতে নিহিত হৈ আছে মুক্তিকামী নাৰীৰ বিপুল সম্ভাৱনা। উপন্যাসখনত এনে সম্ভাৱনাপূৰ্ণ সপোনক বাস্তৱ ৰূপ দিবলৈ হ'লে বতাহী, শাওনী, ভোগেশ্বৰহঁতৰ দৰে মানুহৰ পৰা আত্মৰক্ষাৰ স্বাৰ্থতে কাহিনীৰ পৰিসমাপ্তি ঘটোৱা হৈছে। কাহিনীটোত লক্ষণীয় আন এটা দিশ হ'ল ইয়াৰ কথনশৈলী। উজনি অসমৰ কথিত লোকভাষাৰ বিশেষত্বৰে কাহিনীভাগৰ কথনশৈলী নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। ভাষাৰ সবল প্ৰকাশিকা শক্তি, মাধুৰ্য্য আৰু বৈচিত্ৰ্যৰ এক উদাহৰণস্বৰূপে উপন্যাসখনৰ মূল্য যুগমীয়া বুলি ক'ব পাৰি। উপন্যাসখনৰ নামটিয়ে পাঠকক আকৰ্ষিত কৰাৰ লগতে পঠন অভিজ্ঞতা ভিন্ন স্বাদযুক্ত হোৱাৰ উমান দিয়ে। লোককথাৰ বিষয়বস্তুৰ ওপৰত আশ্ৰিত এটা কাহিনীক নতুন দৃষ্টিভংগী আৰু নিজস্বতাৰে বিশ্লেষণ কৰি সাহিত্যৰ নতুন ধাৰা পুনৰনিৰ্মাণ শৈলীত ৰচনা কৰা উপন্যাস *'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'* নিঃসন্দেহে এখন অসমীয়া সাহিত্যৰ উৎকৃষ্ট উপন্যাসৰ উদাহৰণ।

৪.০১ সিদ্ধান্ত :

"মৃদুল শৰ্মাৰ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু উপন্যাসখনত পুৰাকথাৰ পুনৰনিৰ্মাণ" শীৰ্ষক আলোচনাৰ অন্তত এইকেইটা সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱা গ'ল—

⇨ উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ অসমীয়া জনবিশ্বাস আধাৰিত লোককথা 'তেজীমলা' সাধুটো।

⇨ *'তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু'* উপন্যাসখন এখন ৰূপকধৰ্মী উপন্যাস বুলি ক'ব পাৰি।

⇨ সাধুটোত উল্লেখিত 'তেজীমলা' চৰিত্ৰটোৰ বাদে আন কোনো চৰিত্ৰৰ নামকৰণ কৰা হোৱা নাই। উপন্যাসখনত অকল আটাইবোৰ চৰিত্ৰৰে নাম দিয়া হৈছে। উপন্যাসখনৰ কাহিনী বিকাশত প্ৰতিটো চৰিত্ৰই নিৰ্ণায়কৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

⇨ উপন্যাসখনৰ মূল জুমুথিটোৰ লগত সংগতি ৰাখি পটভূমি আৰু পৰিৱেশৰ বাস্তৱধৰ্মী আৰু বিশ্বাসযোগ্য বৰ্ণনা কৰিছে।

⇨ অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা জতুৱা ঠাঁচ, ফকৰা-যোজনাৰ প্ৰয়োগেৰে অসমৰ গ্ৰাম্য অঞ্চলত প্ৰচলিত ভাষাৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে।

⇨ কাহিনী উপস্থাপনত মূলৰ অলৌকিকতা পৰিহাৰ কৰি স্বাভাৱিক আৰু বাস্তৱসন্মত ৰূপ দিছে।

⇨ উপন্যাসখনত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোৰ মনস্তাত্বিক বিশ্লেষণ আৰু দেউতাকৰ চাৰিত্ৰিক দুৰ্বলতাৰ চিত্ৰ বিশ্বাসযোগ্যতাৰে উপস্থাপন।

⇨ পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাত নাৰীৰ স্থিতিৰ প্ৰতিফলন।

⇨ মূল সাধুটোত চিত্ৰিত হোৱা মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোৰ সামাজিক দৃষ্টিভংগীৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত দৃষ্টিভংগীৰে ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটো অংকিত কৰিছে।

⇨ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু উপন্যাসত নাৰী ভাবনা, নাৰীৰ সামাজিক স্থিতি, গ্ৰাম্য আৰু আধুনিক জীৱন শৈলীৰে দুখন সমাজৰ প্ৰতিফলনৰ লগতে বিভিন্ন দৃষ্টিভংগীৰে উপন্যাসখন আলোচনা কৰাৰ থল আছে।

⇨ সামগ্ৰিকভাৱে উপন্যাসখনৰ কাহিনী, চৰিত্ৰচিত্ৰণ আৰু চৰিত্ৰসমূহৰ মাজত দিয়া বাস্তৱধৰ্মী কথোপকথন আৰু উপস্থাপন শৈলীৰে নিঃসন্দেহে পাঠকৰ দৃষ্টি আৰ্কষণ কৰিব, যিয়ে উপন্যাসখনক এখন সফল উপন্যাস হিচাপে চিহ্নিত কৰিব।••

অন্তটীকা :

১) প্ৰফুল্ল কটকী : সাহিত্য-সংজ্ঞাকোষ, পৃ.১৪৯
২) সদ্যোক্ত, পৃ.১৪৯
৩) নগেন শইকীয়া : সাহিত্য বাদ-বৈচিত্ৰ্য, পৃ.১২৫
৪) নাহেন্দ্ৰ পাদুন : সাহিত্য তত্ব আৰু সমালোচনা তত্ব, পৃ.১২৫
৫) Hawthorn, Jeremy : A Grossary of Contemporary Literary Theory, p.296
৬) অৰবিন্দ ৰাজখোৱা (সম্পা.) : আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পৌৰাণিক আখ্যান আৰু পুৰাকথাৰ প্ৰভাৱ, পৃ.৯
৭) মৃদুল শৰ্মা : তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু, পাতনি
৮) সদ্যোক্ত, পাতনি
৯) সত্যকাম বৰঠাকুৰ আৰু অজয় কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য (সম্পা.) : বেজবৰুৱা সমগ্ৰ, পৃ.১৪২
১০) মৃদুল শৰ্মা : প্ৰাগুক্ত, পৃ.১৭-১৮
১১) সদ্যোক্ত, পাতনি
১২) সত্যকাম বৰঠাকুৰ আৰু অজয় কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য (সম্পা.) : প্ৰাগুক্ত, পৃ.১৪২
১৩) মৃদুল শৰ্মা : প্ৰাগুক্ত, পৃ.৩০১, ৩৩০
১৪) সদ্যোক্ত, পৃ.১৮৪-১৮৫
১৫) সদ্যোক্ত, পৃ.৪১

গ্ৰন্থপঞ্জী :

মূল গ্ৰন্থ :

বৰঠাকুৰ, সত্যকাম আৰু ভট্টাচাৰ্য, অজয় কুমাৰ (সম্পা.)	:	বেজবৰুৱা সমগ্ৰ, ত্ৰয়োদশ খণ্ড, প্ৰকাশক, প্ৰেমানন্দ ন্যাস, বালিগাঁও, যোৰহাট, অসম, প্ৰথম প্ৰকাশ, জানুৱাৰী, ২০১৫
শৰ্মা, মৃদুল	:	তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু, আঁক-বাক প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, ২০১১

প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থ :

অসমীয়া গ্ৰন্থ :

কটকী, প্ৰফুল্ল	:	সাহিত্য-সংজ্ঞাকোষ, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, ২০০৫
ঠাকুৰ, নগেন	:	এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১ প্ৰথম প্ৰকাশ, নৱেম্বৰ, ২০০০
দত্ত, জয়ন্ত আৰু শইকীয়া, গীতাশ্ৰী (সম্পা.)	:	একবিংশ শতিকাৰ অসমীয়া উপন্যাস, অসম বুক ট্ৰাষ্ট, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১, প্ৰথম প্ৰকাশ, জানুৱাৰী, ২০২০
দেৱী, জাহ্নৱী	:	উপন্যাস অধ্যয়ন, জাগৰণ সাহিত্য প্ৰকাশন, মুখ্য কাৰ্যালয়, ধিং, নগাঁও, ২০১৮
পাদুন, নাহেন্দ্ৰ	:	সাহিত্য তত্ব আৰু সমালোচনা তত্ব, বাণী মন্দিৰ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী-১ , প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৯
বৰমুদৈ, আনন্দ	:	সাহিত্যত মতবাদ, আদৰণী সমিতি : অসম সাহিত্য সভা, ষটষষ্ঠিতম অধিৱেশন, ডিব্ৰুগড়-২০০১
মজুমদাৰ, বিমল	:	সাহিত্যৰ তত্ব আৰু প্ৰয়োগ জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, ২০১১, জ্যোতি প্ৰকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী, ২০১১
ৰাজখোৱা, অৰবিন্দ (সম্পা.)	:	আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত পৌৰাণিক আখ্যান আৰু পুৰাকথাৰ প্ৰভাৱ, অসমীয়া বিভাগ, নৰ্থ লখিমপুৰ কলেজ (স্বতন্ত্ৰ), লখিমপুৰ, ২০১৭
শইকীয়া, নগেন	:	সাহিত্য-বাদবৈচিত্ৰ্য, কৌস্তভ প্ৰকাশন, ডিব্ৰুগড়-৩ প্ৰথম প্ৰকাশ, ছেপ্টেম্বৰ, ২০০৩

ইংৰাজী গ্ৰন্থ :

Hawthorn, Jeremy	:	A Glossary of Contemporary Literary Theory, 4th Edition, 2000, Publisher-London : Amold; New York, Oxford University Press.

ISSN : 2347-7180

(A Bilingual Research Journal indexed in UGC-CARE List)

DOGO RANGSANG

Research Journal, Vol.: X :: Issue: XX :: July, 2023

দগো ৰাংছাং

গৱেষণা পত্ৰিকা, দশম বছৰ, বিশেষ সংখ্যা, জুলাই, ২০২৩

CHIEF EDITOR (HON.) : Dr. Upen Rabha Hakacham
EDITORS (HON.) : Dr. Lalit Chandra Rabha
: Dr. Dhaneswar Kalita

মুখ্য সম্পাদক (অবৈতনিক) : ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম
সম্পাদকদ্বয় (অবৈতনিক) : ড° ললিত চন্দ্ৰ ৰাভা
: ড° ধনেশ্বৰ কলিতা

A Peer Reviewed Bilingual Research Journal
(Indexed in UGC-CARE List)

ISSN 2347-7180

DOGO RANGSANG RESEARCH JOURNAL
দগো ৰাংছাং গৱেষণা পত্ৰিকা

Vol. X, Issue. XX
দশম বছৰ, বিশেষ সংখ্যা
July, 2023
জুলাই, ২০২৩

Chief Editor (Hon.) : Dr. Upen Rabha Hakacham
Editors (Hon.) : Dr. Lalit Chandra Rabha
Dr. Dhaneswar Kalita

মুখ্য সম্পাদক (অবৈতনিক) : ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম
সম্পাদকদ্বয় (অবৈতনিক) : ড° ললিত চন্দ্ৰ ৰাভা
ড° ধনেশ্বৰ কলিতা

Dogo Rangsang Research Society
Reg. No. KAM-M/263/I/ 595 of 2015-16
দগো ৰাংছাং গৱেষণা সমিতি

(26) **Reflection of Literary Movement of Beat Generation: A Select Reading of Allen Ginsberg's Poems**
- Amitabh Ranjan Kanu /211

(27) **Narrative of Resistance: Subversion of Fixed Gender Identity in Mahasweta Devi's 'The Hunt'**
- Dr. Rajkumari Ashalata Devi • Euniki Zamhoiting JRF
- Tanushree Haorungbam JRF/217

(28) **Humanist Concerns in Indira Goswami's *The Man from Chinnamasta:* An Analytical Study**
- Utpal Talukdar /227

(29) **Dapo : An Instrument of Social Control in the Apatani Society**
- Dr. Punyo Yarang • Miss Pani Renyu /235

(30) **Women Reproductive Health Rights to Population Control: A Study Conducted in Riverine Areas of Assam**
- Lipika Sarmah • Dr. T. R. Gogoi /246

(31) **Autonomy Demands in Arunachal Pradesh: Understanding the Monyul and the Patkai Question**
- Dr. Tajen Dabi /254

(32) **Correlation between the Social Intelligence and Job Satisfaction the Secondary School Teachers**
- Dr. Karanam Mahaboob Vali /260

(33) **Advocacy of Marxism in Class and Caste Prejudiced Society Featuring in the Works of Mulk Raj Anand**
- Amanpreet Kaur • Dr. Yogesh Chander Sood/267

(34) **Reflection of Bodo Society and Folklore in the novel 'Sanmwkhangari Lamajwng' by Katindra Swargiary**
- Jwngdaw Basumatary • Dr. Anil Kumar Boro /278

(35) **Saving Behaviour among the Rural People of Assam: A Case Study (with Insights from Behavioural Economics)**
- Dr. Amlan Jyoti Sharma /290

(36) **The Pace of Industrial Growth in India**
- Shimanta Gogoi • Dipamoni Ozah /300

(37) **Locus of Control and Its Relationship with Academic Achievem A Study among the B.Ed Trainees of Lakhimpur District of As**
- Bhagyashree Das • Prof. Jayadeba Sahoo /308

(38) **Post-harvest Loss and Agri-logistics: Desirability and Sustainal**
- Bondita Saikia • Dr. Trinadh Nookathoti /317

Dogo Rangsang Research Journal
(A Bilingual Research Journal
Indexed in UGC-CARE List)

ISSN : 2347-7180
Vol. X, Issue XX, July, 2023

Saving Behaviour among the Rural People of Assam: A Case Study (with Insights from Behavioural Economics)

❑ Dr. Amlan Jyoti Sharma
Assistant Professor, Department of Commerce, Naharkatiya College, Dibrugarh, Assam
e-mail: amlanjsharma@gmail.com, Mobile: 96785-97592

Abstract: *Savings by the people contribute to the whole economic growth and developmental activities of a nation through capital formation. In India where more of the population are living in villages, there is much potential of mobilizing the savings by the rural people for developmental activities taken up by the Government. Therefore an attempt has been made to study the saving behaviour of people living in rural India. The study has been focused to identify the factors which influence their saving behaviour and if the rural people are prone to any behavioural bias as identified by the field of behavioural economics. The study was conducted based on a sample collected from three villages in Assam. It was primarily based on descriptive and analytical research design. The major findings of the study include Transaction charges and Maintenance of minimum balance as the major influencing factors which are discouraging the saving habits of the rural people. The study found presence of behavioural biases in their saving behaviour but no significant differences were noticed in their degree between males and females. The study also found significant correlation of overconfidence with herding and money illusion biases and between herding and money illusion bias as well.*

Key words: *Saving Behaviour, Behavioural Economics, Bias, Herding, Money Illusion.*

Introduction:

Saving by the people of a nation is very crucial both from individual and overall economic perspectives. Savings support the future needs of individuals and households and from macroeconomic perspective it helps in capital formation too. Capital formation ultimately helps in the economic development of a country. So it is necessary that awareness about benefits of saving must be spread over the population to inculcate the nation building intention in public behaviour. Researchers have found that there exist differences in the saving behaviour between developed and underdeveloped

or developing nations. Similarly there are deviations in saving behaviour between urban and rural population. In India, the intensity to save is less among rural people than the urban areas. However, the mobilization of rural savings is also important for economic growth and development of India (Nayak *et. al* 2016, 51). The north east India, although rich in terms of natural resources, but counted as the bottom line states in the list of development. So to fulfill the vision of '*Aatma Nirbhar Bharat*', there is a need for inclusive development of all the regions. Savings can contribute a lot in achieving this objective. Therefore, an attempt has been made to find out the factors which affect the saving behaviour of people, especially in rural areas and also to study the presence of behavioural biases if any in the saving behavior of the people living in such areas. According to NABARD All India Rural Financial Inclusion Survey (2017), Assam has a monthly income per household Rs.8880 and consumption expenditures Rs. 6814 resulting into low level of surplus for saving. However, the picture might be different if studied from individual point of view. There might be many other factors which either positively or negatively contributes to saving behaviour. The Oasis Report[1] (2000) commented that many workers in India, even if they are presently not below the poverty line will be forced to go down the line by their old age due to low level of savings by them. Savings and investment behaviour may also be affected by some behavioural biases or heuristics. Behavioural biases have been identified by the field of behavioural economics. This branch says that in spite of having the right information, people fall prey to different inherent biases for which they sometimes make wrong decisions. There are many such biases identified by the nascent field of behavioural economics. Due to the emerging and crucial issues identified by this new field, Nobel Prize has also been honoured to Richard Thaler. Therefore, an attempt has also been made to study a few of the behavioural biases in respect to saving behaviour.

Statement of the Problem:

Saving behaviour of the population affects the economic prosperity of a nation. There is no dearth of evidences (Sinha, 1996,10; Hussein *et.al.* 2017, 2; Ribaz & Mexhuani, 2021,10 ;) that saving is crucial from the point of view of economic perspectives. In India, where more of the population are living in villages, the contribution in terms of greater capital formation can be achieved only if the rural saving is given due importance. Therefore it has been found necessary to make a study on rural population to identify the factors influencing their saving behaviour and also to identify the presence of a few behavioural biases in their behaviour, if so present. This seems important because in spite of having reliable informational sources, the decisions of human beings are affected by different emotional and cognitive biases too, which many a times result into wrong decisions.

Review of literature:

A. Saving Behaviour Related Studies:

Gupta (1967) concluded on the role of small savings in the context of planned economy, that such savings played a major role in financing the five year plans of India.

Ogaki *et. al.*(1996) found that income level of a country is also a major determinant for saving by the people in developing economies.

Rao (2012) made a study upon the saving behaviour of tribal and rural households of Visakhapatnam and found age, sex and medical expenditure as major factors affecting the level of saving in rural areas.

Karlan *et. al.* (2014), in their paper stated that use of informal instruments by the poor people results into under saving consequences and transaction cost was found as one of the major determinant of saving.

Bhaba *et. al.* (2014) found income as a major influencing factor in shaping the saving behaviour.

Nayak *et.al.* (2016) in a study conducted in rural households of Odhisa found that more spending in consumption results into less saving. They further opined that low occupational status is also responsible for low saving levels among the rural households.

Rengarajan *et.al.* (2016) conducted a study about influence of demographic characteristics on saving behaviour and concluded that although saving is considered to be an independent activity, yet the demographic factors have direct or indirect influence on saving behaviour.

Bosumatari (2018) in a study related to saving behaviour of tea plantation workers found that income level, education level and occupation have direct influence on saving while number of dependents has negative influence.

Mohd. & Verma (2018) in their study in Himachal Pradesh concluded that respondents showed less importance about future contingencies and old age issues in respect to saving behaviour.

Patowary *et. al.* (2020) in their study conducted in Guwahati, Assam found that saving to income ratio is very less among the people of the area. It was found to be only between 10-20% and the main purpose behind saving were marriage and education of children.

Gupta (2022) conducted a study on the role of SHGs In rural Uttar Pradesh and found that most savings of the area are through the schemes of SHGs, and the funds accumulated are generally utilized in medical expenditures.

B. Studies from Behavioural Economics Perspective:

Classical theories of economics and finance believed that investors are rational. There was no place for any emotion in decision making. But this school of thought was challenged by the field of behavioural economics developed a few years back only. The human mind is the greatest and it is also the worst in some cases.[2] Kahneman & Tversky (1973) for the first time discussed about the different heuristics affecting investment decisions. They also founded the very famous Prospect Theory (Tversky & Kahneman, 1979) where they found that individuals will respond differently to same amount of losses and gains.

Tapia & Yermo (2007) made a study related to retirement saving from the perspective of behavioural economics and found the presence of both under-confidence and over-confidence

biases in their saving behaviour. The members were either lacking the necessary cognitive ability to save e.g. low will power or sometimes were found to be overconfident in doing so.

Sahi (2017) considered biased behaviour as a flaw and stressed on the identification of the biases to help the investors in minimizing the ill effects of biases and to make better investment decisions.

Isidore & Christie (2019) documented that the tendency of overconfidence bias is more among high income groups than low income groups and there is high correlation between high income and overconfidence bias.

Gap in the Studies:

Review of the past studies revealed that saving and investment behaviour could be studied not only from the point of view of rationality but also by incorporating different other irrational psychological and emotional biases which are overlooked by the conventional finance completely. Although studies have been conducted regarding saving behaviour but very few studies were found in the context of rural population of Assam and especially in reference to behavioural biases. Therefore in the present paper an attempt has been made to identify if there is any connection between saving behaviour and behavioural biases in addition to identifying the factors affecting or determinants of saving behaviour in rural areas.

Objectives of the Study:

The main objectives of the study are--

i) To identify the factors affecting saving behaviour of rural people in Assam.

ii) To study a few of the behavioural biases in their saving behaviour.

Hypotheses of the Study:

a) H_0=There is no significant difference in the degree of behavioural biases between males and females in respect to saving behaviour of rural people of Assam.

b) H_0=There is no significant association among the different behavioural biases in respect to saving behaviour of rural people of Assam.

Methodology of the Study:

The paper is primarily based on a descriptive and analytical research design. Data are collected through a structured interview schedule and also the secondary data available in different research papers, journals, articles, books and other internet based sources related to saving behaviour and behavioural biases are used wherever needed. Five point Likert Scale from "Strongly Agree" to "Strongly Disagree" was used for collection of data related to behavioural biases. Sampling Design followed in the present study encompasses the following:-

i) Target Population of Study: The study was concentrated on Alichiga, Baghmora and Tantipather villages located in the district of Dibrugarh, Assam. The villages selected come under the Joypur development block. Although Dibrugarh is one of the largest town in Assam contributing revenue to the government exchequer through many industries like

tea, oil, gas, fertilizer, chemicals etc., still major part of the population depends on agriculture as the main source of their livelihood. Therefore the respondents from such rural areas are considered for the study.

ii) Sampling unit: The sample unit or element in this study is the individual respondent who is above 18 years old and having saving experiences.

iii) Sampling method: Since the population is large and homogeneous in nature, therefore to save time, sample study method was followed. The sampling method adopted was random sampling which eliminates the chances of biasness in sample selection.

iv) Sample size: The final sample size for the study was 124. In total 157 respondents were approached, although only 132 numbers were ready for the responses. Out of those 132 respondents, only 124 were considered for the analysis due to incompleteness in the responses of 8 respondents.

v) Period: The period of the data collection was from July- November, 2022.

Results and Discussion:

The collected data are analysed with the help of SPSS software. Descriptive statistical tools like Mean, Standard Deviation, and Percentages are used in the analysis. T- test and correlation analysis are also carried out to further study the behavioural biases and to test the hypotheses. The analysis of the primary data collected is depicted below:

Table 1: Factors Affecting Saving Behaviour

Factor	Number of Respondents	Percentage
Account opening fee	52	42
Minimum balance requirement	94	76
Transaction fee	86	69
Low income	50	40
KYC norms	67	54
Low financial literacy	58	47
Number of dependents	47	38
Rate of interest	50	40
Price rise	76	61

Source: *Compiled from survey data*

From Table no 1 it is clear that regulatory requirement of maintenance of minimum balance has been considered as the most influencing factor (76 %) for saving and second most influencing factor is transaction fee charged (69 %) and third most influencing factor is price rise (61%). Strict KYC norms have also been considered as one of the influencing factors. However less than fifty percent of the respondents considered Low levels of income, financial literacy, Account opening fee, Rate of interest, Number of dependents etc. as influencing factors on their saving behaviour.

Table 2: What percentage of monthly income do you save?

Saving percentage of the income	Number of respondents	Percentage
Up to 10 %	41	33
11-20%	24	19
21-30%	18	15
31- 40%	12	10
41-50%	14	11
Above 50 %	15	12
Total	124	100

Source: Compiled from survey data

Chart 1: Pie diagram for the Percentage of Income Saved

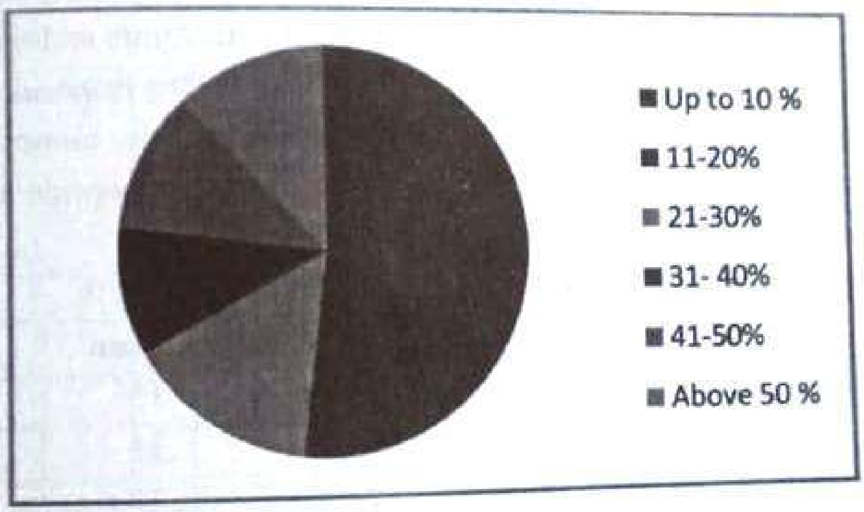

It has been seen that major part of the respondents save only up to 10% of their income and almost 70% of the respondents save not more than 30% in total. Therefore the level of savings to income ratio is found to be not so satisfactory.

Behavioural Biases:

Income has not been considered as an important factor by most of the respondents so far as the saving behaviour is concerned. But surprisingly, in spite of this, majority of the respondents do not save more than 30 percent of their income. This might be due to other factors including presence of behavioural biases. Therefore, an attempt has been made to study a few of the behavioral biases related to saving and investment behaviour. The biases taken into account are

a) Overconfidence Bias: This is the scenario where the respondents show more confidence in their decisions and in that line ignores important information also. The respondents may be over confident about their ability to meet any future financial needs and therefore less inclined towards saving. Overconfident people hold a belief that their judgment and prediction are more accurate than it actually is. It is the inclination for investors to think of themselves as knowledgeable.

b) Herding Bias: When people imitate the behaviour of others resulting into a sim pattern group formation in behavioural perspective is known as herding bias (Sharma, 20 The respondents may like to be in the same line with his close fellow ones and so if on saving less, the others are also doing the same thing and resulting into an overall decline in level of savings.

c) Money Illusion Bias: When the nominal value of money is given more weight than its real value in terms of its purchasing power, this is known as money illusion bias. T respondents may be having this bias and so they are neglecting the fact of purchasing pow depletion. Basak & Yen (2010) suggested for the study of money illusion bias in terms of impact on macro economic variables like consumption, economic development etc.

d) Mental Accounting: People often places different weightage to money depending some criteria decided by them. In real, money should be treated as having equal value even earned from different sources. People possess many mental accounts and the value of mon changes with change in the mental account. (Thaler 1999,185).The respondents may consid their monthly regular income as more important for saving and the money received from lottery (say), is considered as an extra income and placed for consumption and entertainme only without going for saving.

Table 3: Mean and Standard Deviation of Biases

Biases	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Overconfidence	124	-2	2	.15	1.307
Herding	124	-2	2	.35	1.244
Money Illusion	124	-2	2	.33	1.187
Mental Accounting	124	-2	2	.23	1.289
Valid N (list wise)	124				

Source: Compiled from survey data

The analysis of mean and standard deviation has showed that (Table 3) herding bias ha the highest mean of 0.35 with sd of 1.244 and money illusion bias assumes the next positio with mean of 0.33 and sd of 1.187. Overconfidence and mental accounting biases are in lowe positions with means and standard deviations of (0.15, 1.307) and (0.23, 1.289) respectivel Therefore it may be said that herding and money illusion biases are more actively present in th saving behaviour as compared to overconfidence and mental accounting biases.

Analysis of difference in degree of behavioural biases between males and females

Levene's Test for analysis of variance and Independent T-test are applied to find out wheth the degree of behavioural biases is same between males and females. Levene's test and t-test equality of means [Table no. 4], showed that, in the population, given the equality of the variance [(sig value (p)>0.05)] the null hypotheses has been accepted and there is no significant differenc in the level of behavioural biases between males and females as the i.e. sig (2-tailed) values ar

greater than 0.05 in the case of all the four biases (p= 0.106 for overconfidence, p= 0.860 for herding bias, p= 0.634 for money illusion bias and p= 0.103 for mental accounting)

Table No. 4: Independent T-Test between Males and Females

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference Lower	Upper
Overconfidence	Equal variances assumed	.015	.901	-1.629	122	**.106**	.381	.234	-.844	.082
	Equal variances not assumed			-1.633	120.021	.105	-.381	.233	-.843	.081
Herding	Equal variances assumed	1.114	.293	-.177	122	**.860**	-.040	.225	-.485	.406
	Equal variances not assumed			-.176	115.399	.861	-.040	.226	-.488	.409
Money Illusion	Equal variances assumed	.013	.910	.477	122	**.634**	.102	.215	-.323	.527
	Equal variances not assumed			.479	120.354	.633	.102	.214	-.321	.526
Mental Accounting	Equal variances assumed	3.234	.075	1.643	122	**.103**	.379	.231	-.078	.835
	Equal variances not assumed			1.667	121.953	.098	.379	.227	-.071	.829

Source : Compiled from survey data

Table 4 : Correlation Matrix Among the Biases

			Overconfidence	Herding	Money Illusion	Mental Accounting
Spearman's rho	Overconfidence	Correlation Coefficient	1.000	.287**	.212*	.130
		Sig. (2-tailed)	.	.001	.018	.149
		N	124	124	124	124
	Herding	Correlation Coefficient	.287**	1.000	.358**	.171
		Sig. (2-tailed)	.001	.	.000	.057
		N	124	124	124	124
	Money Illusion	Correlation Coefficient	.212*	.358**	1.000	.115
		Sig. (2-tailed)	.018	.000	.	.205
		N	124	124	124	124
	Mental Accounting	Correlation Coefficient	.130	.171	.115	1.000
		Sig. (2-tailed)	.149	.057	.205	.
		N	124	124	124	124

Source: Compiled from survey data

It has been observed that at 95% significance level, the correlation of overconfidence bias with herding (rho = 0.287, $p < 0.05$) and money illusion bias (rho = 0.212, $p < 0.05$), herding with money illusion bias (rho = 0.358, $p < 0.05$) are found to be positive and statistically significant. Therefore the null hypothesis that there exists no significant association between different behavioural biases in respect to saving behaviour has been rejected. However low level of positive correlations are also found between mental accounting with overconfidence (rho = 0.13), herding (rho = 0.171) and money illusion (0.115), but these correlations are not statistically significant as $p > 0.05$ in all the cases.

Conclusion:

The study has found that Minimum balance requirement by the banks and the different transaction charges affect the saving behaviour of the people of rural areas in Assam the most. Surprisingly although price rise has also been considered as influential but income level has not been considered as important influencing factor. The people mostly save only up to 10 % and almost 70 percent falls within 30% saving bracket. There are very less people who save more than 30 percent of their income. It implies that the saving intensity among the people is not very satisfactory. The study has also found presence of behavioural biases among the respondents and specially herding and money illusion biases are found to be more influencing. No significant differences in the degree of behavioural biases are found between males and females. The correlation analysis has showed that there is significant correlation between overconfidence and herding, overconfidence and money illusion bias and also herding and money illusion bias. It might be that the respondents are overconfident in their decisions and thus ignores even the important dimensions also while taking decisions and thus also ignores the purchasing power or real value of money. They possess more confidence in their ability to meet any future emergency without any difficulty with their present income, although this might not be practically true.

Policy Recommendations/Suggestions:

The government and regulatory agencies like RBI should reconsider the policies of minimum balance requirement and control the different charges by the bank to encourage the saving habits among rural people. They should also come up with policies to organise more awareness programmes on saving as the study has found that most of the respondents save maximum up to 10 percent of their income only. The study also found the presence of behavioural biases in their saving behaviour, specially the money illusion bias might also be the cause for low levels of saving. Therefore the regulatory bodies like SEBI should also take up programmes to educate the rural people about different behavioural biases and their ill effects on saving and investment decisions.

End Notes:

1. The Project Oasis Report, Ministry of Social Justice and Empowerment, Government of India, 2000.
2. Karz. G, CFA, "Psychology & Behavioural Finance" available at www.Investorhome.com.

Cited Works:

1. Ansari, L. and Moid, S. (2013). Factors affecting investment behaviour among young professionals. *International Journal of Technical Research and Applications*, Volume 1, Issue 2, 27-32
2. Basak, S and Yen, H. (2010). Equilibrium asset prices and investor behaviour in the presence of money illusion. *Review of Economic Studies*, vol.77, 914–936
3. Bhabha, J.I., Kundi, G.M., Qureshi, Q.A., Khan, S. and Nawaz, A. (2014). Factors affecting the attitude of working-women towards saving-investment in developing countries. *Journal of Economics and Sustainable Development*, Vol. 5 No. 11, 36-41
4. Bosumatari, D (2014). Determinants of saving and investment behaviour of tea plantation workers: An Empirical Analysis of Four Tea Gardens of UdalguriDistrict (Assam). *PRAGATI: Journal of Indian Economy*, Vol 1, Issue 1
5. Gupta, R.K. (1967). Critical study of the small savings movement in India in the context of planned economy", Phd Thesis, Department of Economics, Ambedkar University, Agra.
6. Gupta T (2022). Usage pattern and saving behaviours of self-help groups banks linkage programme: A study of rural uttarpradesh, *Thailand and the World Economy*, Vol 40, No 1
7. Hussein. K, Mohieldin, M & Rostom, A (2017). Savings, Financial Development, and Economic Growth in the Arab Republic of Egypt Revisited. *World Bank Policy Research Working Paper No. 8020*
8. Isidore R, R. and Christie, P (2019). The relationship between the income and behavioural biases. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science, 24*(47), 127-144
9. Kahneman, D. &Tversky, A. (1973) .On the psychology of prediction, *Psychological Review*, Vol. 80, No. 4, pp. 237–251
10. Karlan D, Lakshmi Ratan A, and Zinman J. (2014). Savings by and for the poor: A research review and agenda. *Review of Income and Wealth*, Series 60, Number 1, DOI: 10.1111/roiw.12101
11. Mohd., S., &Verma, O.P. (2018). Saving and investment pattern of rural households of himachalpradesh. *PRAGATI: Journal of Indian Economy*, 5 (2), 75-86
12. Nayak S., Sethi N, Bhujabal P, and Mallic A (2016). Determinants and pattern of saving behavior in rural households of western odhisa : A micro level analysis. *Journal of Economic Policy & Research*, Vol 12, No 1.
13. Ogaki M, Ostry J, and Reinhart C, M. (1996). Saving behavior in low and middle income developing countries - A comparison. *IMF Staff Papers* Vol. 43, No. 1
14. Patowary B, Lahkar Das R and Bora B (2020). A study on the savings, investment and expenditure patterns of the inhabitants of Guwahati city in Assam, India. *Journal of Critical Reviews*, Vol 7, Issue 01
15. Rao, G (2012). Determinants of saving behaviour in rural and tribal households (An empirical analysis of Visakhapatnam District), *International Journal of Research in Social Sciences*, Volume: 2, Issue: 3
16. Rengarajan V, Sankararaman G, Sundaram M K, Rizwan M and Mathew S (2016) Influence of demographic variables on saving behaviour of rural households – A study with reference to Sriperumpudur, Chennai, *Indian Journal of Science and Technology*, Vol 9(31), DOI: 10.17485/ijst/2016/v9i31/97606
17. Ribaj, A., Mexhuani, F.(2021).The impact of savings on economic growth in a developing country (the case of Kosovo). *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, vol. 10, pp.1-13. https://doi.org/10.1186/s13731-020-00140-6
18. Sahi, S. K. (2017). Psychological biases of individual investors and financial satisfaction. *Journal of Consumer Behaviour*, vol.16(6), 511–535. doi:10.1002/cb.1644
19. Sharma A.J., (2014). The herd behaviour- attempting to an Insight, *ZENITH International Journal of Multidisciplinary Research*, Vol.4 (9)
20. Sinha, D. (1996). *Saving and economic growth in India. Economia Internazionale*, Vol. 49, No. 4,pp. 637-647
21. Tapia, W. and J. Yermo (2007). Implications of behavioural economics for mandatory individual account pension systems, *OECD Working Papers on Insuranceand Private Pensions*, No. 11, OECD Publishing. doi:10.1787/103002825851
22. Thaler, R. H.(1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral Decision Making*. Vol 12, pp-183-206
23. Tversky, A &Kahneman, D (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk, *Econometrica*, Vol. 47, No. 2, Pp. 263–291